

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών : Θεατρικές Σπουδές

Μεταπτυχιακή Διατριβή

«Η Αντιγόνη Μεταξά (“Θεία Λένα”) και η συμβολή της στην ανάπτυξη και εξέλιξη του παιδικού θεάτρου στην Ελλάδα»

Πολυξένη Σαφαρή

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Κλειώ Φανουράκη**

Μάιος 2016

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: Θεατρικές Σπουδές

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**«Η Αντιγόνη Μεταξά (“Θεία Λένα”) και η συμβολή της στην
ανάπτυξη και εξέλιξη του παιδικού θεάτρου στην Ελλάδα»**

Πολυξένη Σαφαρή

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Κλειώ Φανουράκη**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των
απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών
από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάιος 2016

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής είναι το να μελετηθεί το έργο της Αντιγόνης Μεταξά και η συμβολή της στη διαμόρφωση του παιδικού θεάτρου, κυρίως την χρονική περίοδο 1932-1946.

Ειδικότερα, αποτελείται από δύο μέρη:

1. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται τα πιο σημαντικά στοιχεία της βιογραφίας της, που αποτέλεσαν σταθμό για τη ζωή και το έργο της. Η ίδια κινήθηκε σε έναν ψυχαγωγικό και παιδαγωγικό άξονα, ερχόμενη σε άμεση επαφή και επικοινωνία με τα παιδιά, μέσω των θεατρικών της παραστάσεων, καθώς και με το σύνολο του καλλιτεχνικού της έργου.

Επίσης, αναλύεται η μεθοδολογία που χρησιμοποίησε η συγγραφέας και τα ποικίλα σημεία-θεματικές που επεδίωξε να τονίσει, όπως ήταν : το επίκαιρο, το θρησκευτικό στοιχείο, οι σχέσεις των δύο φύλων, οι σχέσεις μεταξύ ενηλίκων και παιδιών και τέλος το ελληνικό - πατριωτικό πνεύμα, και λόγω της ιδιαιτερότητας της εποχής (Κατοχή). Ακόμη, στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται ο τρόπος και ο βαθμός στον οποίο το συνολικό της έργο άντλησε από την παράδοση, τη θρησκεία, την καθημερινότητα, χρησιμοποιώντας, τον δυϊσμό και την ενότητα της ανθρωπίνης ύπαρξης.

Επιπλέον, διαφαίνεται η επίδραση που είχαν ασκήσει τα ποικίλα πνευματικά και καλλιτεχνικά ρεύματα της εποχής, όπως και οι παιδαγωγικές απόψεις των Ευρωπαίων συγχρόνων της στη δραματολογία αλλά και στις παραστάσεις των έργων της, αλλά και στο ανέβασμά τους. Τα παραπάνω συντέλεσαν στην ολοκλήρωση της εικόνας της ως θεατροπαιδαγωγού και στην επισφράγιση του μύθου της, ως «Θείας Λένας».

Αναλύεται επιπρόσθετα η συμβολή της στην ανάπτυξη της διδακτικής του θεάτρου για παιδιά μέσα από την ίδρυση της πρώτης παιδικής σχολής θεάτρου, αλλά και μέσα από την παραγωγή των θεατρικών της παραστάσεων που ήταν αποκλειστικά από παιδιά και για παιδιά.

2. Στο δεύτερο μέρος καταγράφονται τα πρωτότυπα έργα της, αλλά και οι διασκευές της και αναλύεται η μυθοπλασία και η θεματολογία που χρησιμοποιεί. Βάσει αυτών, εξάγονται συμπεράσματα για τα κείμενα της, καθώς και την θεατρική τους παρουσίαση.

Η έρευνα για το έργο της Αντιγόνης Μεταξά στηρίζεται σε αρχειακή έρευνα, σε βιβλιογραφικές πηγές, βασικό όμως μεθοδολογικό στοιχείο αποτελούν οι συνεντεύξεις. Αυτές μου παραχωρήθηκαν, ευγενικά, από παλαιούς συνεργάτες, μαθητές και μικρούς ηθοποιούς των παραστάσεών της, οι οποίοι μου κατέθεσαν την πολύτιμη προσωπική τους εμπειρία.

Summary

The aim of this M.A. dissertation is to study the work of Antigone Metaxa and her contribution in shaping children's theatre, mainly during the period 1932-1946.

In particular, it consists of two parts:

1. The first part presents biographical elements that defined her life and work. Antigone Metaxa produced work combining entertainment and education, and always came into direct contact and communication with children, through her theatrical performances and the rest of her artistic work.

It also analyses her methodology and the multilayer points she sought to highlight, such as topical and religious issues, gender relations, relations between adults and children, and the Greek-patriotic spirit, due to the particularities of the time (Occupation by the Axis Powers). In addition, this paper presents the way her work was inspired by tradition, religion, and daily life, using the duality and unity of human existence.

Moreover, the impact of various intellectual and artistic movements of the time, such as the pedagogical views of her European contemporaries, on the writing and staging of her plays can be detected. All of the above contributed to her image as an educator through theatre and gave birth to the legend of "Aunt Lena".

Furthermore, this paper analyses the teaching of children's theatre through not only the establishment of the first children's theatre school, but also the production of children's plays exclusively by children.

2. The second part lists her original works and adaptations and analyses the way she conceived fiction and the themes she explored. As a result, it draws conclusions about her writings and their staging.

The research on the work of Antigone Metaxa is based not only on archival research and bibliographical sources, but also on interviews with former colleagues, students, and young actors of her plays, who kindly shared with me their invaluable personal experiences.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα από καρδιάς να ευχαριστήσω την κ. Μαρία Ηλιού για την πολύτιμη και απλόχερη βοήθεια της και τη δυνατότητα πρόσβασης στο αρχείο της Αντιγόνης Μεταξά.

Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω την επόπτρια μου κ. Κλειώ Φανουράκη για την κατανόηση, τη συνεργασία και τη βοήθεια στη συγγραφή αυτής της εργασίας, όπως και τα δύο μέλη της επιτροπής την κ. Αικατερίνη Διαμαντάκου και την κ. Μαρία Ζώρα - Δημάκη, καθώς και τους όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος. Ακόμη, ευχαριστώ την θεατροπαιδαγωγό κ. Φίλια Δενδρινού, τον ποιητή κ. Τίτο Πατρίκο, τον Ακαδημαϊκό, Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Κωνσταντίνο Σβολόπουλο και τον ερευνητή- συγγραφέα και θεατρικό κριτικό κ. Γιώργο Χατζηδάκη για την πολύτιμη βοήθειά τους.

Και τέλος, ευχαριστίες οφείλω στους Αντώνη Τσιφλή, Βίβιαν Σπυροπούλου και Γιάννη Κωσταριά για την αμέριστη συμπαράσταση τους, ενώ ιδιαίτερα ευχαριστώ την Χριστιάννα Γεωργιάδου για την υποστήριξη και τη βοήθεια που τόσο γενναιόδωρα μου διέθεσε.

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή.....	1
2	Η Αντιγόνη Μεταξά ως συγγραφέας θεατρικών έργων για παιδιά – δραματουργός.....	6
2.1	Αντιγόνη Μεταξά: Η ζωή και το έργο της.....	6
2.1.1	Ιστορικά Στοιχεία.....	6
2.1.2	Βιογραφικά Στοιχεία.....	8
2.2.	Δραματουργικά χαρακτηριστικά-Μεθοδολογία.....	16
2.2.1	Οι θεματικοί άξονες των έργων της.....	16
2.2.2	Οι ιδεολογικοί άξονες των έργων της.....	21
2.2.3	Δραματουργικά στοιχεία.....	24
3	Το προφίλ της ως δασκάλας θεάτρου.....	28
3.1	Παιδαγωγική διάσταση.....	28
3.1.1	Διδασκαλία και επιλογή παιδιών ηθοποιών- Σχολή Θεάτρου για παιδιά.....	28
3.1.2	Αισθητική των παραστάσεων.....	31
3.1.3	Το καλλιτεχνικό έργο της Αντιγόνης Μεταξά ως έναυσμα για την ανάπτυξη της παιδικής φαντασίας.....	33
3.1.4	Ο διπλός ρόλος της κόρης της.....	34
3.1.5	Χαρακτηρισμοί από τους μαθητές της.....	35
3.2	Διδασκαλία μέσω του ραδιοφώνου.....	37
4	Κριτική για τα έργα της και παραστασιολογία.....	39
4.1	Κριτική του θεατρικού της έργου από τους σύγχρονούς της.....	39
4.1.1	Κριτικές από το θεατρικό πρόγραμμα του «Θεάτρου του Παιδιού».....	39
4.1.2	Πίνακας των έργων της από το 1932 έως το 1940.....	41
5	Επίλογος.....	43
5.1	Συμπεράσματα.....	43
	Παράρτημα.....	46
	Βιβλιογραφία.....	68

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Ο κόσμος του παιδιού είναι πολύπλευρος και μοναδικός, γι' αυτό και αποτέλεσε πεδίο έμπνευσης και μελέτης για τη λογοτεχνία, αλλά και για το θέατρο. Και οι δύο αυτές συγκεκριμένες μορφές τέχνης εμπεριέχουν τρόπους προσέγγισης της παιδικής ψυχής και ευαισθησίας.

Ιδιαίτερα σε περιόδους κοινωνικών αναταραχών και οικονομικής δυσπραγίας τα παιδιά αναζητούν ένα «καταφύγιο», τρόπους απόδρασης από την καθημερινότητα και ποικίλα μέσα ανάπτυξης της φαντασίας τους.

Στον ευρωπαϊκό χώρο το 1904 γίνονται παραστάσεις του *Peter Pan* του J.M.Barrie, ο οποίος υπήρξε και σκηνοθέτης του, αλλά και το 1907 ανεβαίνει το *Γαλάζιο πουλί*, του M. Maeterling. Πρόκειται για τις πρώτες προσπάθειες να συνδεθεί ο κόσμος του θεάτρου με τον κόσμο του παιδιού (<http://theduarte.org/09092013-μαρία-δημάκη-ζώρα-το-σύγχρονο-ελλην/>>12-5-2016,18:00).

Το 1895 ο Γρηγόριος Ξενόπουλος γίνεται αρχισυντάκτης της *Διάπλασης των Παίδων* και αρχίζει να γράφει θεατρικά έργα για παιδιά. Το 1896 εκδίδει το *Παιδικόν Θέατρον. Μονόλογοι, διάλογοι και δραμάρια δι' εορτάς σχολείων και οικογενειών*. Το 1926 εκδίδει έναν ακόμη τόμο με τίτλο: *Παιδικόν Θέατρον*, ο οποίος περιέχει και κάποια κείμενα που είχαν δημοσιευτεί παλιότερα. Τέλος, τον ίδιο χρόνο θα εκδώσει και τον τρίτο τόμο με τον ίδιο τίτλο. Ο Γ.Ξενόπουλος επίσης, αναφέρει ότι πρόκειται για έργα που δεν είναι μόνο πρωτότυπα, αλλά και διασκευές ξένων κειμένων, κυρίως γαλλικών που είχαν γραφτεί από το 1895 έως το 1897 (Λεκκάκου 2006: 21).

Η Ευφροσύνη Λόντου Δημητρακοπούλου εκδίδει το 1926 τον πρώτο τόμο του *Παιδικού Θεάτρου*. Η ίδια είναι μάχιμη εκπαιδευτικός, με μακρόχρονη υπηρεσία στην εκπαίδευση. Το 1946 εκδίδει τα *Άπαντα του παιδικού και εφηβικού θεάτρου* και το 1947 έναν ακόμη τόμο με τον ίδιο τίτλο. Το 1931 η Ευφροσύνη Λόντου-Δημητρακοπούλου ιδρύει την πρώτη «Παιδική Σκηνή». Επίσης, αναλαμβάνει στην ΑΕΡΕ

ραδιοφωνική εκπομπή με τίτλο « Η ώρα του παιδιού», η διάρκεια της οποίας υπήρξε βραχύβια αφού ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1938 και ολοκληρώθηκε στις αρχές του 1939. Η ίδια ήταν μια πολύπλευρη προσωπικότητα, με σπουδές βυζαντινολογίας και παιδαγωγικών, καθώς επίσης ήταν συγγραφέας και δραματουργός. Γι' αυτό το λόγο όταν έκανε λόγο για θέατρο χρησιμοποιούσε τη φράση «παιδαγωγούν θέατρο», ενώ σχετικά με το θέατρο για παιδιά χρησιμοποιούσε τους όρους «εθνικόν θέατρον» ή «υπέρτερον σχολείον» ή ακόμη και «σχολείον των σχολείων». Οπότε είναι δυνατόν να θεωρηθεί δίκαια πρωτοπόρος στο θέατρο για παιδιά (<www.theduarte.org/09092013-μαρία-δημάκη-ζώρα-το-σύγχρονο-ελλην/>,12-5-2016,18.00).

Ο Βασίλης Ρώτας αρχίζει το 1927, ταυτόχρονα με το μεταφραστικό του έργο, και την ενασχόλησή του με τη συγγραφή θεατρικών έργων για παιδιά. Το 1927 γράφει το θεατρικό μονόπρακτο *Να ζη το Μεσολλόγι*, το οποίο παρουσιάζεται στο Δημοτικό θέατρο του Πειραιά από μαθητές του ιδιωτικού σχολείου «Μάρκου και Μακρή» (Καραγιάννης 2002: 83).

Σύμφωνα με την Κ.Ι. Κακούρη στη δεκαετία του 1930: *«Μεγάλη είναι η εντύπωση που δημιουργεί στην παιδική φαντασία το θέαμα...Χρειάζονται άνθρωποι που να έχουν συναίσθησι της λεπτής και σοβαράς αυτής εργασίας, να ξέρουν δε τόσο το θέατρο, όσο και την ψυχή του παιδιού»*. Η ίδια ακόμη αναφέρει ότι στη Ρωσία είχε πραγματοποιηθεί η πιο οργανωμένη προσπάθεια για το παιδικό θέατρο, όπως και στη Γερμανία είχε ιδιαιτέρως ασχοληθεί με το είδος αυτό η R. Stobrawa, ανεβάζοντας παιδικές παραστάσεις. Κατά τον ίδιο τρόπο στη Βιέννη και στη Γαλλία παρουσιάζονται παιδικές κωμωδίες ή ακόμη και σκετς που απευθύνονται κυρίως στα παιδιά. Επίσης στην Αγγλία σε μεγάλα θέατρα της εποχής ανέβηκαν παιδικές παραστάσεις, ενώ είναι άξιο ενδιαφέροντος το ότι κοντά στους ανήλικους ηθοποιούς έπαιζαν και μεγάλα ονόματα. Αξιοσημείωτο είναι ότι ανέβαζαν διασκευές παραμυθιών του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν ή των αδερφών Γκριμ ή ακόμη και νέα έργα, όπως προαναφέρθηκαν (Πρόγραμμα «Το θέατρο του Παιδιού», Περίοδος Τέταρτη 1935- 1936).

Στον ελλαδικό χώρο η μορφή της Αντιγόνης Μεταξά κυριαρχεί. Ως πολυδιάστατη προσωπικότητα προχωρά στη συγγραφή πρωτότυπων έργων, τα οποία ανεβάζει με τη δική της επιμέλεια. Το ρεπερτοριό της περιλαμβάνει και έργα άλλων Ελλήνων συγγραφέων καθώς και διασκευές γνωστών ξένων παραμυθιών. Το 1932 δημιούργησε τη μόνιμη παιδική σκηνή *«το θέατρο του Παιδιού, το οποίο περιέβαλε με αφοσίωση,*

σοβαρότητα και επαγγελματισμό» (Πρόγραμμα «Το θέατρο του Παιδιού», Περίοδος Τέταρτη 1935- 1936).

«Η Αντιγόνη Μεταξά κατείχε την επιστήμη της διαπαιδαγώγησης και είχε την ικανότητα να στοχεύει στο ουσιώδες, ώστε τα παιδιά να μάθουν και να συγκρατήσουν» (Σβολόπουλος 2002: 10).

Οποιαδήποτε δραστηριότητά της απευθυνόταν στα παιδιά, είτε παραμύθι, είτε θέατρο, είτε ραδιοφωνική εκπομπή είχε το εξαιρετικό αποτέλεσμα να τα πλησιάζει με τον ιδιαίτερο τρόπο της. Δεν ψυχαγωγούσε απλά μόνο τα παιδιά, αλλά και τους μεγάλους εξαιτίας της ιδιαίτερης γοητείας που είχαν τα λόγια της και ο θερμός τρόπος προσέγγισής της. Σε κάθε περιοχή της Ελλάδας ήταν γνωστή με τη φωνή της «θείας Λένας», προβάλλοντας κάθε φορά κάτι διαφορετικό και πρωτότυπο για τους μικρούς ακροατές της (Τουτουντζάκης 1972: 24,25).

«Δεν πάμε να δημιουργήσουμε λογοτέχνες και ποιητές, μου εξηγεί η Αντιγόνη Μεταξά, που με τόσο ζήλο διευθύνει όλη την κίνηση των παιδικών εκπομπών, αλλά να υποβοηθήσουμε τα παιδιά σε μια σωστή διαπαιδαγώγηση των ιδεών και των συναίσθημάτων τους, σε μια ορθή έκφραση και παρατήρησι» (Παλαιολόγος 1942: 1).

«Η κ. Αντιγόνη Μεταξά είναι γνωστότατη σε μικρούς και μεγάλους. Πότε με το όνομά της και πότε με το ψευδώνυμο της “θείας Λένας”, πότε με το βιβλίο και πότε με το ραδιόφωνο ή το θέατρο, έχει αγωνιστεί χρόνια και χρόνια τώρα, για την ψυχαγωγία και τη μόρφωση του Παιδιού, όσο λίγοι σ’αυτόν τον τόπο- του επίσημου Κράτους συμπεριλαμβανόμενου» (Πλωρίτης 1958: 4).

«Συλλογίζομαι, τώρα, ονειροπολώντας τη μελλοντική θέση τη θείας Λένας. Και, κρατώντας όλες τις αναγκαίες αναλογίες, την βλέπω δίπλα στην Πηνελόπη Δέλτα» (Καραντώνης 1965: 37).

Ήδη από τη δεκαετία του 1970 αναφέρεται ο χαρακτηρισμός « παιδικό θέατρο» , χωρίς όμως να υπάρχει και περαιτέρω διασαφήνιση του, εφόσον αναφερόταν σε οποιαδήποτε δραστηριότητα που αφορούσε το θέατρο και τα παιδιά . Ακόμη, ήταν δυνατόν τα παιδιά να έχουν τον ρόλο του ηθοποιού ή να είναι απλοί θεατές. Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε ο όρος «θέατρο για παιδιά», όπου γίνεται κατανοητό ότι το παιδί αποτελεί το κοινό του συγκεκριμένου θεάματος. Ανάμεσα στις λέξεις θέατρο και παιδιά

υπάρχει η πρόθεση «για», βάσει της οποίας αυτό γίνεται απολύτως σαφές (Καγγελάρη 1991: 14).

Το θέατρο που απευθύνεται κυρίως στα παιδιά έχει καθιερωθεί να ονομάζεται «παιδικό θέατρο» ή ακόμη χρησιμοποιείται και ο όρος «θέατρο για παιδιά». Εύλογο είναι ότι, επειδή το ανήλικο κοινό αποτελεί τον κύριο αποδέκτη, αυτομάτως υπάρχουν θεματολογικές και μορφολογικές διαφορές σε σχέση με το θέατρο που απευθύνεται σε ενήλικο κοινό (Γραμματάς 1997: 351, Γραμματάς 1996: 99).

Αξιοπρόσεκτο είναι, ότι τη δεκαετία του 1930 ο σκηνοθέτης M.Reinhard εξυμνεί τον ρόλο των παιδιών στο θέατρο και τον μοναδικό τρόπο με τον οποίο αφήνουν να φανεί το ταλέντο τους, καταλήγοντας ότι στο παιδικό παίξιμο είναι δυνατόν να μελετήσει κάποιος τους κανόνες του Θεάτρου (Πρόγραμμα Το Θέατρο του Παιδιού, Περίοδος Τέταρτη 1935-1936).

Στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή χρησιμοποιήθηκε ως βασικό εργαλείο έρευνας η λήψη συνεντεύξεων από συγκεκριμένα άτομα. Ειδικότερα, τα πρόσωπα επελέγησαν με γνώμονα την προσωπική επαφή τους με την Αντιγόνη Μεταξά, είτε ως δασκάλα τους είτε ως πρόσωπο της εποχής είτε ως πρόσωπο του άμεσου οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Τα πρόσωπα παρουσιάζονται βάσει της χρονολογικής σειράς που δόθηκαν οι συνεντεύξεις.

Η πρώτη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στις 4-3-2016 με τον Γιώργο Χατζηδάκη, εκδότη, συγγραφέα και κριτικό θεάτρου. Η επαφή του με το έργο της Αντιγόνης Μεταξά κατά την παιδική του ηλικία τον επηρέασε στη μετέπειτα επαγγελματική του εξέλιξη, καθώς ήταν θεατής των παραστάσεων της και συστηματικός ακροατής της «Ωρας του Παιδιού». Επίσης, διατηρούσε επαφές σε προσωπικό επίπεδο με την οικογένεια της Αντιγόνης Μεταξά και φιλία με την κόρη της Μαρία- Λήδα Κροντηρά. Ακόμη, αίσθηση προκάλεσε η δημοσίευση ενός κειμένου του με τίτλο «Η τρυφερή Θεία Λένα» στο περιοδικό *Ταχυδρόμος* το 1988 στους ανθρώπους που είχαν βιώσει το φαινόμενο «Θεία Λένα» και που ανήκαν στη γενιά της Κατοχής.

Η δεύτερη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στις 9-3-2016 με τον ομότιμο καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και ακαδημαϊκό Κωνσταντίνο Σβολόπουλο. Ο ίδιος υπήρξε μαθητής της Σχολής Μεταξά και ήταν θεατής των σχολικών της παραστάσεων. Επίσης, παρακολουθούσε συστηματικά τις ραδιοφωνικές εκπομπές της και είχε λάβει μέρος σε

αρκετές από αυτές. Ακόμη, είχε στενή οικογενειακή επαφή με τη δημιουργό, καθώς ο πατέρας του ήταν διευθυντής της Ραδιοφωνίας από το 1947 έως το 1950.

Η τρίτη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στις 18-4-2016 με τον ποιητή Τίτο Πατρίκιο. Και αυτός ήταν μαθητής της Σχολής Μεταξά και μικρός ηθοποιός των θεατρικών της παραστάσεων. Επιπρόσθετα, οι γονείς του οι οποίοι ήταν και αυτοί ηθοποιοί είχαν οικογενειακή και επαγγελματική σχέση με την Αντιγόνη Μεταξά και τον Κώστα Κροντηρά.

Η τέταρτη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στις 23-5-2016 με την εγγονή της Αντιγόνης Μεταξά. Η σκηνοθέτις και παραγωγός Μαρία Ηλιού, στα χέρια της οποίας βρίσκεται το αρχείο της γιαγιάς της, παραχώρησε για την πραγματοποίηση των στόχων της συγκεκριμένης μεταπτυχιακής διατριβής υλικό από το συγκεκριμένο αρχείο.

Τα ερωτήματα που τέθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν ανοικτού και κλειστού τύπου. Σκοπός ήταν η συγκέντρωση στοιχείων για την αναλυτικότερη προσέγγιση της προσωπικότητας και του καλλιτεχνικού της έργου. Εύλογο είναι ότι η κρίση των ανθρώπων που δέχθηκαν να απαντήσουν στα ερωτήματα είναι βαρύνουσα, εφόσον πρόκειται για άτομα με κύρος και ιδιαίτερη επαγγελματική προσφορά στο χώρο τους. Το βασικό κριτήριο επιλογής τους υπήρξε το κοινό παιδικό τους παρελθόν με το έργο της Αντιγόνης Μεταξά.

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν ήταν στοχευμένες, καθώς αφορούσαν τόσο την προσωπικότητα της δημιουργού όσο και την καταγραφή συγκεκριμένων στοιχείων για το θεατρικό της έργο.

Κεφάλαιο 2

Η Αντιγόνη Μεταξά ως συγγραφέας θεατρικών έργων για παιδιά – δραματογράφος

2.1 Αντιγόνη Μεταξά: Η ζωή και το έργο της

2.1.1 Ιστορικά Στοιχεία

Κατά την περίοδο της Αρχαιότητας οι έφηβοι έρχονταν σε επαφή με το θέατρο και την όρχηση, όπως και λάμβαναν μέρος στις καθιερωμένες τελετές που γίνονταν στη διάρκεια των δραματικών αγώνων. Η επιβεβαίωση της σπουδαιότητας του θεατρικού γίνεσθαι στην αρχαία Ελλάδα, είναι φανερή ακόμη και στα έργα των τραγικών και του Αριστοφάνη, όπου σύμφωνα με τις μαρτυρίες υπάρχουν πολλές πιθανότητες παιδιά και έφηβοι να έχουν αντίστοιχους ρόλους. Κατά τον ίδιο τρόπο, στη Ρωμαϊκή περίοδο είναι γνωστή η ύπαρξη των *παίδων κωμωδών* και *τραγωδών*, όπως και την Αναγεννησιακή εποχή τα παιδιά συνεχίζουν να έχουν άμεση επαφή με τους θεατρικούς ρόλους. Σε επίπεδο παράδοσης και εθίμων παρατηρείται επίσης η παρουσία των ανήλικων πρωταγωνιστών σε ποικίλα λαϊκά δρώμενα και μορφές θεάτρου. Είναι λοιπόν χαρακτηριστικό το ενδιαφέρον τους για να έχουν ρόλο σε παντομίμες, μιμικά δρώμενα και χορευτικοθεατρικές δράσεις. Ιδιαίτερα σε γιορτές όπως ήταν οι Απόκριες οι έφηβοι και οι νέοι είχαν σημαντική συμμετοχή.

Παράλληλα, τα παιδιά κάνουν αισθητή την παρουσία τους σε σχολικό επίπεδο όπου λαμβάνουν μέρος κατά αποκλειστικότητα στις παραστάσεις με απόγειο το ιησουίτικο σχολικό θέατρο του 17^{ου} αιώνα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, μέσω του θρησκευτικού προσηλυτισμού αναπτύσσεται και μεταδίδεται η αγάπη για το θέατρο, έχοντας ως επίκεντρο θέματα από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Κατά την περίοδο προετοιμασίας της ελληνικής Επανάστασης είναι έντονη η επιρροή των ιδεών του

Διαφωτισμού και της περαιτέρω πνευματικής άνθισης, ώστε σε περιοχές ελεύθερες και αναπτυγμένες, όπως ήταν οι Παραδουνάβιες Ηγεμονίες και οι ελληνικές παροικίες οι Έλληνες είχαν τη δυνατότητα να εκφραστούν καλλιτεχνικά. Ανεβάζουν λοιπόν οι μαθητές παραστάσεις, σχολικές και άλλες εμπνευσμένες από την αρχαιοελληνική παράδοση, στοιχείο που δηλώνει την αγάπη των παιδιών για το θέατρο και την ανάγκη να εκφραστούν μέσω αυτού. Με το θέατρο τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να έρχονται σε επαφή με τα κλασσικά γράμματα και την ελληνική γλώσσα, ώστε να τονωθεί το εθνικό τους φρόνημα. Είναι δυνατόν λοιπόν να ειπωθεί ότι εκείνη τη στιγμή το θέατρο τέθηκε στην υπηρεσία του Έθνους. (power point ΘΣΠ 61, 2016: 4)

Τον 19^ο αιώνα λόγω των πολιτικοκοινωνικών καταστάσεων, καθώς η χώρα βιώνει τη βαυαρική περίοδο, οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του θεάτρου δεν είναι ευοίωνες, ώστε το θέαμα να περιορίζεται στο θέατρο Σκιών και τον Φασουλή, τις παντομίμες και τα θεάματα του αστικού καρναβαλιού. (power point ΘΣΠ 61, 2016:5)

Χαρακτηριστικό είναι ότι το 1840 έγινε έντονη η σκέψη να απομακρυνθούν οι μαθητές από τα θεατρικά δρώμενα της πρωτεύουσας, με τη μεταφορά του Γυμνασίου στην Αίγινα. Όποιος νέος παρακολουθούσε θεατρικές παραστάσεις κινδύνευε να τιμωρηθεί αυστηρά. (Μεταξά 1946: 4 “Πρόλογος Γ. Σιδέρη”)

Σταθμός όμως για την επαναφορά των παιδιών στον κόσμο του θεάτρου ήταν η έκδοση του πρώτου τόμου του *Παιδικού Θεάτρου* από τον Γ. Ξενόπουλο το 1896. Ακολούθησε μια παντομίμα, η οποία παρέπεμπε στην δημιουργία παιδικών παραστάσεων, που ανέβηκε από τον Χρηστομάνο το 1903, δίχως όμως να υπάρξει μια συστηματικότερη προσέγγιση. Σημαντικότερη ήταν και η προσπάθεια του Βασίλη Ρώτα, ο οποίος στο «Λαϊκό θέατρο της Αθήνας» ανεβάζει παιδικές παραστάσεις, ενώ το 1931 η Ευφροσύνη Λόντου – Δημητρακοπούλου ιδρύει την «Παιδική Σκηνή» και αρχίζει να ανεβάζει παραστάσεις για παιδιά.

Με την Μεταξά το θέατρο για το παιδί φτάνει στο ύψιστο σημείο του, εφόσον όπως προαναφέρθηκε, τα παιδιά είναι οι πρωταγωνιστές αλλά και οι θεατές ταυτόχρονα.

Η είσοδος του θεάτρου της ήταν ανοιχτή για όλα τα παιδιά, οποιασδήποτε ηλικίας και προερχόμενα από κάθε κοινωνική τάξη, ώστε να μην παραγκωνίζεται το παιδικό ταλέντο για κανέναν λόγο. Επισφράγιση της παραπάνω θέσης της αποτέλεσε η δωρεάν φοίτηση στον «Ερασιτεχνικό Θεατρικό Όμιλο» εκείνων των παιδιών, τα οποία έκρινε

ότι είχαν ταλέντο ή απλά αγάπη για το θέατρο, ώστε να μην στερούνται την άμεση και ουσιαστική επαφή με το αντικείμενο. (Καγγελλάρη 1999: 15-17)

2.1.2 Βιογραφικά Στοιχεία

Η Αντιγόνη Μεταξά γεννήθηκε το 1905 στην Αθήνα. Είναι κόρη της Καλλιόπης Ανδρονίκου από τη Σύρο και του Γεωργίου Μεταξά από τη Μικρά Ασία. Έναν χρόνο νωρίτερα, ο πατέρας της ιδρύει τη «Σχολή Μεταξά», η οποία στη συνέχεια μετανομάστηκε σε «Ελληνογαλλική Σχολή Αθηνών», και έτσι εκείνη έχει την τύχη να βρεθεί σε ένα ολοκληρωμένο για την εποχή εκπαιδευτικό περιβάλλον. Η οικογένεια είχε παράδοση στην ίδρυση Σχολών, καθώς ο παππούς της, ο Στυλιανός Μεταξάς είχε ιδρύσει την πρώτη σχολή της οικογένειας στην περιοχή της Αττάλειας. Οπότε, γίνεται αντιληπτό ότι πρόκειται για ένα οικογενειακό περιβάλλον θετικό προς την εκπαίδευση και την περαιτέρω καλλιέργεια, δίνοντας έμφαση στα παιδιά και την πνευματική τους ανάπτυξη. Είχε παράλληλα την τύχη να βρεθεί κοντά σε μεγάλες προσωπικότητες της εποχής και να είναι μαθήτρια του Δημητρίου Ζήση, ο οποίος της δίδαξε νεώτερη ελληνική λογοτεχνία, του Γεράσιμου Σαλβάνου, ο οποίος τη μύησε στην αρχαία ελληνική γραμματεία, όπως και του Μάρκου Σιγάλα. Από τον τελευταίο διδάσκεται απαγγελία. Αξιοσημείωτο είναι ότι η οικογένεια διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους δασκάλους της Αντιγόνης, όπως βέβαια και με άλλους σημαντικούς ανθρώπους της περιόδου, όπως τον Μπένο, τον Χατζιδάκη κ.ά.

Η ύπαρξη της Σχολής διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην πολύπλευρη ανάπτυξη της Αντιγόνης Μεταξά, καθώς ήταν δίπλα στο θέατρο της Κυβέλης, οπότε είχε τη δυνατότητα από πολύ μικρή ηλικία να έρχεται συχνά σε επαφή με τον κόσμο του θεάτρου. Μπορούσε, λοιπόν, να παρακολουθεί τις παραστάσεις των έργων και τους ηθοποιούς κατά τη διάρκεια των προβών τους, όπως και την εργασία των υπολοίπων συντελεστών, οι οποίοι συμβάλλουν στην δημιουργία των παραστάσεων. Εύλογο είναι ότι τα ερεθίσματα αυτά επηρέασαν τον ψυχικό και πνευματικό της κόσμο, δημιούργησαν έναν ιδανικό κόσμο στη φαντασία της και ταυτόχρονα την έστρεψαν στον κόσμο της γνώσης και της τέχνης και σε μία επερχόμενη μεγάλη αγάπη που θα εκδήλωνε για το θέατρο.

Αναφορά στο συγκεκριμένο γεγονός γίνεται και από τον Γ. Χατζηδάκη, ο οποίος υπογραμμίζει χαρακτηριστικά τα εξής: «*Η πίσω μάντρα της Ελληνογαλλικής Σχολής ήταν*

μεσοτοιχία με το καλοκαιρινό θέατρο της Κυβέλης. Το μικρό κοριτσάκι έχει βρει κάποιο τρόπο μαγικό και σκαρφαλώνει στην κορυφή του μαντρότοιχου. Βλέπει τα σκηνικά που στήνονται, τους ηθοποιούς που πηγαινοέρχονται και προβάρουν τους ρόλους τους, τα κοστούμια της σκηνης και τα μακιγιάζ που παραλλάζουν τα πρόσωπα...Το καλοκαίρια του 1911 και 1912 η Κυβέλη έχει στο θίασο της τον Θωμά Οικονόμου (το γερμανοσπουδαγμένο «ρεσιζέρ» του Βασιλικού Θεάτρου), τον Χρυσομάλλη, τον Ροζάν, την Αλκαίου, τον Νικο Παπαγεωργίου και για ένα διάστημα τον Βεάκη» (Χατζηδάκης 1988: 12).

Και όπως ήταν αναμενόμενο, όλα τα παραπάνω την επηρεάζουν σημαντικά. Η αγάπη όμως και τα ερεθίσματα που είχε μέχρι τότε για το θέατρο δεν θα την αφήσουν για πολύ έξω από τον συγκεκριμένο χώρο. Το 1919, με τη συνοδεία της μητέρας της , πηγαίνει στο Παρίσι και σπουδάζει Παιδαγωγικά. Επηρεασμένη λοιπόν και από την καλλιτεχνική και ιδιαίτερα τη θεατρική κίνηση της Γαλλικής πρωτεύουσας, όταν επιστρέφει στην Αθήνα το 1921, αποφασίζει να ασχοληθεί με την υποκριτική. Σπουδάζει στη Δραματική Σχολή του Ελληνικού Ωδείου, με συμμαθητές, μεταξύ άλλων, την Ελένη Παπαδάκη, την Κατερίνα Ανδρεάδη, τον Γιώργο Βιτσώρη και τον μετέπειτα σύζυγό της Κώστα Κροντηρά. Είχε δασκάλους όπως τον Νίκο Παπαγεωργίου, τον Θωμά Οικονόμου και τον Ευγένιο Βονασέρα. Ο τελευταίος μάλιστα την είχε αποκαλέσει και «δεύτερη Κοτοπούλη», επιδιώκοντας προφανώς να δηλώσει το ταλέντο της.

Χαρακτηριστικά επίσης είναι και τα δημοσιεύματα του Τύπου της εποχής, όταν στις 7 Ιουλίου του 1922, η Αντιγόνη υποδύεται το ρόλο της Στέλλας Βιολάντη, του Γρηγόριου Ξενόπουλου. Ο ίδιος ο συγγραφέας από τη στήλη του «Πνευματική Κίνησης» και υπό τον τίτλο «Νέος Αστήρ», στις 10 Ιουλίου, γράφει ότι είδε την Αντιγόνη Μεταξά και έμεινε έκθαμβος. Υποστήριξε, ακόμη, πως θα γίνει «πρώτη Κοτοπούλη», υπερθεματίζοντας έτσι στον χαρακτηρισμό του Βονασέρα. Το 1923 λαμβάνει, κατά την αποφοίτησή της, το χρυσό μετάλλιο από το Ελληνικό Ωδείο, ερμηνεύοντας στις διπλωματικές εξετάσεις τη *Νόρα* από το *Κουκλόσπιτο* του Ίψεν. Ως επαγγελματίας πλέον, όταν ο Σπύρος Μελάς συγκρότησε το «Θέατρο Τέχνης» το 1925 από τους σπουδαστές του Ελληνικού Ωδείου και του Ωδείου Αθηνών η νεαρή ηθοποιός συμμετείχε ενεργά, παίζοντας πρώτους ρόλους. Το «Θέατρο Τέχνης» υπήρξε βραχύβιο και όταν διαλύθηκε, η Αντιγόνη Μεταξά συνεργάστηκε με τον Αιμίλιο Βεάκη ,την Κατίνα Παξινού και τον Αλέξη Μινωτή , στο θίασο που είχαν συγκροτήσει στο θέατρο «Διονύσια», στην πλατεία Συντάγματος.

Το 1926 γίνεται ο γάμος με τον Κώστα Κροντηρά. Για να πεισθεί ο πατέρας της να δώσει τη συγκατάθεσή του ο Κροντηράς εγκαταλείπει το θέατρο και αναλαμβάνει τη διεύθυνση της Σχολής Μεταξά. Στη συνέχεια η Αντιγόνη θα ακολουθήσει τον Βεάκη σε περιοδεία στην επαρχία, ερμηνεύοντας τραγωδίες. Ένα ατυχές περιστατικό εξαιτίας του οποίου κινδύνευσε η ζωή της ήταν καταλυτικό, με αποτέλεσμα αυτή η περιοδεία να είναι η τελευταία θεατρική της εμπειρία. Το 1927 είναι το έτος που αποκτά την κόρη της, Μαρία Λήδα. Την ίδια χρονιά αρχίζει- και συνεχίζει έως το 1930- να διδάσκει απαγγελία και υποκριτική στη Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών.

Το 1932 ανοίγει τους επαγγελματικούς της ορίζοντες ακόμη περισσότερο, καθώς συνεργάζεται με το περιοδικό *Παιδικός Κόσμος* του Γ. Βλέσσα. Δημιουργεί τη Σχολή του «Παιδικού Θεάτρου», όπου και διδάσκει μουσική, χορό, απαγγελία και υποκριτική! Βρίσκεται σε επαφή με έναν νέο χώρο, ο οποίος και τελικά την απορροφά πολύ περισσότερο από τις πρότερες δραστηριότητές της. Έχει πλέον τη δυνατότητα να συνδυάσει τις παιδαγωγικές της γνώσεις με τη θεατρική της εμπειρία, ταυτόχρονα με τη θεωρητική της οπτική για το θέατρο, όπως το βίωνε ως δασκάλα της Δραματικής Σχολής του Ωδείου Αθηνών. Είχε σύνδεση με τα πνευματικά και καλλιτεχνικά κινήματα της εποχής της, επιρροές που γίνονται φανερές στο θεατρικό της έργο και τις επιλογές των θεμάτων της. Τον ίδιο χρόνο παρουσιάζεται και η πρώτη της θεατρική παράσταση με κύριο κοινό τα παιδιά στο θέατρο «Κεντρικόν» και το 1933, διακόπτει την συνεργασία της με τον *Παιδικό Κόσμο* και ιδρύει τον μόνιμο πλέον θεατρικό οργανισμό γνωστό ως «Θέατρο του Παιδιού». Οι πρωταγωνιστές είναι τα ίδια τα παιδιά, ανάμεσά τους και η κόρη της Μαρία-Λήδα Κροντηρά, κατόπιν μεγάλης προσπάθειας και ιδιαίτερης καθοδήγησης από την εμπνεύστριά τους.

Αξίζει να ειπωθεί ότι ο Νικόλαος Λάσκαρης μίλησε με εξαιρετικά λόγια για το συγκεκριμένο εγχείρημα και την προσπάθεια της Μεταξά. Πιο συγκεκριμένα, επισήμανε ότι εργάστηκε οργανωμένα και επιστημονικά, καθώς προηγήθηκε η διδασκαλία της σκηνικής τέχνης και ακολουθήθηκε μία ορισμένη κατεύθυνση διδασκαλίας και δεν αφέθηκε τίποτα στην τύχη. Εν γένει, θαύμασε το έργο της και το χαρακτήρισε ως «υποδειγματικόν παιδικόν θέατρον». (Λάσκαρης Ν, Από Αρχείο Αντιγόνης Μεταξά) Τα έργα που ανεβαίνουν από τον πρωτότυπο θίασο είναι παιδικά παραμύθια σε διασκευές ή έργα της ίδιας που παρουσιάζονται για δέκα χρόνια. Εν τω μεταξύ, εκδίδονται, σε τρεις τόμους, τα παιδικά έργα που γράφει. Το έτος 1938 είναι κομβικό για την επαγγελματική της σταδιοδρομία διότι ασχολείται με το ραδιόφωνο. Από τις πρώτες

ημέρες που τέθηκε σε λειτουργία η Ελληνική Ραδιοφωνία (21 Μαΐου 1938) «βγήκε τον αέρα» και η πρώτη παιδική ραδιοφωνική εκπομπή. Ο δημοσιογράφος Μένης Κυδώνης την καλεί να παρουσιάσει μία από τις θεατρικές της επιτυχίες, *Το όνειρο της Τιτίνας*. Η Αντιγόνη Μεταξά είναι μία από τους κυριότερους συντελεστές της εκπομπής, που περιλαμβάνει παιδικές ιστορίες, ποιήματα, παιδικά τραγούδια και μουσική. Επίσης, παρουσιάζει ελληνικά παραμύθια σε αφηγηματική και θεατρική μετάδοση, ποιήματα και ό,τι άλλο κρινόταν ψυχαγωγικό και πρόσφορο για τις παιδικές ψυχές.

Είναι ανάγκη να παρατηρήσει κανείς τις συνθήκες στις οποίες δημιουργήθηκαν όλα αυτά, ώστε να γίνει αντιληπτή η διάθεση και η επιμονή της Αντιγόνης Μεταξά. Επιπρόσθετα, για την αντικειμενική αποτίμηση του έργου της πρέπει να ληφθεί υπόψιν η ανεξάντλητη αγάπη που είχε προς τα παιδιά, όπως και ο ορθός και δημιουργικός τρόπος που την έδειχνε. Το 1941 η Κρατική Ελληνική Ραδιοφωνία, συνεχίζει τη λειτουργία της ως Ανώνυμη Εταιρεία Ραδιοφωνικών Εκπομπών με υπεύθυνο τον Γ. Βουλπιώτη. Η σύζυγός του Έλενα Ευγενίδου, παλιά μαθήτριά της σχολής Μεταξά, η οποία μάλιστα είχε συνεργαστεί μαζί της και στο παιδικό θέατρο, προτείνει στον άντρα της να δημιουργηθεί η «Ώρα του Παιδιού» και να αναλάβει προϊσταμένη των παιδικών εκπομπών η Αντιγόνη Μεταξά. *«Εκείνη πιστεύει πως δεν έχει δικαίωμα να αρνηθεί, όχι μόνο γιατί θα μπορούσε από τη θέση αυτή να αναπτύξει καλύτερα τις ικανότητες και τις φιλοδοξίες της, αλλά και γιατί θα είχε τη δυνατότητα να προσφέρει στα σκλαβωμένα Ελληνόπουλα μια ελπίδα και μια παρηγοριά»*, αναφέρει χαρακτηριστικά ο Κώστας Κροντηράς. (Κροντηράς, χειρόγραφο)

Για το ίδιο θέμα η Γεωργία Ταρσούλη υποστηρίζει, ότι η Αντιγόνη Μεταξά αν και δεν είχε ραδιοφωνική προπαίδευση, παρά μόνο ολιγόχρονη πείρα στο Παιδικό Θέατρο, πέτυχε σ' αυτή την υπεύθυνη εργασία λόγω της εργατικότητάς της, της αγάπης της για το παιδί και για την Ελλάδα (Ταρσούλη 1973, ομιλία).

Τότε η Αντιγόνη Μεταξά μετέφερε το παιδικό θέατρο στο ραδιόφωνο. Τα Ελληνόπουλα μπορούσαν να πλέον να «ακούνε» θέατρο. Ως προϊσταμένη της «Ωρας του παιδιού» στον Ραδιοφωνικό Σταθμό Αθηνών, ανάμεσα στις άλλες πρωτοβουλίες της ήταν και η καθιέρωση θεατρικού προγράμματος κάθε Σάββατο απόγευμα, που τη σκηνοθεσία του την είχε αναθέσει αρχικά στον Μήτσο Λυγίζο και αργότερα στον Γιώργο Θεοδοσιάδη. Κάθε Κυριακή μεγάλοι ηθοποιοί της εποχής, όπως ο Αιμίλιος Βεάκης, η Σαπφώ Αλκαίου, ο Ηλίας Δεστούνης, ο Γιάννης Αυλωνίτης και άλλοι νεώτεροι όπως ο Μάνος Κατράκης, ο Θάνος Κωτσόπουλος, ο Νίκος Χατζίσκος, ο Τίτος Βανδής, ο Θόδωρος Μορίδης, η Μαρία

Αλκαίου, ο Ανδρέας Φιλιππίδης, η Τζόλυ Γαρμπή, ο Μιχάλης Μπούχλης, αλλά και άλλοι ηθοποιοί του Εθνικού Θεάτρου συνέβαλλαν στην μόρφωση και την ψυχαγωγία των παιδιών. Μέσα, λοιπόν, από την εκπομπή της και με ένα πολύ δραστήριο ανθρώπινο δυναμικό κατόρθωσε, στην κατοχική αυτή περίοδο, να προστατεύσει τα παιδιά με τον προσωπικό της τρόπο και να μην τους στερήσει τον δικό τους αγνό και ανέμελο κόσμο. Οι εκπομπές διαιρούνται σύμφωνα με την ηλικία των παιδιών. Η Τρίτη ήταν για τα πολύ μικρά παιδιά, η Πέμπτη ήταν η ημέρα των ταξιδιών και των εκδρομών και το Σάββατο είχε συνεργασίες με πολλά μικρά παιδιά, όπως ο Τάσος Λιγνάδης, η Έλσα Βεργή, η Γίτσα Βαλμά κ.ά. Τις Κυριακές είχε το «Θέατρο του Παιδιού». Προστίθεται συνεπώς το ηλικιακό κριτήριο, το οποίο ήταν πολύ προοδευτικό βήμα για την ελληνική ραδιοφωνία και το έργο που μεταδιδόταν μέσω αυτής.

Σχετικά με τη δράση της στο Ραδιόφωνο, είναι ανάγκη να σταθεί κάποιος στην *Ιλιάδα*, την οποία παρουσίαζε ως θεατροποιημένη σειρά σε κείμενα του Γιάννη Λιγνάδη. Και τις υπόλοιπες παραγωγές, που είχαν ποικίλα θέματα, στελέχωσαν σπουδαίες προσωπικότητες της εποχής, που άφησαν το στίγμα τους για την ξεχωριστή τους καλλιτεχνία, όπως ο Δημήτρης Λεβίδης ο οποίος συνέθετε πρωτότυπη μουσική για τις εκπομπές της, καθώς και ο Κώστας Κροντηράς, ως σκηνοθέτης. Γενικότερα η Αντιγόνη Μεταξά λειτούργησε κατά έναν μοναδικό τρόπο και μετέδωσε, κάτω από τις δυσμενέστατες για τη χώρα συνθήκες, την ελληνική παράδοση, τον κόσμο των παραμυθιών, ιδέες και αξίες μέσω των οποίων γαλουχήθηκαν τα παιδιά της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Δεν πλησίασε απλώς τα παιδιά μιας πολύ δύσκολης εποχής, είχε και την ικανότητα να τα επηρεάσει πιο βαθιά και να αποτελέσει ορόσημο για την εποχή της.

Η χώρα βρισκόταν σε εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες με τον ελληνοϊταλικό πόλεμο αρχικά και τα δεινά της γερμανικής Κατοχής αργότερα. Αναμενόμενο ήταν να υπάρξουν αντιδράσεις και ανυπερβλητές δυσκολίες στη συνέχεια του έργου της, ώστε το 1942 οι κατακτητές να μην επιτρέπουν πλέον τη λειτουργία του «Θεάτρου του Παιδιού». Παράλληλα, επιτάσσεται και το κτήριο στο οποίο στεγαζόταν η Σχολή Μεταξά. Θεωρήθηκε από τους κατακτητές ότι υπάρχει σχέση με τη Ρωσία και την εκεί τέχνη, εφόσον είχε βρεθεί σημείωμα για το ρωσικό παιδικό θέατρο, το οποίο και θεωρήθηκε κατακριτέο και προσβλητικό. Επίσης το 1942 οι Ιταλοί της πήραν την άδεια και την κατηγόρησαν ότι δεν ανέφερε στο πρόγραμμα της παράστασης το φασιστικό θέατρο Μπαλίλα. *«Ειδικότερα σε ένα καλλιτεχνικότατο, πολύχρωμο πρόγραμμα που της είχε*

φιλοτεχνήσει η γνωστή ζωγράφος Σελέστ Πολυχρονιάδου, γράφοντας σε κάποιο σημείωμα για τα παιδικά θέατρα της Ευρώπης, είχε παραλείψει, βέβαια να αναφέρει τους Μπαλλίλα της φασιστικής Ιταλίας, τους παιδικούς θίασους δηλαδή του Μουσολίνι.» αναφέρει χαρακτηριστικά σε σημείωμά του ο Κώστας Κροντηράς (Από αρχείο Αντιγόνης Μεταξά).

Ο ίδιος επίσης προσθέτει στο σημείωμά του ότι η Αντιγόνη Μεταξά μαζί με τον Γιάννη Χόρν, ο οποίος ήταν τότε διευθυντής του θεάτρου, έμειναν κρατούμενοι στο Κομάντο Τάπα για ένα ολόκληρο πρωινό. Έτσι το θέατρο έκλεισε και οι παραστάσεις του «Θεάτρου του Παιδιού» απαγορεύτηκαν. Τότε ακριβώς ήταν το χρονικό σημείο που ο Γιάννης Βουλπιώτης της ζήτησε να αποκτήσει την καλλιτεχνική ραδιοφωνική της προσωπικότητα και να επιλέξει ένα ψευδώνυμο, αντίστοιχο της Γερμανίδα «Θείας Μπέρτα», ώστε να είναι πιο οικεία στα παιδιά. Αυτή υποστήριξε ότι πρέπει να είναι ελληνικό το όνομα και όταν συζήτησε το θέμα με τον σύζυγό της, αυτός της πρότεινε τα εξής: «...Αφού εγώ λέγομαι Κώστας θα μπορούσε εσύ θαυμάσια να λέγεις Ελένη. Και επειδή το Ελένη είναι τρισύλλαβο θα μπορούσαν να σε φωνάζουν Λένη. «Θεία Λένη», λοιπόν. Τι λές;

- Δεν σου φαίνεται πως «θεία Λένα» θα ήταν καλύτερο; αντιπρότεινε εκείνη.- Και βέβαια. Είναι ελληνικότατο και ασυνήθιστο. Δισύλλαβο, εύκολο, εύηχο, συμπαθητικό. «Θεία Λένα», λοιπόν». Και έτσι από τη στιγμή εκείνη γεννήθηκε η «Θεία Λένα» (Αρχείο Αντιγόνης Μεταξά).

Έναν χρόνο αργότερα διοργανώνεται από την ίδια ο Πρώτος Πανελλήνιος Διαγωνισμός Ζωγραφικής στον χώρο της Ραδιοφωνίας, όπου παρευρίσκεται και συμμετέχει σε επίπεδο συνεργάτη ο Σπύρος Βασιλείου. Στην περίοδο όμως αυτή αναφέρεται και ο Γιώργος Χατζηδάκης που θυμάται μια προσωπική του εμπειρία: «Ο Σπύρος Βασιλείου, ο ζωγράφος, έκανε μια εκπομπή με το ψευδώνυμο “Μπάρμπα Σπύρος”. Του έστειλαν τα παιδιά τα έργα τους και τα καθοδηγούσε και τα διόρθωνε. Τότε προκήρυξε κι ένα διαγωνισμό με θέμα το “πιάτο του συσσιτίου”. Το συσσίτιο ήταν καθιερωμένο την περίοδο της Κατοχής, σε κάθε γωνιά και με κάθε τρόπο, αφού ο κόσμος πεινούσε. Υπήρχε πείνα και στέρηση. Έτσι ο μπάρμπα- Σπύρος έκανε ένα διαγωνισμό, για το ποιο παιδί θα ζωγραφίσει το καλύτερο θέμα για την διακόσμηση του πιάτου. Μέσα σε μια ατμόσφαιρα εθνικής έξαρσης, Κατοχή γαρ, εγώ ζωγράφισα την ελληνική σημαία, περιβεβλημένη με ένα δάφνινο στεφάνι, γύρω-γύρω στα χείλη του πιάτου και δάφνες και πήρα το πρώτο βραβείο. Και το πήρε ο Σπύρος Βασιλείου το σχεδιά μου, πήγε στο Μαρούσι, το ζωγράφισε

το μετέφερε δηλ. κατά κάποιο τρόπο. Ε, βέβαια άλλη μεταφορά! Αλλη η δεξιοτεχνία του παιδικού μου χεριού και άλλη η ικανότητα του Σπύρου Βασιλείου. Ωστόσο, ζωγράφησε την ελληνική σημαία περίπου όπως την είχα φτιάξει εγώ και έγραψε “στον Γιώργο Χατζηδάκη. Μπάρμπα Σπύρος”. Αυτό έχει δημοσιευτεί και στα κείμενα τα δικά μου και στην τελευταία έκδοση που έγινε για την Ραδιοφωνία. Και θεωρείται ένα πολύ σοβαρό χειροπιαστό κειμήλιο, ντοκουμέντο της “Ωρας του παιδιού” και της δραστηριότητας που ανέπτυξε και της ανταπόκρισης που είχε στον κόσμο των παιδιών» (Χατζηδάκης 2016 :συνέντευξη).

Το 1944 ο αριθμός των παιδικών προγραμμάτων γίνεται όλο και μεγαλύτερος, ενώ την πρωτοκαθεδρία έχει «Η Θεία Λένα στα μικρά παιδιά». Υπάρχουν ακόμη εκπομπές όπως «Η εφημεριδούλα της Θείας Λένας», «Τι μας λένε τα παιδιά», «Ελάτε να παίξουμε», «Ελάτε να ταξιδέψουμε», που θα συνεχιστούν έως το 1966. Στις εκπομπές συνεργάζεται με την κόρη της Μαρία Λήδα Κροντηρά, τη Στέλλα Γεωργιάδου, την Άντα Γεωργίου και την Ελένη Ξυγκάκη που παίζει στο πιάνο. Για τα επόμενα 32 χρόνια θα ακούγονται παραμύθια, τραγούδια, ποιήματα, θεατρικά και οτιδήποτε ομορφαίνει τον κόσμο του παιδιού.

Παράλληλα είναι άξιο λόγου το συγγραφικό της έργο, καθώς από το 1934 προχωρά στην έκδοση των θεατρικών της έργων, έως το 1946 με την έκδοση του τελευταίου τόμου και με πρόλογο γραμμένο από τον Γ. Σιδέρη. Όμως η επαφή της με τα βιβλία δεν σταματάει εκεί, διότι διευθύνει και τις παιδικές εκδόσεις του οίκου «Οι Φίλοι του Βιβλίου». Στη συνέχεια, το 1947, έρχεται σε επαφή με τον εκδοτικό οίκο «Αλικιώτη», όπου και εισάγει τα παιδιά στην παιδική παγκόσμια λογοτεχνία. Συνεργάτες της είναι βέβαια σημαντικοί άνθρωποι των Γραμμάτων και των Τεχνών, οι οποίοι λαμβάνουν μέρος στην εικονογράφηση, όπως ήταν για παράδειγμα ο Κώστας Καρυωτάκης, ο Γιώργος Γουναρόπουλος, ο Κώστας Μαλάμος, ο Περικλής Βυζάντιος, ο Παύλος Βαλασάκης. Η αγάπη της για το βιβλίο είναι μεγάλη και αυτό φάνηκε από τα έργα που έγραψε εξέδωσε ή επιμελήθηκε. Και αυτά όμως κινούνται στον άξονα της παιδικής ζωής και φαντασίας, και αποβλέπουν στην περαιτέρω παιδική δημιουργικότητα. Το 1948 εκδηλώνει ακόμη περισσότερο την αγάπη της για το βιβλίο και προσπαθεί να στρέψει το παιδικό ενδιαφέρον προς αυτό, διοργανώνοντας την πρώτη έκθεση παιδικού βιβλίου στη ΧΕΝ. Ακόμη τη δεκαετία του 50 παρουσιάζει συνολικά 18 δίσκους με παιδικά τραγούδια και παραμύθια για να έρχονται σε επαφή τα παιδιά με τον κόσμο της τέχνης μέσα από διάφορους τρόπους. Την ίδια χρονική περίοδο οργανώνει στην Ελληνική Ραδιοφωνία τις χαρούμενες Κυριακές της «Ωρας του Παιδιού», στον χώρο του

Ζαππείου. Οι δραστηριότητες είναι ποικίλες και τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με κουκλοθέατρο, θέατρο, μουσική, ζωγραφική και πολλές εκδηλώσεις. Ο,τιδήποτε μπορεί να αποβεί δημιουργικό και κατάλληλο για την παιδική φαντασία υπάρχει εκεί, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν και να ασχοληθούν με θέματα που πραγματικά τους αγγίζουν. Απόγειο του συγγραφικού της έργου μπορεί να θεωρηθεί η *Εγκυκλοπαίδεια του Παιδιού*, που ήταν σε δύο τόμους και εκδίδεται την περίοδο αυτήν.

Οι εκθέσεις ζωγραφικής που διοργανώνει δεν σταματούν, εφόσον από το 1959 μέχρι και το 1961 οργανώνει την Πανελλήνια Έκθεση Νηπιακής και Παιδικής Ζωγραφικής στον χώρο του Ζαππείου, όπως και τη δεύτερη Πανελλήνια Έκθεση Παιδικής Ζωγραφικής. Το 1963 γίνεται η αρχή της εμφάνισής της στην τηλεόραση, όπου συνεργάζεται με το κρατικό κανάλι της YENEΔ και την εκπομπή «Καλημέρα Παιδάκια». Δυστυχώς όμως το 1964 βρίσκεται στη δυσάρεστη θέση να αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα στην υγεία της, τα οποία και δεν της επιτρέπουν να ασχοληθεί από το 1966 και έπειτα με το ραδιόφωνο. Τον επόμενο χρόνο οργανώνει έκθεση με τα βιβλία της και λόγω της δραστηριότητάς της στον χώρο της συγγραφής που είναι πλέον τριακονταετής. Επίσης εκδίδει την τρίτομη *Μυθολογική Εγκυκλοπαίδεια* που απευθύνεται στα παιδιά. Ταυτόχρονα βρίσκεται στον χώρο της τηλεόρασης, όπου αναλαμβάνει την εβδομαδιαία παρουσίαση από το κανάλι της YENEΔ της εκπομπής που φέρει τον τίτλο «Συντροφιά με τη Θεία Λένα». Οι τιμητικές της διακρίσεις ήταν πολλές, όπως από την Ακαδημία Αθηνών και από τον Ερυθρό Σταυρό, καθώς λαμβάνει τον Χρυσό Σταυρό. Στις 16 Οκτωβρίου ύστερα από μεγάλη ταλαιπωρία που υπέστη εξαιτίας της αρρώστιας της πεθαίνει (Από αρχείο Αντιγόνης Μεταξά).

Για το θάνατο της ο Χρήστος Χαιρόπουλος έγραψε: «*Το γοητευτικό παραμύθι που άρχισε η γλυκύτατη Θεία Λένα τελείωσε... Ένας κόσμος από νεράιδες και ξωθιές, δράκους και μάγισσες σκόρπισε... Το παιδί θα αναζητήσει διψασμένο, δακρυσμένο, την αγαπημένη του αφηγήτρια και δεν θα την βρεί... Η Θεία Λένα πήγε να ανταμώσει τις νεράιδες και τις μάγισσες έξω απ'τη ζωή! Εκεί τα παραμύθια συνεχίζονται ανεμπόδιστα με τους ήρωές τους που αιωρούνται ανάλαφρα δίπλα στα σύννεφα και στα άστρα....» (Από αρχείο Αντιγόνης Μεταξά).*

2.2. Δραματουργικά χαρακτηριστικά-Μεθοδολογία

2.2.1 Οι θεματικοί άξονες των έργων της

Η Αντιγόνη Μεταξά επειδή είχε την εμπειρία του θεάτρου σε θεωρητικό και σε πρακτικό επίπεδο, εφόσον υπήρξε αριστούχος της Δραματικής Σχολής του Ελληνικού Ωδείου και παράλληλα είχε διαπρέψει ως νεαρή ηθοποιός, έγραψε θεατρικά έργα για παιδιά σύμφωνα με τους κανόνες των θεατρικών κειμένων. Το περιεχόμενο των έργων της έχει θρησκευτικό, πατριωτικό και κοινωνικό χαρακτήρα (Αρσάκειο 2002:4)

Η ίδια πιστεύει ότι το θέατρο δεν σταματά στο επίπεδο της ψυχαγωγίας, αλλά ανοίγει δρόμους ώστε να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με την έννοια της πατρίδας και παράλληλα να ενδυναμωθεί το θρησκευτικό τους αίσθημα. Ακόμη, προσπαθεί με τα θεατρικά της έργα να τονώσει τον σεβασμό των παιδιών προς τους γονείς τους και γενικότερα τους ηλικιακά μεγαλύτερους.

Πιο συγκεκριμένα τα έργα της εντάσσονται στις εξής κατηγορίες: α) Μονόλογοι β) Μονόπρακτα και γ) Τρίπρακτα. Ακόμη διαιρούνται σε υποκατηγορίες όπως: Όσα σχετίζονται με κάποια εορτή για παράδειγμα των Χριστουγέννων ή της Πρωτοχρονιάς ή με θέμα σχετικό με τη θρησκεία ή την πατρίδα.

Θρησκεία

Η χριστιανική καθοδήγηση των παιδιών γίνεται με τρόπο που να μην παραπέμπει σε κατήχηση, αλλά σε μία γνήσια επαφή των παιδιών με τη θρησκεία. Αναφέρεται και ασχολείται με παραστατικότητα και απλότητα στη ζωή του Χριστού, ώστε τα παιδιά να κατανοούν τη ζωή και τα θαύματά του. Επισφραγίζει τη θρησκευτική πτυχή του έργου της με έμπρακτο τρόπο, γιατί επιδίδεται και σε φιλανθρωπικό έργο, αφού συγκεντρώνει διάφορα είδη για τα παιδιά της εποχής, τα οποία βρίσκονται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση. Είναι πολύ αξιοπρόσεκτο το σημείο αυτό, ότι συνδυάζει το θεωρητικό της έργο με τις αντίστοιχες πράξεις για να μπορούν να έχουν τα παιδιά τη σύνδεση της ιδέας με την εφαρμογή. Οπότε, η προσφορά της στα άπορα και ορφανά παιδιά είναι παράδειγμα για τα υπόλοιπα και μάλιστα αποτελεί την πιο άμεση χριστιανική καθοδήγηση. Παράδειγμα για τα παραπάνω είναι τα θεατρικά κείμενα: *Στον Αη Βασίλη* (Μεταξά 1933 «Θέατρο του Παιδιού») *Το πρώτο του θαύμα* (Μεταξά 1971 «Θέατρο του Παιδιού»), *Ο καινούργιος χρόνος* (Μεταξά 1933 «Θέατρο του Παιδιού»).

Πατρίδα

Επηρεάζεται επίσης από το ευρύτερο πλαίσιο της παιδικής ποίησης που είναι πατριωτικό και συνάδει στη δημιουργία μελλοντικών ενηλίκων που θα υπηρετούν την πατρίδα. Γι αυτόν τον λόγο μέσα από τα έργα της προσεγγίζει τα εθνικά θέματα, επιδιώκοντας να προβληματίσει τους μικρούς ακροατές και αναγνώστες και ταυτόχρονα δημιουργεί το κατάλληλο υπόβαθρο για να έρθουν κοντά τα παιδιά με έννοια της πατρίδας τους. Τα παιδιά κάθε ηλικίας έρχονται σε επαφή με τον αγώνα που έκαναν οι πρόγονοί τους, με τα σημαντικότερα γεγονότα και τις επαναστάσεις, ώστε να κατανοούν πιο ολοκληρωμένα και τη σύγχρονη τους ιστορική πραγματικότητα.

Παράδειγμα αποτελεί το έργο *Το γλυκοχάραμα της λευτεριάς* η υπόθεση του οποίου εκτυλίσσεται την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Οι μικροί ήρωες θέλουν να λάβουν μέρος στον αγώνα για την απελευθέρωση της πατρίδας τους. Αξιοσημείωτο είναι ότι βρίσκονται στη δυσάρεστη θέση να έρθουν σε επαφή με τον θάνατο των γονέων τους, συνειδητοποιώντας κατ'αυτόν τον τρόπο την υπέρτατη θυσία για την πατρίδα. (Μεταξά 1971 : 160-162)

Μέσω της ελληνικής ιστορικής πραγματικότητας έφερε το ελληνόπουλο σε επαφή με τα ιστορικά γεγονότα της πατρίδας του. Δεν χρησιμοποίησε ρητορικό και πομπώδες ύφος, αλλά με απλά και κατανοητά λόγια και με ύφος λιτό μπόρεσε να διεισδύσει στην παιδική ψυχή και ταυτόχρονα να της μεταφέρει βαθιά πατριωτικά μηνύματα (Τσουκαντάς 1972:5)

Παραμύθι

Εξαιτίας της εμπειρίας που είχε ως ηθοποιός, η Μεταξά είχε τη δυνατότητα να κινείται με ευκολία ανάμεσα στο ονειρικό και το πραγματικό. Κατ'αυτόν τον τρόπο είχε κατανοήσει το ρόλο του παραμυθιού στη διαμόρφωση των παιδικών ψυχών και γι'αυτόν τον λόγο και το αξιοποίησε αναλόγως.

Επίσης προχώρησε στην προσωποποίηση των άψυχων αντικειμένων, ώστε να έχει τη δυνατότητα να εκμεταλλεύεται κάθε στοιχείο για την παρουσίαση των θέσεών της.

Σε κάποια έργα της επίσης, ζωντανεύουν ζώα και φυτά. Όπως στα *Δύο ποντίκια* όπου ο Τοτός που είναι το ποντίκι της πόλεως φοράει βελάδα, λουστρίνια, γάντια, έχει καδένα στο γιλέκο του και μόνο το πρόσωπο του σκεπάζεται με μάσκα ποντικού. Αντίθετα, ο Στάμος, το ποντίκι του αγρού είναι ντυμένο με μια μπλούζα χωριάτικη, με μπαλωμένο

παντελόνι και με κόκκινες κάλτσες. Φυσικά και το δικό του πρόσωπο είναι σκεπασμένο με μάσκα ποντικού (Μεταξά 1936: 73).

Και στο σημείο όμως αυτό παρατηρείται μια διπλή λειτουργικότητα, καθώς η παιδική φαντασία χρησιμοποιείται καθαυτή για να γίνει κατανοητό το μήνυμα της δημιουργού. Ως μέσον επαφής με την παιδική πραγματικότητα είναι κάτι πολύ οικείο για τα ίδια τα παιδιά. Είναι δηλαδή η φαντασία που εκείνα έχουν και που λειτουργεί ως όχημα για να έρθουν σε επαφή με το πραγματικό!

Στο *Όνειρο της Τιτίνας* τα παιχνίδια ζωντανεύουν μέσα στο μαγαζί που εργάζεται η μητέρα του ορφανού κοριτσιού. (Μεταξά 1971:23-25)

Σύμφωνα με τον Γιάννη Σιδέρη είναι πολύ σημαντικός ο πόνος της μητέρας και η τραγωδία των παιδιών από τη στέρηση του παιχνιδιού ως βασικά και άρτια μοτίβα, που ενώ «αδυνατίζουν» πάντα τα παδικά έργα, στο έργο της Μεταξά προβάλλουν με τρόπο αβίαστο και ευγενικό. Η τάση αυτή κορυφώνεται στον *Κοντορεβουθούλη*, όπου ο ήρωας νικώντας τον Δράκο, δηλώνει τη νίκη του πνεύματος απέναντι στην αυθάδεια της ύλης. Πρόκειται για μια ιδέα καθαρά ελληνική και παράλληλα ιδιαίτερος ηθική (Σιδέρης 1946: 3).

Οικογενειακή ζωή – Σχέσεις γονέων παιδιών

Η μονόπρακτη Κωμωδία της *Όπου Δεν Πέφτει Λόγος*, η οποία παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στη χριστουγεννιάτικη γιορτή της Σχολής Μεταξά στις 26 Δεκεμβρίου του 1934, αποτελεί ένα παράδειγμα για τον τρόπο που πλησίαζε η Αντιγόνη Μεταξά τα παιδιά. Το σκηνικό είναι καθημερινό γιατί πρόκειται για ένα παιδικό δωμάτιο, στο οποίο υπάρχουν ένα γραφείο, ρούχα ακατάστατα πεταμένα και παντού παιχνίδια, βιβλία και παιδικά αντικείμενα (Μεταξά 1933: 84). Παρατηρείται λοιπόν ήδη από τις σκηνικές οδηγίες ότι η θεατρική συγγραφέας αποτύπωνε με ακρίβεια και ρεαλισμό τον παιδικό κόσμο. Οι ήρωες είναι ο Πέτρος Πετρίδης, η μητέρα του και εφτά μαθήματα. Ένα επίσης πολύ ιδιαίτερο σημείο είναι ότι το παιδί της Κωμωδίας αναφέρεται με το όνομά και το επίθετό του, είναι ο Πέτρος Πετρίδης ενώ η μητέρα απλά ως μητέρα του, κάτι που δηλώνει πόσο σημαντικός ήταν για την Μεταξά ο κόσμος των παιδιών. Το παιδί έχει όνομα και επώνυμο ως σημείο αναφοράς στον χώρο και τον χρόνο και αποτελεί το κέντρο του μικρόκοσμού του. Αποτελεί μια μοναδικότητα, είναι ξεχωριστός και αντιμετωπίζεται ως μια προσωπικότητα. Οι υπόλοιποι ήρωες είναι τα μαθήματα και πιο συγκεκριμένα η Αριθμητική, τα Ελληνικά, η Γεωγραφία, η Ιστορία, η Ζωολογία, η

Φυτολογία και η Γυμναστική. Από την αρχή της Κωμωδίας διακρίνονται οι φόβοι της παιδικής ψυχής για τη συμπεριφορά που έχει η μητέρα μπροστά στους συνομήλικους. Ο Πέτρος φοβάται μήπως ακουστούν οι φωνές του και χάσει την αξιοπρέπειά του. Δηλώνει μάλιστα: *«Στάσου να κλείσω τα παράθυρα. Αν ακούσουν οι φίλοι μου το πώς με μεταχειρίζεσαι θα χάσω την αξιοπρέπειά μου»!* (Μεταξά 1933:86).

Γίνεται οπότε αμέσως αισθητό το χάσμα ανάμεσα στον κόσμο των ενηλίκων και τον κόσμο των παιδιών. Στη συνέχεια, αρχίζει ο καυγάς και παρουσιάζονται τα παράπονα της μητέρας σχετικά με τη συμπεριφορά και την επίδοση στα σχολικά μαθήματα του γιου της. Παρατηρείται η διαχρονικότητα των προβλημάτων που προβάλλει η συγγραφέας, όπως και οι απόψεις των παιδιών σχετικά με τον κόπο προς τα μαθήματα και την αποστροφή για τη γνώση. Η παιδική οπτική που αποφεύγει τον κόπο: *«Μα τι τα θέλω εγώ τα γράμματα; Εγώ θα γίνω αθλητής!»*(Μεταξά 1933:86). Και από την άλλη η μητέρα του, που όπως τυπικά θα απαντούσαν διαχρονικά οι Έλληνες γονείς, αμφισβητεί την απάντηση του Πέτρου και εστιάζει στη χρησιμότητα των γραμμάτων και τη σπουδαιότητα της μάθησης. Τον καλεί να διαβάσει, εφόσον όλη την ημέρα δεν ασχολήθηκε καθόλου με τις υποχρεώσεις του (Μεταξά 1933:85-88).

Το ύφος, τα λόγια και η πλοκή του έργου είναι άμεσα συνδεδεμένα με τα ελληνικά δεδομένα που κυριαρχούσαν για αιώνες, ίσως και μέχρι σήμερα, φανερώνοντας το όνειρο της μητέρας από τη μια πλευρά και την παιδική ανεμελιά από την άλλη. Καταλαβαίνει λοιπόν κανείς πόση ήταν η ταύτιση που βίωναν τα παιδιά της εποχής, ώστε με τα λόγια του Πέτρου να σκέφτονται τη δική τους θέση και τα όνειρα. Καθώς ο μικρός ήρωας προσπαθεί να ασχοληθεί με τα μαθήματα, τελικά αποκοιμείται και στο όνειρό του δικάζεται από τα ίδια τα μαθήματα που προσωποποιούνται! Η Γεωγραφία με επισημότητα ανακοινώνει: *«Ο Πέτρος Πετρίδης, ετών 11, μαθητής της Δ' Δημοτικού, κατηγορείται επί αμελεία και φυγοπονία. Η κατηγορία δε αυτή καθίσταται έτι βαρύτερα καθόσον ο ειρηθείς Πετρίδης ευρίσκεται εις αρίστην διανοητοικήν κατάστασιν. Ευφυής και οξύνοους δεν παρουσιάζει ουδεμίαν πνευματικήν ανωμαλίαν. Σωματικώς είναι τόσο άριστα διαπλασμένος, ώστε δύναται τις να ειπή δια αυτόν αδιστάκτως το αρχαίον ρητόν Νους υγιής εν σώματι υγιεί. Επομένως, ουδέν ελαφρυντικόν δύνται να τον απαλλάξη»* (Μεταξά 1933: 86,92).

Συνεπώς γίνεται αντιληπτό ότι η συγγραφέας κινείται σε δύο επίπεδα μέσω των οποίων και προσπαθεί να μεταδώσει τα μηνύματά της, ώστε να είναι κοντά στα πιστεύω των παιδιών, όπως και να είναι κοντά στο φαντασιακό τους επίπεδο. Δηλαδή,

η ίδια τοποθετεί τον ήρωα σε έναν κόσμο που είναι λογικός, ορθός από τη μία πλευρά (Μεταξά 1933:85-88) και μη πραγματικός από την άλλη! (Μεταξά 1933:88-100). Τα λόγια της μητέρας που παραπέμπουν στο αληθινό και το όνειρο που από μόνο του δηλώνει το μη πραγματικό. Επίσης τα δύο στοιχεία με εποικοδομητικό τρόπο, αφού μέσα από την φαντασία προβάλλει η λογική. Τα μαθήματα προσωποποιούνται και ομιλούν, συμφωνούν, κρίνουν, αλλά και όσα υπερασπίζονται είναι απολύτως ταυτισμένα με το ορθό. Η Κωμωδία τελειώνει βέβαια με τον παραδειγματισμό του νεαρού Πέτρου, ο οποίος ταλαιπωρείται στο όνειρό του αλλά ξυπνάει με μία διαφορετική βιοθεωρία και αναζητά τη βοήθεια της μητέρας του. Οι σχέσεις στην οικογένεια διατηρούν λοιπόν την ισορροπία τους και ο μικρός ήρωας ξεκινάει μια νέα ζωή κατόπιν του ονείρου το οποίο τελικά και βίωσε (Μεταξά 1933:100-101).

Παιχνίδι - Εορταστικά θέματα

Η Αντιγόνη Μεταξά χρησιμοποιεί το παιχνίδι, γιατί πιστεύει ότι αποτελεί ένα ιδιαίτερα πολύπλευρο και αποδεκτό σημείο έκφρασης και ανάπτυξης της παιδικής φαντασίας. Στο *Όνειρο της Τιτίνας* η στέρηση του παιχνιδιού αρρωσταίνει το παιδί, καθώς είναι πολύ σημαντικό γι' αυτό. Η μικρή Τιτίνα, ένα φτωχό και ορφανό κοριτσάκι, θέλει να αποκτήσει ένα ζευγάρι κούκλους από το κατάστημα που εργάζεται η μητέρα της. (Μεταξά 1971: 23-26)

Επίσης Ο *Τυχερός Κούκλος* είναι ένα από τα σκηνικά παιχνίδια του *Θεάτρου του Παιδιού*, μέσα από το οποίο διακρίνεται η πρωτοτυπία και η καλλιτεχνική διάθεση. Πρόκειται για ένα εύρημα που λειτουργεί με τρόπο καταλυτικό στα παιδικά μάτια που έρχονται κοντά στον κόσμο του θεάτρου (Χάρης 1973: 354-355).

Οπότε, το παιχνίδι το συνδέει με την ευτυχία του παιδιού και έχει σημαντική θέση στις παιδικές προτεραιότητες.

Η στέρηση του παιχνιδιού είναι από τα κύρια μοτίβα των έργων της. Το κεντρικό παιδικό πρόσωπο είναι συχνά άπορο και η απόκτηση του παιχνιδιού το κάνει ευτυχισμένο ή τουλάχιστον απαλύνει τον πόνο του, καθώς είναι πάρα πολύ σημαντικό γι' αυτό, π.χ *Το όνειρο της Τιτίνας*. Τα κείμενα της Μεταξά ακόμη και όταν ασχολούνται με την παιδική καθημερινότητα εντάσσονται συνήθως σε ένα ευρύτερο πλαίσιο εορταστικής ατμόσφαιρας.

Τα έργα της που αναφέρονται στη γιορτή της Πρωτοχρονιάς, στρέφονται γύρω από την παρουσία του Αη Βασίλη, που συμβολίζει την πίστη στην ύπαρξη εξωπραγματικών

στοιχείων. Η πραγματικότητα συνδέεται με το όνειρο και τη φαντασία, άρα συνυπάρχει μία ποιητική νότα με μία αντικειμενική καταγραφή της πραγματικότητας. Όλα αυτά όμως καταγράφονται μέσω μιας παιδικής οπτικής και τα ονειρικά στοιχεία συγκαλύπτουν το στοιχείο της διδαχής (Σιδέρης 1971:11).

«Ο Καινούργιος χρόνος σηκώνεται από το θρόνο του και πάει μ'όλη την ακολουθία του να υποδεχθή στην είσοδο τον Αη Βασίλη. Ένα μεγάλο παιδί ντυμένο σαν Αη Βασίλης με κόκκινη ρόμπα, με άσπρα γένεια και με κουκούλα έρχεται φορτωμένος με παιχνίδια και μπαλόνια. Σκύβει φιλεί στο μέτωπο τον Καινούργιο Χρόνο, και προχωρεί προς το θρόνο» (Μεταξά 1933: 81).

2.2.2 Οι ιδεολογικοί άξονες των έργων της

Η προσέγγιση των θεμάτων από την Αντιγόνη Μεταξά γίνεται από μια μοναδική οπτική που την κάνει να ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους που ασχολούνται με την ψυχαγωγία των παιδιών. Βρίσκεται σε έναν άξονα ηθικοπλαστικό και πλησιάζει μέσω αυτού τα παιδιά της εποχής. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των έργων της αποτελεί το στοιχείο του επίκαιρου. Οτιδήποτε δηλαδή και αν έγραφε ή διασκεύασε ήταν μέσα από τον προσωπικό της τρόπο που το έφερνε δίπλα στην παιδική ψυχή. Η προσέγγιση των θεμάτων από την Αντιγόνη Μεταξά γίνεται από μία μοναδική οπτική, που την κάνει να ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους που ασχολούνται με την ψυχαγωγία των παιδιών.

Σχέση ανηλίκων και ενηλίκων – Πρότυπα

Το σχολείο και η οικογένεια είναι το δίπολο ένταξης του παιδιού στην κοινωνία, π.χ. Στον μονόλογο *Η Μπούλλα έχει δίκη!*, ένα μικρό κοριτσάκι απευθύνεται στο κοινό με επιφωνήματα και ερωτήσεις, καθώς παράλληλα του μιλάει για το πρόβλημά του. Η Μεταξά χρησιμοποιεί ένα απλό συμβάν ως γέφυρα επικοινωνίας της μικρής ηρωίδας με το συνομήλικό κοινό της που παρακολουθούσε την παράσταση. Ειδικότερα, όταν η ηρωίδα Μπούλλα αντιδρά στις παραινέσεις της μητέρας της να μην φορέσει το καλό της φόρεμα στην εκδρομή, επειδή κινδύνευει να το λερώσει και ζητάει απευθείας από το παιδικό κοινό να εκφράσει τη γνώμη του, απαντώντας στο ερώτημα: «Πέστε μου και εσείς δεν είχα δίκη;» (Μεταξά 1936: 79-80)

Από τα παραπάνω μπορούμε να συναγάγουμε το συμπέρασμα ότι η Μεταξά δεν επεδίωκε το ανέβασμα μιας απλής παράστασης, όπου τα παιδιά θα ήταν παθητικοί

θεατές, αλλά την ενδιέφερε ο διάλογος σκηνης- πλατείας, ώστε οι μικροί θεατές να είναι ενεργητικοί αποδέκτες του θεατρικού γίνεσθαι. Ακόμη η Μεταξά δεν διστάζει να αποδώσει το δίκιο του ανηλίκου απέναντι στον ενήλικα γονέα. Αυτό συνέβαινε σε μια εποχή, όπου το κοινωνικό πλαίσιο ήταν πολύ συντηρητικό και τα παιδιά δεν αντιμετωπίζονταν ως αυτόνομες προσωπικότητες, αλλά ως εξαρτώμενες προεκτάσεις των γονέων τους. Ακόμη το ιστορικό πλαίσιο της εποχής ήταν ιδιόμορφο, καθώς η χώρα βρισκόταν κάτω από τη δικτατορία του Μεταξά.

Τονίζεται επιπροσθέτως το στοιχείο της φιλανθρωπίας. Στο *Όνειρο της Τιτίνας* ο καταστηματάρχης χαρίζει στο μικρό κοριτσάκι τα παιχνίδια που επιθυμεί, ανταμοίβοντας έτσι και τη μητέρα της που εργάζεται στο καταστήμα του (Μεταξά 1971:23-25).

Συμπερασματικά, οι άνθρωποι και κυρίως τα παιδιά μπορούν να ξεπεράσουν τα προβλήματά τους μέσα από πνευματικές αξίες, ενώ ταυτόχρονα τονίζεται και το στοιχείο της αλληλεγγύης. Η ύλη έρχεται σε δεύτερη μοίρα. Η Αντιγόνη Μεταξά έθεσε την ύλη σε ένα υποδεέστερο επίπεδο, προβάλλοντας τη σημασία του πνεύματος. Στα έργα της κυριαρχεί η κατεύθυνση προς την ανάπτυξη του πνεύματος που είναι και η ουσία του κόσμου που δημιουργούσε και που επεδίωκε να μεταδώσει στα παιδιά της εποχής. Οι πνευματικές ικανότητες λειτουργούν με τρόπο καταλυτικό στα θεατρικά της έργα, όπως βέβαια και σε όλα τα έργα της, διότι σκοπεύει τα παιδιά της χώρας να αποτελέσουν μελλοντικά πρότυπα. Ευνόητο λοιπόν είναι ότι η συγγραφέας συνέβαλε με πολύ μοναδικό τρόπο στο θέατρο για παιδιά, αν αναλογισθεί κάποιος ότι και σήμερα ακόμη δεν έχει χαθεί η σπουδαιότητα των όσων δίδασκε μέσα από το πολυδιάστατο έργο της. Οι σύγχρονοι μελετητές εστιάζουν σε όσα και εκείνη έδινε έμφαση, ώστε και τώρα να γίνεται λόγος και την ενθάρρυνση των παιδιών να εκφραστούν και να προβάλλουν τον συναισθηματικό τους κόσμο. Επίσης, τα παιδιά μέσω της επαφής τους με το θέατρο και το θεατρικό παιχνίδι καλούνται να αναπτύξουν τη θετική τους διάθεση και να αναδείξουν τις προσωπικές τους ικανότητες για παιχνίδι και περαιτέρω δημιουργικότητα (Παπαδόπουλος 2010: 97, Πλωρίτης 1958).

Οι σχέσεις των δύο φύλων

Συνολικά στο έργο της Μεταξά δεν διακρίνεται πρόταση ανατροπής των στερεότυπων. Οι γυναίκα έχει τον το ρόλο της κόρης ή της μητέρας που φροντίζει για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών της. Είναι νοικοκυρά στο σπίτι της και δεν έχουμε

εργαζόμενη μητέρα. Αυτό ισχύει μόνο στις περιπτώσεις που δεν έχει σύζυγο και υποκαθιστά και το δικό του ρόλο π.χ *Στο όνειρο της Τιτίνας* (Μεταξά:1971,22).

Επίσης, στον *Κοντορεβουθούλη* η Δράκαινα, η οποία έχει παντρευτεί τον Δράκο έχει κι αυτή στοιχεία τρυφερά που αποπνέουν τη μητρική στοργή. Χαρακτηριστικά βλέπει τα παιδιά σύμφωνα με τις σκηνοθετικές οδηγίες «στοργικά» και τους εύχεται να πάνε στο καλό. Στο τέλος μάλιστα αναφέρει χαρακτηριστικά ότι κι εκείνη ως μάνα κατανοεί τον πόνο που βιώνουν όλες οι μανάδες, παρότι είναι η γυναίκα του κακού του παραμυθιού. Παρατηρείται να βοηθάει τα παιδιά και να τους λέει μάλιστα: «*Ελάτε και σωθήκατε...Θα σας φάει δυστυχημένα. Δεν τον ακούσατε πριν πώς έκανε; Εμπρός φευγάτε!*» (Μεταξά 1936:28-30).

Συνεπώς, η γυναίκα παραμένει σύμφωνη με τη γυναικεία φύση της, καθώς ακολουθεί τα μητρικά της ένστικτα.

Στο ίδιο θεατρικό έργο η Μιχάλαϊνα, που είναι η μητέρα των παιδιών παρουσιάζεται σωστή σύζυγος, συμπονετική, με ιδιαίτερα θρησκευτικά στοιχεία. Αυτά φαίνονται στα σημεία, όπου δίνει θάρρος στον άντρα της και του υπενθυμίζει πως έχει ζήσει μέχρι τώρα αξιοπρεπώς. Ακόμη, φανερώνεται η πίστη της γυναίκας με την αναφορά της στον Θεό, στον οποίο εναποθέτει τις ελπίδες της για το αβέβαιο μέλλον (Μεταξά 1936: 7-9).

Στο μονόλογο *Η Μπούλλη έχει δίκη!* η μητέρα προσπαθεί να αποκαταστήσει την τάξη και τους κανόνες, ακολουθώντας τον παραδοσιακό της ρόλο (Μεταξά 1936: 79-80). Ακόμη στη θεατρική διασκευή *Η Πεντάμορφη με τους επτά Νάνους* η βασίλισσα εκπροσωπεί το ασθενές φύλο, καθώς αποκαλεί τον Βασιλιά ως Κύριο της και θεωρεί τον εαυτό της το μέσο που θα του προσφέρει διάδοχο του θρόνου. (Μεταξά 1936: 12) Κατά τον ίδιο τρόπο, ο βασιλιάς δηλώνει ότι μοναδική φροντίδα της βασίλισσας θα πρέπει να είναι το μωρό τους, δηλαδή η μικρή πριγκίπισσα (Μεταξά 1936:11-12). Οπότε, ο κυρίαρχος ρόλος της γυναίκας είναι η ανατροφή και η διαπαιδαγώγηση των παιδιών της.

Ακόμη το θέατρο της Μεταξά δεν ήταν ούτε παιδικό ούτε γυναικείο, γραμμένο δηλαδή από γυναίκα, διότι έφερε το στοιχείο του δυισμού και της ενότητας της ανθρώπινης ύπαρξης. Φανέρωνε κάτι περισσότερο από την ανθρώπινη μονοδιάστατη φύση, επειδή λειτούργησε και με ανδρικό ρωμαλέο τρόπο στη συνείδηση του ατόμου (Ζακόπουλος 1972:16).

Επιπρόσθετα παρέχει πρότυπα χωρίς διδακτικό τρόπο. Αν και τα περισσότερα κείμενά της εκτυλίσσονται σε ένα αστικό- οικογενειακό περιβάλλον δεν διακρίνεται για τον συντηρητισμό και τον παρωχημένο τρόπο επαφής με το παιδί, αλλά το πλησιάζει με άκρως παιδαγωγικά μέσα. Επίσης, εξαιτίας των ιδιαίτερων συνθηκών που βίωναν τα παιδιά λόγω της Κατοχής (φτώχεια, πόλεμος) και της βίαιης ανατροπής της ζωής και της καθημερινότητάς τους η Μεταξά επιλέγει στα έργα της να μην τα καθοδηγεί , ούτε να τα φορτώνει με προσταγές. Αντίθετα προσπαθεί με παραδείγματα, διάλογο και ανάλυση των δεδομένων να έρθει κοντά τους και να επιλύσει τα προβλήματα τους με ήπιο και σαφή τρόπο.

Οπότε, με τις πολύπλευρες καλλιτεχνικές της δραστηριότητες γίνεται το αγαπημένο πρόσωπο των παιδιών που εμπνέει εμπιστοσύνη, τους δημιουργεί ασφαλές περιβάλλον και τους δίνει πρότυπα. Την άποψη αυτή διατυπώνει και η εγγονή της Μαρία Ηλιού: «*Η συνεργασία θύμιζε παιχνίδι, παιχνίδι με κανόνες... Ήξερε να εμπνέει... Ήξερε να διασκεδαζει τα παιδιά αλλά συγχρόνως να τα προετοιμάζει για τη ζωή και να τα μαθαίνει πολύ σημαντικά πράγματα χωρίς να γίνεται διδακτική. Πρωτοπόρος, εκείνη ουσιαστικά ξεκίνησε το παιδικό θέατρο αλλά και τις ραδιοφωνικές εκπομπές. Επίσης είναι η μόνη παιδαγωγός στην Ελλάδα που χρησιμοποίησε κάθε μέσο για το έργο της. Παιδικό θέατρο, Ραδιόφωνοι, Δίσκο, Βιβλία, Τηλεόραση, 4.000 ραδιοφωνικές εκπομπές και περίπου 60 βιβλία*» (Ηλιού, 2016: συνέντευξη)

2.2.3 Δραματουργικά στοιχεία.

Είναι ανάγκη προτού αναλυθούν τα χαρακτηριστικά και οι επιρροές της θεατρικής γραφής της Αντιγόνης Μεταξά να γίνει λόγος και για τη στροφή της προς το παιδικό θέατρο. Αξιοσημείωτο είναι ότι δεν συνέχισε την πορεία της ως ηθοποιός, αλλά προτίμησε να αφιερωθεί στο παιδικό θέατρο ως συγγραφέας και δημιουργός, και να έχει ως συνεργάτες και αποδέκτες τα παιδιά. Το υπόβαθρο στη χώρα για το παιδικό θέατρο το είχε μέχρι τότε σχηματίσει ο Γρηγόριος Ξενόπουλος και η Ευφροσύνη Λόντου –Δημητρακοπούλου. « *Στο παιδικό θέατρο είναι από τους πρωτοπόρους. Υπήρχε και η Ευφροσύνη Λόντου- Δημητρακοπούλου, η οποία έκανε ένα θέατρο πολύ λιγότερο ποιητικό και ποιοτικό, ενώ η Αντιγόνη Μεταξά με τα παραμύθια και τις παραστάσεις που έκανε ήταν αυτή που ουσιαστικά καθιέρωσε το ποιοτικό παιδικό θέατρο, με πολύ ωραίες παραστάσεις και πολύ δουλεμένες, γιατί ήταν και ηθοποιός*» (Συνέντευξη Χατζηδάκης, 2016: συνέντευξη).

Οι σπουδές στις στα παιδαγωγικά και το οικογενειακό της περιβάλλον, η γέννηση της κόρης της και η επαφή της με τα παιδιά από τη Σχολή, σε συνδυασμό με την αγάπη της για το θέατρο, την έφεραν κοντά στο θέατρο για τα παιδιά.

Μορφολογία των κειμένων

Τα έργα της εκδίδονται από τις εκδόσεις «Αλικιώτη» ταυτόχρονα με την σκηνική τους παρουσίαση. Ο πρώτος τόμος του «Θεάτρου του Παιδιού» εκδίδεται τον Φεβρουάριο του 1934, τον Νοέμβριο της ίδια χρονιάς ο δεύτερος, το 1936 ο τρίτος και ο τέταρτος και τελευταίος τόμος του «Θεάτρου του Παιδιού» εκδίδεται δέκα χρόνια αργότερα το 1946 με πρόλογο του Ιστορικού του Θεάτρου Γιάννη Σιδέρη. Μερικές δεκαετίες αργότερα επανεκδίδονται από τις εκδόσεις «Δωρικός». Ο πρώτος συγκεντρωτικός τόμος του «Θεάτρου του Παιδιού» κυκλοφορεί το 1971, μετά τον θάνατό της και ο δεύτερος τόμος, με επιμέλεια του Κώστα Κροντηρά, εκδίδεται το 1982.

Για την βαθύτερη ανάλυση των κειμένων της είναι ανάγκη να εντοπιστούν τα δραματουργικά στοιχεία, τα οποία δηλώνουν τη θεατρικότητα των εκάστοτε κειμένων.

Η Αντιγόνη Μεταξά επειδή είχε την εμπειρία του θεάτρου σε θεωρητικό και σε πρακτικό επίπεδο, εφόσον υπήρξε αριστούχος της Δραματικής Σχολής του Ελληνικού Ωδείου και παράλληλα είχε διαπρέψει ως νεαρή ηθοποιός, έγραψε θεατρικά έργα για παιδιά σύμφωνα με τους κανόνες των θεατρικών κειμένων. Το περιεχόμενο των έργων της έχει θρησκευτικό, πατριωτικό και κοινωνικό χαρακτήρα (Αρσάκειο 2002:4).

Ο τρόπος που εκφράζεται μέσα από τα κείμενά της υποδηλώνει την πληρότητα και την αυτονομία του γραπτού κειμένου, ανεξάρτητα από τη σκηνική του παρουσίαση. Δεν χρησιμοποιεί στοιχεία που μπορεί να κουράσουν τους μικρούς θεατές, όπως μεγάλους διαλόγους ή μονολόγους. Οι περιγραφές της και οι διάλογοι είναι σύντομοι, στοχευμένοι και περιεκτικοί. Παράδειγμα αποτελεί *Το κατσικάκι και ο λύκος* (Μεταξά 1936:43). Η Μεταξά πλάθει ολοκληρωμένους χαρακτήρες και πρόσωπα που σχετίζονται με την πραγματικότητα και είναι τόσο ζωντανά, ώστε να δίνεται η αίσθηση στα παιδιά ότι πρόκειται γι' ανθρώπους που συναντούν στην καθημερινή τους ζωή. Όλα τα στοιχεία για το έργο δίνονται αναλυτικά στην αρχή. Π.χ *Ο Κοντορεβυθούλης*, σκηνικό παραμύθι σε πράξεις τρεις και εικόνες έξι, *Το δικαστήριο των πουλιών*, κωμωδία μονόπρακτη, μίμηση από το γαλλικό παραμύθι, *Ο καινούργιος χρόνος*, πρωτοχρονιάτικη παιδική φαντασία (Μεταξά 1936:6,50 '1933:72).

Μια κύρια ιδέα που διέπει όλο το έργο της είναι οι τροποποιήσεις ονομάτων, ηρώων και αντικειμένων στα υπάρχοντα παραμύθια που χρησιμοποιεί. Σχετικά με την επιλογή των ονομάτων οι ήρωες της είναι δυνατόν να χωριστούν σε δύο ομάδες, ώστε να μεταφέρει με τον πιο χαρακτηριστικό και άμεσο τρόπο τα μηνύματά της. Πιο συγκεκριμένα στην πρώτη ομάδα χρησιμοποιούνται ονόματα που παραπέμπουν στον ελληνικό χώρο και μάλιστα στην ελληνική επαρχία και που αποπνέουν το λαϊκό και παραδοσιακό στοιχείο. Για παράδειγμα τα ονόματα Γιασεμιά, Τριανταφυλλιά, Γαρυφαλλιά στον *Τυχερό Περιβολάρη*, Δημητρός, Μιχαλός, Μέμος στον *Κοντορεβυθούλη*. Στη δεύτερη ομάδα χρησιμοποιούνται ονόματα που θυμίζουν το ανατολίτικο στοιχείο και δίνουν ταυτόχρονα μια ονειρική διάσταση. Για παράδειγμα στο θεατρικό της έργο *Η πεντάμορφη με τους επτά νάνους* χρησιμοποιεί ονόματα όπως: Ζουρί, Καζίμ, Ναντίρ, Φαζίρ, Τιμπέ, Ραμπί, Μάζι, Αζό, Ριζάρ. Ακόμη, κατά τη διασκευή των ξένων παραμυθιών ελληνοποιεί τα ονόματα και αλλάζει τους αρχικούς τίτλους των έργων π.χ *Η Πεντάμορφη με τους επτά νάνους*, αντί *Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι*. Η ομώνυμη ηρώίδα Χιονάτη βαφτίζεται σε Χιονούλα Πεντάμορφη και δίνεται όνομα παρμένο από την ελληνική παράδοση (γρηά Βάβω) σε κεντρική ηρώίδα του παραμυθιού. (Μεταξά 1933:4)

Η γλώσσα είναι δημοτική με ρεαλιστικά στοιχεία. Το ύφος είναι πολύ ζωντανό, άμεσο και οικείο στους μικρά παιδιά (ηθοποιούς και θεατές) εφόσον χρησιμοποιούνται καθημερινές λέξεις, πολύ κοντά στο λεξιλόγιο τους. Ακόμη υπάρχουν πολλά επιφωνήματα, π.χ στο *Δικαστήριο των πουλιών* Α! Αχ! Ου! Ου! Ου! Ω! (Μεταξά 1936: 50-58), υποκοριστικά (στεφανάκι, τραγουδάκι, φορεματάκι, κοριτσάκια, πατερούλη, μπουμπουκάκια, χεράκια, αεράκι στον *Τυχερό περιβολάρη* (Μεταξά 1933: 60-66), χρήση ιδιωματικών στοιχείων (κόπιασε μέσα, το κασκέτο μου, τρεχάλα στο *Όπου δεν πέφτει λόγος* (Μεταξά 1936: 84-87).

Χαρακτηριστικά των ηρώων

Οι ήρωες είναι συνήθως άτομα μικρά σε ηλικία, ώστε να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των συνομηλίκων τους και ταυτόχρονα πλαισιώνονται από το ενήλικο περιβάλλον (γονείς, μεγαλύτερα αδέρφια, συγγενικά πρόσωπα) π.χ στον *Κοντορεβυθούλη* τα αδέρφια του είναι από 7-12 χρονών, ενώ υπάρχουν και τα ενήλικα άτομα, ο Δράκος, η Δράκαινα και οι γονείς του. Στην *Πεντάμορφη με τους επτά νάνους* ο βασιλιάς είναι ένα αγόρι ως 18 ετών, η Χιονούλα εμφανίζεται σε δύο ηλικίες 6 και 16 ετών και οι επτά νάνοι είναι από 7-10 ετών. Το βασιλόπουλο του Μέλκου, σύμφωνα με τη σκηνοθετική της οδηγία θα

παιζόταν καλύτερα από κορίτσι. (Μεταξύ 1933: 4) Χαρακτηριστική είναι η μαρτυρία του Γιώργου Χατζηδάκη, που συνάδει με τα παραπάνω: «Παρακολούθησα μια παράστασή της στο «Θέατρο της Κυβέλης», στην πλατεία Συντάγματος που για ένα διάστημα λειτουργούσε και ως κινηματογράφος ΟΥΦΑ. Δεν θυμάμαι ποιά παράσταση ήταν, θυμάμαι όμως ότι έπαιζε μια πρώτη μου ξαδέλφη μου και γι αυτό είχα πάει και έκανε ένα βασιλόπουλο. Ήταν λοιπόν ένα παραμύθι προφανώς...» (Χατζηδάκης, 2016: συνέντευξη)

Επίσης οι μικροί ήρωες είχαν προτερήματα και ελαττώματα για να θυμίζουν την πραγματική εικόνα των νεαρών παιδιών της εποχής, πχ 'Όπου δεν πέφτει λόγος ο Πέτρος Πετρίδης είναι αμελής, ανήσυχος, ζωηρός, «τρελλόπαιδο» στο τέλος όμως παραδειγματίζεται και υπόσχεται ότι θα αλλάξει συμπεριφορά. (Μεταξύ 1933:85-87,100-101)

Σχέση με τη λαογραφία

Την εποχή λοιπόν, εκείνη η λαογραφία ως επιστήμη και η επαφή με την παράδοση απασχολούσαν τους διανοούμενους και τους λόγιους της περιόδου αυτής. Αντιστοίχως παρατηρείται στα έργα της η χρήση θεματικών κέντρων, ηρώων και μηνυμάτων που υποδηλώνουν τα παραπάνω π.χ το παραμύθι και θεατρικό της έργο *Ο τυχερός περιβολάρης*, που ανέβηκε για πρώτη φορά τον Ιούνιο του 1933.

Οι συγγραφικές της επιρροές συνδέονται άμεσα με την ευρωπαϊκή τάση που κυριαρχούσε στους φιλολογικούς και λογοτεχνικούς κύκλους της εποχής. Το γαλλικό περιοδικό *Magazin d' education et de recreation* που εκδιδόταν από το 1864 έως το 1915 επηρέασε άμεσα τον τρόπο προσέγγισης του παιδικού κοινού. Ορόσημο της εποχής αποτελεί η έκδοση της *Διάπλασης των Παίδων* του Γρηγορίου Ξενόπουλου, όπου εκεί δημοσιεύονταν επιτυχημένες διασκευές παιδικών παραμυθιών, αφηγημάτων, αλλά και μυθιστορημάτων (Πάτσιου 1995: 72-73).

Κεφάλαιο 3

Το προφίλ της ως δασκάλας θεάτρου

3.1 Παιδαγωγική διάσταση

Η Αντιγόνη Μεταξά αρχίζει να διδάσκει απαγγελία και υποκριτική στη « Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών» το 1927 έως το 1930. Στη συνέχεια, συνεργαζόμενη με το περιοδικό Παιδικός Κόσμος του Γ.Βλέσσα, δημιουργεί τη Σχολή του «Παιδικού Θεάτρου», όπου διδάσκει μουσική, χορό, απαγγελία και υποκριτική. Το 1932 διακόπει τη συνεργασία με τον Παιδικό Κόσμο και ιδρύει μόνιμο θεατρικό οργανισμό, γνωστό ως «Θέατρο του Παιδιού».

3.1.1 Διδασκαλία και επιλογή παιδιών ηθοποιών- Σχολή Θεάτρου για παιδιά

Η βάση όμως του θιάσου της αποτελείται από τον « Ερασιτεχνικό Θεατρικό Όμιλο», όπου εγγράφονταν χωρίς καμία χρηματική επιβάρυνση αγόρια και κορίτσια που είχαν αγάπη και ενδιαφέρον για το θέατρο και που επιθυμούσαν να προχωρήσουν σε βαθύτερη ενασχόληση με αυτό και να έχουν κατ' επέκταση βελτίωση της αισθητικής τους (Καγγελάρη 1999: 18). Τα μαθήματα λάμβαναν χώρα στη Σχολή Μεταξά στην οδό Κηφισίας 11 τότε δεν λεγόταν Βασιλίσσης Σοφίας και υπήρχε μπροστά ένας μεγάλος κήπος (Πατρίκιος 2016: συνέντευξη).

Τα μαθήματα γίνονταν δύο φορές την εβδομάδα και όταν τα παιδιά δεν είχαν σχολείο. Η διδασκαλία άρθρωσης, μιμικής, μαιντιέν και εν γένει σκηνικής αγωγής ήταν ενταγμένα στο πρόγραμμα σπουδών. Στη συνέχεια επέλεγε τους καλύτερους μαθητές της Σχολής για να ανεβάσουν το έργο στη σκηνή (Καγγελάρη 1999:18).

Έβλεπε τα παιδιά και επέλεγε για τις παραστάσεις. Κρυφή επιθυμία όλων των παιδιών ήταν να τα καλέσει η κυρία Αντιγόνη να παίξουνε στο θέατρο. Και κάποια στιγμή κάλεσε και μένα. Οι γονείς μου ήταν φίλοι με τον Κώστα Κροντηρά, ο οποίος ήταν και ηθοποιός προηγουμένως, οπότε υπήρχε και αυτή η σχέση, ήμουν και παιδί ηθοποιών ...

Στα οκτώ μου χρόνια θυμάμαι έπαιξα στα «Ταξίδια του Γκιούλιβερ». Ήταν ένας ηθοποιός ψηλός που έκανε τον Γκιούλιβερ και εμείς οι μικροί κάναμε τους λιλιπούτειους και τις λιλιπούτειες που κάνανε οι κοπέλες. (Πατρίκιος, 2016: συνέντευξη)

Αυτό επιβεβαιώνεται και από την κόρη της η οποία χαρακτηριστικά αναφέρει σε συνέντευξη της στο περιοδικό *VITRINE* και τον Γιώργο Παπαϊωσήφ : « Το «Παιδικό Θέατρο» σιγά- σιγά μεγάλωνε και η μητέρα είχε την ευκαιρία και την ευκολία να βρίσκει παιδιά, διότι υπήρχε το σχολείο».

Και η ύπαρξη θεατρικής ομάδας παιδιών επισημαίνεται και από τον Νικόλαο Λάσκαρη (16-12-1934): «...Δεν εμάζευσε μια φούχτα παιδιών και τα ανεβίβασεν εική και ως έτυχεν επί της σκηνης δια να διασκεδάση αυτή και εκείνα. Όχι! Ίδρυσεν πρώτον σχολήν Παιδικού Θεάτρου εν τη οποία διδάσκεται η απαγγελία, η σκηνική τέχνη, αλλά και ο Χορός και η μουσική, όλα τουτέστιν εκείνα που χρειάζονται δια να εμφανισθή επί της σκηνης επιστημονικώς μορφωμένον ένα παιδί» (Λάσκαρης χειρόγραφο).

Τους ρόλους των μεγάλων έπαιζαν ηθοποιοί και των παιδιών παιδιά. Ως ηθοποιοί πήραν μέρος η Έλσα Βεργή, ο Νίκος Φιλιππόπουλος, η Καίτη Πάνου, ο Ντίνος Ηλιόπουλος και ο Ντίνος Δημόπουλος, μαθητές ακόμη της Δραματικής Σχολής του Γιαννούλη Σαραντίδη.

Πρόβες - ανέβασμα έργων

Ένα από τα πιο ευχάριστα και συναρπαστικότερα σημεία της προετοιμασίας της παράστασης στα μάτια των παιδιών ήταν οι πρόβες. Εκεί συγκεντρώνονταν όλα τα παιδιά και με μεγάλη προσοχή προσπαθούσαν να αποδώσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όσο διδάσκονταν από την δασκάλα τους την Αντιγόνη Μεταξά. Υπήρχε η αίσθηση ότι όλοι μαζί δημιουργούσαν αλλά πέρα από αυτό το κομμάτι της δημιουργικότητας ένοιωθαν μέλη μια ομάδας με κοινό καλλιτεχνικό όραμα. Ιδιαίτερο ήταν το φιλελεύθερο στοιχείο, καθώς ήταν «πιο ελεύθερα την ώρα της πρόβας και έτσι τα παιδιά συνδεόμασταν μεταξύ μας περισσότερο. Προκύπτει λοιπόν η άμεση κοινωνικοποίηση τους (Πατρίκιος, 2016: συνέντευξη).

Συνεπώς η προετοιμασία της παράστασης ήταν για τα παιδιά ένα μεγάλο μάθημα για την επικοινωνιακή συνεργασία και την μεταξύ τους επαφή. Είναι μια ομαδική εργασία που απαιτεί οργάνωση και καλές ανθρώπινες σχέσεις. Βιώνουν οπότε όλη αυτήν την επαφή ως ένα πολύ σπουδαίο μάθημα για τη μελλοντική τους πορεία.

Χρησιμοποιεί τα ίδια τα παιδιά ως ηθοποιούς. Καθιέρωσε δηλαδή την άμεση επαφή με την παιδική προσωπικότητα σε μια σχέση αμοιβαιότητας. Τα παιδιά εκλαμβάνουν τα νοήματα και τις βαθιές έννοιες μέσα από την ίδια τη θεατρική πράξη, αφού είναι εκείνα που υποκρίνονται στη σκηνή. Έρχονται σε επαφή με το θεατρικό γίνεσθαι όχι μόνο από τη θέση του θεατή. Τα παιδιά λειτουργούν τα ίδια από την οπτική του ηθοποιού, αντιλαμβάνονται τον δραματικό και τον σκηνοθετικό χώρο, έρχονται σε επαφή με τις θεατρικές συμβάσεις. Επίσης, είναι άξιο να ειπωθεί ότι η Αντιγόνη Μεταξά κατέγραφε στα βιβλία της και τα ονόματα των παιδιών που πρωταγωνιστούσαν στα ανεβάζματα των έργων της (Μεταξά 1933: 5,60).

Ο τρόπος που δίδασκε δεν ήταν αυταρχικός, παρότι ήταν σταθερή και απαιτητική σε ό,τι νόμιζε ότι πρέπει να γίνει. Κρατούσε σε υψηλό βαθμό το ενδιαφέρον όλων με τη γλυκύτητά της και την τρυφερότητα που έδειχνε προς όλα τα παιδιά, προσεγγίζοντάς τα με ένα μοναδικό τρόπο. (Σβολόπουλος,2016:συνέντευξη΄ Πατρίκιος,2016: συνέντευξη)

Την αντιαυταρχική, αλλά αποτελεσματική διδασκαλία της Αντιγόνης Μεταξά επιβεβαιώνει και η εγγονή της Μαρία Ηλίου, η οποία συνεργάστηκε μαζί της σε «ζωντανά» ραδιοφωνικά και τηλεοπτικά προγράμματα. *« Η συνεργασία ξεκίνησε από πολύ παλιότερα, από τη ραδιοφωνία από την ηλικία των 4 ή 5 χρονών για μένα. Μου ζητούσε να πω τραγούδια και ποιήματα στη ραδιοφωνική εκπομπή της «Καλημέρα Παιδάκια». Ήξερε να εμπνέει και να σε κάνει να νοιώθεις άνετα μπροστά στο μικρόφωνο ή τον τηλεοπτικό φακό, να ξεχνάς το μικρόφωνο και τον φακό και να αφήνεις τη φαντασία σου ελεύθερη. Σε βοηθούσε κάνοντας σε να νοιώσεις άνετα να είσαι ο εαυτός σου και να χαίρεσαι την ιστορία ή το τραγουδάκι που έλεγες. Αν έκανες ένα λάθος ή ένα σαρδαμάκι δεν σε σταματούσε γιατί καταλάβαινε ότι πιο σημαντική ήταν η ροή σε αυτό που διηγείσαι, η αμεσότητα, η συγκέντρωση. Σου έδινε όμως ένα πλαίσιο ή κανόνες. Ένας από τους βασικούς κανόνες ήταν ότι έπρεπε να θυμάσαι το ποιήμα καλά και να το λες με άμεσο τρόπο, να μην μιμείσαι αλλά να είσαι ο εαυτός σου.»* (Ηλιού, 2016: συνέντευξη)

3.1.2 Αισθητική των παραστάσεων

Σκηνική παρουσίαση

Η προσέγγιση των θεμάτων από την Αντιγόνη Μεταξά γίνεται από μια μοναδική οπτική που την κάνει να ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους που ασχολούνται με την ψυχαγωγία του παιδιού. Βασικός παράγοντας ήταν η πολύπλευρη μόρφωσή της.

Στα έργα της ακολούθησε μια κατεύθυνση που ως τότε υπήρχε μόνο στην Ελεύθερη Σκηνή, με τον περαιτέρω χωρισμό των θεμάτων σε εικόνες. Συνδύασε οπότε τα σημεία αυτά, τα οποία είναι δυνατόν να χαρακτηριστούν ως εμπρεσιονιστικά στο πλαίσιο του παιδικού ενδιαφέροντος και της παιδικής ζωής(Μεταξά 1946: 6 “Πρόλογος Γιάννη Σιδέρη”).

Ο επαγγελματισμός της διακρίνει τις παιδικές της παραστάσεις, οι οποίες είναι εν τέλει εφάμιλλες των ενηλίκων. Σύμφωνα με τον Τίτο Πατρίκιο υπήρχε « *παράλληλη ζωή: σχολείο από τη μια μεριά, θέατρο από την άλλη. Οι πρόβες, οι οποίες γινόντουσαν και στο σχολείο, αλλά όταν ετοιμαζόταν η παράσταση, τότε γινόντουσαν, εκεί που γινόταν και η μεγάλη γιορτή της Αποκριάς, στο «θέατρο Αργυροπούλου» που ήτανε στην αρχή της οδού Ιπποκράτους. Είχαμε κοστούμια, μας έντυναν. Στο θέατρο είχε μουσική και μας μάθαιναν να χορεύουμε*». (Πατρίκιος, 2016: συνέντευξη).

Φρόντιζε το «θέατρο του Παιδιού» να είναι θεαματικό, ώστε να κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον των θεατών. Συχνά το θέαμα χωριζόταν σε δύο ή και σε τρία μέρη, από τα οποία το ένα τουλάχιστον ήταν αφιερωμένο στον χορό. Έδινε ιδιαίτερη σημασία στη μουσική, η οποία δεν επένδυε μόνο τη δράση, αλλά συχνά λειτουργούσε ως κώδικας που συντελούσε στην παρουσίαση του μύθου.

Δεν έχουμε πληροφορίες για τον φωτισμό των παραστάσεων της « από τεχνική άποψη χρησιμοποιεί προβολείς και ξεχωριστό βεστιάριο για κάθε έργο. Επίσης οι μακέτες γίνονταν από την ίδια, ώστε να μην απομονώνεται η σκηνοθετική της ιδιότητα από το συγγραφικό της έργο. (Μεταξά 1946:2 “Πρόλογος Γιάννη Σιδέρη”) Ούτε για το ενδυματολογικό κομμάτι γνωρίζουμε πολλά, ωστόσο μέσα στα κείμενα της περιγράφει αναλυτικά την ενδυμασία των ηθοποιών. Επίσης δίνει ιδιαίτερη σημασία στην επιλογή των σκηνικών αντικειμένων και στα κείμενα καταγράφει αναλυτικά τον σκηνικό διάκοσμο και τα αντικείμενα που είναι πάνω στη σκηνή.

Στην Πρώτη πράξη από την *Πεντάμορφη και τους Επτά Νάνους* αναφέρει χαρακτηριστικά: «*Η σκηνή παριστάνει ένα από τα διαμερίσματα της Βασίλισσας, στο Παλάτι του Βασιλιά της Άστριας*». Στη μέση πόρτα γοτθική. Αριστερά, πρώτο πλάνο, παράθυρο. Δεξιά, πρώτο πλάνο, μικρή πόρτα. Στο βάθος δεξιά, ένα ντιβάνι σκεπασμένο με κόκκινο βελούδο. Εμπρός στο ντιβάνι ένα σκαλάκι, σκεπασμένο και αυτό με χαλιά. Δεξιά και αριστερά στο άνοιγμα της πόρτας, βάσεις με βάζα που καίνε αρώματα. Εμπρός στο παράθυρο δύο μικρά καρεκλάκια. Στα σκαλάκια του ντιβανιού, κάθεται η γριά Βάβω θλιμμένη. Η Ροδιά και η Χρυσή, δύο χαρούμενες κοπέλλες, καθισμένες στο παράθυρο, παρακολουθούν περιέργες την κίνηση στο δρόμο. Και ο Γιάννης Σιδέρης επισημαίνει ότι: «*Χρησιμοποιεί βεστιάριο για κάθε έργο*» (Σιδέρης 1971: 11, Μεταξά 1933: 5).

Δίνει σαφείς σκηνικές και ενδυματολογικές οδηγίες. Η ίδια σκηνοθετεί, αλλά και κάποιος που θέλει να ανεβάσει το έργο της μπορεί να γνωρίζει ακριβώς πως ήταν το δικό της ανέβασμα, η δική της ματιά. Γι'αυτό το λόγο είναι πρόθυμη να δώσει οποιαδήποτε σκηνική πληροφορία σε όσους μελλοντικά θα ανεβάσουν τα έργα της. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει: *Κάθε πληροφορία και οδηγία για τη σκηνοθεσία, τα κοστούμια, την εκτέλεση κλπ δίδεται πρόθυμα στους ενδιαφερομένους ...και για τα άλλα έργα του τόμου αυτού. Αποταθήτε:Καν Αντιγόνην Μεταξά, Κηφισσίας 11.Αθήνα- Αριθ.τηλ 20-205 (Μεταξά 1936:6)*

Χρόνος και τύπος παρουσίασης των έργων της

Οι παραστάσεις συνήθως λάμβαναν χώρα Κυριακή πρωί, αλλά κάποιες φορές και Σάββατο και Τετάρτη, σε μεγάλα κεντρικά θέατρα. Για τρία χρόνια στο θέατρο της Κυβέλης στο Σύνταγμα και αργότερα στο θέατρο «Αργυροπούλου» στην οδό Ιπποκράτους,, «Τριανόν», και «Κεντρικόν» και «Ιντεάλ» στην οδό Πανεπιστημίου. Αυτά επιβεβαιώνονται και από τα θεατρικά προγράμματα. Τα περισσότερα από αυτά έχουν δύο σελίδες όπου στην πρώτη σελίδα αναγραφόταν το πρόγραμμα της παράστασης, ο τόπος, ο χρόνος και η τιμή του εισιτηρίου. Κατόπιν, στη δεύτερη σελίδα υπήρχαν τα ονόματα των συνεργατών και η διανομή των ρόλων. Ακόμη, περιείχε διαφήμιση για τα βιβλία της, πληροφορίες για τους στόχους του «Θεάτρου του Παιδιού» και φωτογραφίες βέβαια των μικρών ηθοποιών (Προγράμματα θεατρικά από το Αρχείο της Αντιγόνης Μεταξά).

Από τα στοιχεία που έχουν παρουσιαστεί στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή διαπιστώνεται ότι τα έργα παίζονταν στην Αθήνα, σε κεντρικά θέατρα, οπότε και

απευθύνονταν στα παιδιά της πρωτεύουσας. Ειδικότερα σε εκείνα που ανήκαν στην αστική τάξη και οι γονείς τους είχαν τη δυνατότητα και τη γνώση να τα φέρουν σε επαφή με τον χώρο του θεάτρου. Αντίθετα το «θέατρο στο Ραδιόφωνο» απευθυνόταν στα παιδιά όλης της Ελλάδας. *«Η πολιτιστική αξία-σημασία του ραδιοφώνου, δεν έχει εκτιμηθεί όσο θάπρεπε να έχει εκτιμηθεί σε μια χώρα η οποία είχε 82% αναλφαβητισμό και το ραδιόφωνο έφτασε καθώς επεκτεινόταν η ηλεκτροδότηση στα απώτατα σημεία της επικράτειας, όπου δεν υπήρχε δυνατότητα ούτε εφημερίδα να φτάσει και πολύ περισσότερο βιβλίο, θίασος ή οτιδήποτε άλλο είχε να κάνει με την κουλτούρα»* (Χατζηδάκης, 2016: συνέντευξη).

Αξίζει να σημειωθεί ότι κάποιες παραστάσεις είχαν φιλανθρωπικό σκοπό μεταδίδοντας κατ'αυτόν τον τρόπο και ανθρωπιστικά μηνύματα. Άρα τα παιδιά βρίσκονταν σε ένα υγιές περιβάλλον και είχαν τη δυνατότητα να κοινωνικοποιούνται μέσω των θεατρικών παραστάσεων.

3.1.3 Το καλλιτεχνικό έργο της Αντιγόνης Μεταξά ως έναυσμα για την ανάπτυξη της παιδικής φαντασίας

Το έργο της προς τα παιδιά ήταν τεράστιο όχι μόνο σε ποσοτικό επίπεδο, εκπομπές, βιβλία, τραγούδια, θεατρικά έργα, αλλά ταυτόχρονα υπήρξε καταλυτικός παράγοντας, ώστε να ενδυναμώσει τον εσωτερικό τους κόσμο. Μέσα από το θέατρο έμπαινε στον παιδικό τους κόσμο, τα στήριξε, τους άνοιγε καινούργιους ορίζοντες και τους παρείχε μια άλλη διάσταση για όλα όσα τους συνέβαιναν. Χρησιμοποίησε τις γνώσεις της στην παιδαγωγική συνδυαστικά με την καλλιτεχνική της φύση, ώστε να δημιουργήσει ένα νέο κόσμο για τα παιδιά, γεμάτο αξίες και ιδανικά. Επίσης, ήταν η γέφυρα για να έρθουν σε επαφή με τον κόσμο του θεάτρου.

Ο Γ. Χατζηδάκης αναφέρει χαρακτηριστικά: *«Η «Ωρα του Παιδιού» δεν ήταν πια μια ώρα για τα παιδιά. Ήταν, μια ώρα πολύ σημαντική για μεγάλη μερίδα ακροατών, δεδομένου ότι είχε ένα μεγαλύτερο εύρος απεύθυνσης. Τότε γνώρισα την Αντιγόνη Μεταξά, μια ισχυρή προσωπικότητα, δραστήρια, πολυσχιδή. Οργάνωνε εκδρομές, οργάνωνε θεατρικές παραστάσεις, το κουκλοθέατρο «Μπάρμπα- Μυτούσης» και άλλες εκπομπές».* Αναφέρει μάλιστα και την προσωπική του εμπειρία από τις πρωτοποριακές εκδηλώσεις που λάμβαναν χώρα την περίοδο της Κατοχής, η οποία ήταν μια δύσκολη περίοδος και για τις παιδικές ψυχές.... *Εκείνο που μου έχει εντυπωθεί ειδικά είναι η ξεχωριστή προσφορά*

μορφωτικής, εθνικής και αισθητικής αξίας διαπαιδαγώγησης που ασκούσε η «Ωρα του Παιδιού» την περίοδο της Κατοχής και των αμέσως επόμενων χρόνων δηλ.την περίοδο του Εμφυλίου, μέχρι το '50, ας πούμε»(Χατζηδάκης,2016:συνέντευξη).

Το πόσο σημαντική υπήρξε η επιρροή της ,τόσο για το δικαίωμα στη όνειρο και την ανάπτυξη της παιδικής φαντασίας, όσο και στο επίπεδο του επιστητού αποδεικνύεται από ένα ακόμη απόσπασμα της συνέντευξης του Γ.Χατζηδάκη:

«Τα παιδιά κατά βάσιν ονειρεύονται. Σε όποιες συνθήκες και αν βρεθούν τα παιδιά ονειρεύονται. Και στις ιδανικότερες κοινωνικές συνθήκες να βρεθούν,ονειρεύονται. Σαν ένα είδος διαφυγής ονειρεύονται κόσμους καλύτερους, όταν ζουν σε κόσμους χειρότερους. Εφόσον, λοιπόν, ζούσαμε την περίοδο της Κατοχής όλα τα παιδιά ονειρευόμασταν ότι θαρθούν κάποιοι καλύτεροι κόσμοι. Η Αντιγόνη Μεταξά και όλοι οι άλλοι καλλιτέχνες που εμφανίζονταν ή ακούγονταν στο ραδιόφωνο την εποχή εκείνοι σίγουρα επενεργούσαν θετικά για τα όνειρα και τα οράματα ενός καλύτερου κόσμου. Πόσο μάλλον όταν –όπως στην περίπτωση της Μεταξά- υπήρχε αυτή η πρόθεση, η προπαγάνδα προς το όνειρο και προς το άνοιγμα της φαντασίας» (Χατζηδάκης, 2016: συνέντευξη).

3.1.4 Ο διπλός ρόλος της κόρης της

Η απόκτηση της κόρης της ήταν το έναυσμα για να ασχοληθεί με το παιδικό θέατρο. Γι'αυτήν έγραψε και το πρώτο της μονόπρακτο, όπου η ίδια η κόρη της, σε ηλικία μόλις τριών ετών υποδυόταν το βασικό ρόλο.

Ο Τίτος Πατρίκιος θυμάται: *«Από τα παιδιά που παίζαμε στις παραστάσεις θυμάμαι την Μπούλη. Η κόρη της Αντιγόνης, η Μαρία-Λήδα, εμείς της λέγαμε Μπούλη χαϊδευτικά, ήταν το αστέρι το παιδικού θεάτρου και τη βλέπαμε με θαυμασμό. Αργότερα πήρε εκείνη τη σκυτάλη και συνέχισε το έργο της μητέρας της, νομίζω πολύ καλά, πάντα με αυτή την αγάπη για το θέατρο, την οποία αγάπη κληροδότησε και στην κόρη της , η οποία τώρα είναι μια εν δράσει σκηνοθέτης. Τα τελευταία χρόνια που κάναμε πάλι παρέα και καμμιιά φορά την έλεγα Μπούλη στενοχωριόταν, αλλά και ευχαριστιόταν (Πατρίκιος, 2016: συνέντευξη).*

Ο Γιώργος Χατζηδάκης δίνει μια ακόμη πτυχή για την επιρροή που ασκούσε η Μαρία-Λήδα Κροντηρά, στο κοινό των μικρών θεατών και ακροατών: *«Επίσης, δέχθηκα μέσα σ'αυτόν τον αγορίστικο ρομαντισμό, την επιρροή της κόρης της Αντιγόνης Μεταξά, της*

Μαρίας- Λήδας Κροντηρά, η οποία για όλα τα αγόρια λειτουργούσε, έτσι σ' έναν υποβόσκοντα, ας πούμε, ερωτισμό. Έτσι, λοιπόν, πολλά αγόρια εκείνης της εποχής, εκείνης της ηλικίας της προεφηβικής είχαμε ερωτευθεί, σε εισαγωγικά, την Μαρία- Λήδα Κροντηρά, ένα όνομα μαγικό, που ήταν κι αυτή από τα βασικά στελέχη της «Ώρας του Παιδιού».

Αυτό το διασταύρωσα και με αυτούς τους ανθρώπους, που μου στείλανε γράμματα από την Αυστραλία, από την Σκανδιναβία και από άλλες χώρες, ότι ασκούσε η Μπούλη- αυτό ήταν το ραδιοφωνικό της ψευδώνυμο – ένα είδος απροσδιόριστης και ακαθόριστης ερωτικής σαγήνης μέσα από τα ερτζιανά και τα ακούσματα» (Χατζηδάκης 2016: συνέντευξη).

3.1.5 Χαρακτηρισμοί από τους μαθητές της

Ο Γιώργος Χατζηδάκης υποστηρίζει: «Ξέρω ότι η Αντιγόνη Μεταξά ασκούσε μια ιδιαίτερη γοητεία και μια ιδιαίτερη μαγεία και ότι η « Ώρα του παιδιού» που την διηύθυνε και την οργάνωνε ήταν ανεπανάληπτη προσφορά εθνικής αξίας, εθνικού μεγέθους στη διάρκεια της Κατοχής» και συμπληρώνει: «Ήταν μια γυναίκα λεπτή, σχεδόν μικρόσωμη, νευρώδης αεικίνητη. Είχε μια εκπληκτική φωνή, η οποία ώρες- ώρες γινόταν και τρυφερή» (Χατζηδάκης, 2016: συνέντευξη).

Ο Τίτος Πατρίκιος τη θεωρεί πηγη έμπνευσης και επισημαίνει ότι της οφείλει για την αγάπη που του έδωσε για τα γράμματα, το θέατρο και τις τέχνες γενικότερα, ενώ τη θαυμάζει σαν έναν άνθρωπο που δεν έπαψε ποτέ να είναι δημιουργικός (Πατρίκιος, 2016: συνέντευξη).

Ο Κωνσταντίνος Σβολόπουλος κάνει λόγο για την εργατικότητα της και το σκοπό στον οποίο είχε αφιερωθεί και ταυτόχρονα τονίζει ότι: «Είναι η εποχή που έχτισε το μύθο, αλλά πιστεύω ότι και σήμερα θα ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις της εποχής και ενός σύγχρονου κοινού» (Σβολόπουλος, 2016: συνέντευξη).

Για την εργατικότητα και την οργάνωση της κάνουν ακόμη λόγο στενοί συνεργάτες της και άνθρωποι του περιβάλλοντός της.

«Ήτανε εργατική, πέρα από το συνηθισμένο, φωτισμένο μυαλό, και πρωτ' απ' όλα καλή. Αυτό όμως που την ξεχώριζε από τους πολλούς ήτανε οι σχέσεις με τους συνεργάτες της,

και γενικά με τον άνθρωπο. Σκυμένη πάνω στα χαρτιά της, σ'έναν όγκο από βιβλία, κείμενα, εικόνες και σκίτσα, δεν έχανε ποτε το κέφι της» (Ρηγοπούλου 1972).

Η εργατικότητα της ήταν «παροιμιώδης». Έφθανε σε σημείο αντιπαθητικό. Γιατί αντιπαθείς στο τέλος κάτι που εκτιμάς, που θαυμάζεις, που το παρακολουθείς να συνεχίζεται χωρίς κάμψη επί χρόνια, αναλλοίωτο και αδιάπτωτο, που θα ήθελες και συ να μπορής να δοκιμάσης και συ τις δυνάμεις σου σ' αυτό, αλλά να μην το πετυχαίνης ποτέ. Το ξέρουν όλοι όσοι την έζησαν από κοντά. Δεν άφηνε ποτέ τίποτα ατελείωτο, μισό. Δούλευε ως το τέλος του κάθε στόχου της, με συνέπεια και με πείσμα (Κροντηράς 1975).

Ακόμη η εγγονή της την χαρακτηρίζει υπέροχη γιατί μπορούσε και εξωτερικευε την αγάπη της και στο οικογενειακό της περιβάλλον. Θυμάται πόσο κοντά της ήταν παρά τις πολλές υποχρεώσεις της, ώστε να παραμελεί τα κοινωνικά της καθήκοντα για να βρίσκεται συνεχώς δίπλα της και να της ανοίγει νέους πνευματικούς ορίζοντες. Όπως και τα υπόλοιπα παιδιά της εποχής έτσι και η εγγονή της την χαρακτηρίζει τρυφερή: «Το χρυσό πάπλωμα, ελέγε η μητέρα μου, γιατί πάντα με υποστήριζε ακόμη και στις αταξίες μου» (Ηλιού, 2016: συνέντευξη).

Επιπλέον τονίζει τη δημιουργικότητα, την αισιοδοξία και την άμεση μεταδοτικότητα που είχε. Επηρέασε λοιπόν τη διαμόρφωση και του δικού της χαρακτήρα, ώστε η Μαρία Ηλιού να έχει εκλάβει πολλά εφόδια για τη ζωή της: «Ένα από τα βασικά πράγματα που με έμαθε είναι να ξεπερνάω τα εμπόδια, να αντιμετωπίζω αισιόδοξα τη ζωή και όταν τα πράγματα πηγαίνουν άσκημα μετά τη στεναχωρία να βρίσκω έναν τρόπο να προχωρώ δημιουργικά και να τινάζω από πάνω μου φόβους και στεναχώριες. Με έμαθε να απολαμβάνω την περιπέτεια της μόρφωσης και της δημιουργικότητας. Ήξερε να αγαπάει και να αγαπιέται και ήξερε να το περνάει αυτό σαν ατμόσφαιρα στους αγαπημένους τη, ήξερε να σε μαθαίνει να ζεις με τον ίδιο τρόπο. Με έμαθε από πολύ νωρίς πόσο σημαντικές είναι οι ουσιαστικές φιλίες, τι είναι σημαντικό στη ζωή και τι όχι» (Ηλιού, 2016: συνέντευξη).

Το όραμα της Αντιγόνης Μεταξά για το παιδικό θέατρο περικλείεται στην πρόταση που έκανε στην εβδομάδα του Θεάτρου, τον Δεκέμβριο του 1960, όταν πρότεινε η κρατική μας σκηνή να παίζει στις μεγάλες πόλεις και να περιοδεύει στην επαρχία. Ωστόσο η ίδια δεν εύχησε να δει ούτε τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ, ούτε το «Άρμα Θέσπιδος», που έκαναν το όνειρό της πραγματικότητα μερικές δεκαετίες αργότερα.

3.2 Διδασκαλία μέσω του ραδιοφώνου

Οι ραδιοφωνικές εκπομπές της κινούνται σε έναν χώρο όχι απλά παιδικό, αλλά εμπειριστατωμένα επιστημονικό και βαθιά παιδαγωγικό. Δεν προσέφεραν μόνο απλά τη μουσική, το τραγούδι τα παραμύθια και τις θεατρικές ιστορίες, είναι όλη αυτή η καλλιτεχνική κατευθυντήρια γεμάτη με χρήσιμες για τα παιδιά γενικές γνώσεις, παιδικές συμβουλές και σκηνές από την ελληνική ιστορία. Όλα συνδέονται και κινούνται κάτω από το πρίσμα της τέρψης και της διδαχής, ώστε να προβληματισθεί και να διδαχθεί το μέσο Ελληνόπουλο, όλα όσα αποτελούν το θησαυρό της ιστορίας του. Θωρακίζει τα παιδιά με τις γνώσεις που μπορούν να δοθούν πέρα από το οικογενειακό περιβάλλον και το σχολείο εν γένει. Δημιουργεί το δικό της σχολείο μέσα στο οποίο βρίσκονται τα παιδιά όλης της χώρας και έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν αλόγιστα όσα η Αντιγόνη Μεταξά έχει για αυτά. Ο ρόλος που είχε στη διάπλαση των παιδιών, όπως και περαιτέρω στη δημιουργία της ελληνικής πραγματικότητας για τα παιδιά είναι πολλαπλός και μοναδικός (Κυζούλης 1972: 12-13).

Αξίζει να αναλυθεί περαιτέρω και με περισσότερες λεπτομέρειες ο τρόπος που προσέγγισε τα παιδιά από το ραδιόφωνο, το οποίο και αποτελούσε σημαντικότερη καινοτομία για τη συγκεκριμένη εποχή. Αρκεί να αναλογισθεί κάποιος τις πολιτικο – κοινωνικές συνθήκες της εποχής και τα προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπισθούν, ώστε να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα για τα παιδιά και την αισθητική τους καλλιέργεια. Επιπρόσθετα, είναι πολύ σπουδαία η προσφορά της Μεταξά στον τρόπο που μετέδωσε γνώσεις και στοιχεία της ελληνικότητας στα παιδιά, χωρίς να γίνεται κουραστική με δυσνόητους όρους. Χώρισε τις ραδιοφωνικές της εκπομπές της σε τρεις κατηγορίες βάσει της ηλικίας. Συνεπώς, η μία κατηγορία είναι για τα πολύ μικρά παιδιά, η άλλη για τα παιδιά της μέσης ηλικίας και η τελευταία για τα μεγαλύτερα. Τα Σάββατα με την εκπομπή « Το Θέατρο του Παιδιού» δίνει τη δυνατότητα σε όλα τα παιδιά της Ελλάδας να κατανοήσουν τη θεατρική πραγματικότητα.

Με τον πιο απλοϊκό και ταυτόχρονα δυναμικό τρόπο χρησιμοποίησε Έλληνες συγγραφείς και προσωπικότητες από τον καλλιτεχνικό χώρο. Χρήζει μεγάλου θαυμασμού το σημείο αυτό επειδή ήταν σπάνιο για τα παιδιά της εποχής εκείνης να έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή, να συνομιλήσουν και να πάρουν τα μηνύματα των εκάστοτε προσωπικοτήτων. Η Ραδιοφωνία δεν είχε τη σημερινή θέση ούτε δίνονταν τέτοιου είδους ευκαιρίες και «χώρος» στα παιδιά. Ένα άλλο πολύ καινοτόμο

κεφάλαιο της πορείας της, μέσω του οποίου και διαφαίνονται οι παιδαγωγικές της θέσεις και οι νέες ιδέες περί Παιδαγωγικής είναι η συμμετοχή των παιδιών στο έργο της. Οι μικροί ακροατές δεν είναι μόνο απλοί ακρατές αλλά συμμετοχικοί παράγοντες του υψηλού έργου. Γράφουν γράμματα με τις ιδέες τους και επικοινωνούν με την Αντιγόνη Μεταξά, η οποία είναι ένας θρύλος αλλά παράλληλα μία τόσο οικεία φωνή για αυτά. Είναι εκείνη που τους απαντάει και τους κρίνει με το προσωπικό της ύφος και την επιείκεια, η οποία και φανερώνει την αγάπη της και τις γνώσεις της σε αυτήν την τόσο δύσκολη και μοναδική επικοινωνία. Η σχέση της με την ελληνική παράδοση είναι επίσης μοναδική. Φέρνει τα παιδιά σε επαφή με αυτήν καθώς κατά τις σπουδαιότερες γιορτές του χρόνου είναι ορόσημο για την παιδική ψυχαγωγία. Κατορθώνει να μεταδώσει τα ελληνικά ήθη και έθιμα στην πρωτεύουσα οργανώνοντας μεγάλες εκδηλώσεις για όλες τις ηλικίες, ώστε τα παιδιά να βιώνουν την παράδοση τους και να μην στερούνται ούτε τα δρώμενα και την παράδοση της υπαίθρου.

Επιβεβαιώνονται όσα προαναφέρθηκαν και από την Ακαδημία Αθηνών που αναγνωρίζοντας το έργο της κατέληξε ότι: *«Βραβείον απονέμεται εις την κ. Αντιγόνη Μεταξά – Κροντηρά, ήτις εργασθείσα καθ' ολον τον βίον αόκνως δια την ψυχαγωγίαν και την μόρφωσιν του ελληνόπαιδος προσέφερε πολλάς υπηρεσίας εις την ελληνικήν παιδείαν και την ελληνικήν νεότητα, συνέβαλε δε μεγάλως εις την ανάπτυξιν της λογοτεχνίας του παιδιού, δημοσιεύσασα προς τούτο 34 τόμους προοριζομένους δια τας ελληνίδας μητέρας και τους ελληνόπαιδας.* (Τσουκαντάς 1972: 4, 9)

Κεφάλαιο 4

Κριτική για τα έργα της και παραστασιολογία

4.1 Κριτική του θεατρικού της έργου από τους σύγχρονούς της

4.1.1 Κριτικές από το θεατρικό πρόγραμμα του «Θεάτρου του Παιδιού»

Σε κριτικές που αναγράφονται στο πρόγραμμα του « Θεάτρου του Παιδιού», της Τετάρτης περιόδου 1935-1936 διαβάζουμε χαρακτηριστικά απόσπασματα:

«...Μόνον όσοι ξέρουν τας δυσκολίας που χρειάζεται ένα τέτοιο έργο θα εκτιμήσουν την έκτασιν της επιτυχίας της κ. Μεταξά. Με ψυχήν καλλιτεχνική και η ίδια, απόφοιτος της δραματικής σχολής, εργάζεται επί 3 χρόνια τώρα δια να θεμελιώσει τον μόνιμον παιδικόν θέατρον. Σήμερα μπορεί να πει ότι το επέτυχε...άνοιξε το δρόμο της τέχνης εις το παιδί... και συγχρόνως όμως έδωσε εις το μικρόκοσμο το γέλιο και τη χαρά , τη διασκέδαση μαζί με τη διδασκαλία. Την ευγενεστερη προσφορά που μπορούσε να δώσει μια γυναίκα». *ΑΘΗΝΑΙΚΑ ΝΕΑ*

«...Δια τους παρακολουθήσαντας τας παραστάσεις του « Θεάτρου του Παιδιού» εξαιρετικήν έκαμεν εντύπωσιν η επιμελημένη διδασκαλία και η επιτυχής εκτέλεση των δοθέντων έργων από μικρούς καλλιτέχνας , ωρισμένων εκ των οποίων το τάλαντον είναι πολλού λόγου άξιον και παρέχει τας μεγαλυτέρας ελπίδας εξελίξεως». *ΕΣΠΕΡΙΝΗ*

«... Έτσι η σκηνή του θεάτρου και η πλατεία είχαν ενωθεί. Τα παιδιά που έπαιζαν και τα παιδιά που τους παρακολουθούσαν είχαν μια τόσο στενή ψυχική επαφή μεταξύ των, ώστε θαρρούσε κανείς πως όλα μαζί εδιδάσκοντο μόνα των, με την αόριστη και τεχνική καθοδήγηση του συγγραφέως, σαν σ' ένα υποδειγματικό σχολείο εργασίας». *ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ*

«...Το ζωντανό παράδειγμα, η ηθική και παιδαγωγική αρχή που αναβλύζει πηγαία μέσα σε ένα κατάλληλα διαλεγμένο παιδικό κομμάτι, ριζώνει πολύ βαθύτερα στην παιδική ψυχή από τις κούφιας και ρηχές σχολαστικές διδασκαλίες...Να γιατί το « Θέατρο του παιδιού» στέκεται σήμερα πολύτιμος βοηθός του Σχολείου και του σπιτιού, συμπληρώνει και υποβοηθεί το έργο εκείνων, και να γιατί ακόμη έχει κατακτήσει κι όλες τις συμπάθειες όλων των γονέων και των παιδιών που ανυπόμονα περιμένουν κάθε παράστασή του.» *ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ*

«...Την περασμένη Κυριακή περάσαμε δύο ευχάριστες ώρες στη θαυμάσια αίθουσα του «Παλλάς», όπου περισσότεροι των δύο χιλιάδων θεατών, οι πλείστοι των οποίων ήσαν ζωντανά και ενθουσιώδη παιδάκια, χειροκρότησαν τους μικροσκοπικούς ηθοποιούς του «Θεάτρου του Παιδιού», οι οποίοι με θαυμαστήν άνεσιν και πραγματικά ταλέντα έπαιξαν χαριτωμένα δραματάκια και κωμωδίες και εχόρεψαν με χάρι και τέχνην διάφορους χορούς διδασθέντας υπό της κ.Vajda.» *ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ*

Ο ιστορικός του Νεοελληνικού Θεάτρου Γιάννης Σιδέρης γράφει στον πρόλογο του τελευταίου τόμου των θεατρικών της Αντιγόνης Μεταξά, που εκδόθηκε το 1946 «*Από τα 1925 παρουσιάζεται μια καλύτερη στους θιάσους μας... Σ' αυτήν την ευνοϊκή ατμόσφαιρα, ξεπετιέται και μία κίνηση για παιδικό θέατρο και η καλύτερη τάση του θα ολοκληρωθεί στη συνέχεια με την εργασία της Αντιγόνης Μεταξά, την αδιάκοπη, σε συνέχεια»* (Θεατρικό Πρόγραμμα 1923-6).

Επίσης, ο Γ. Σιδέρης διαπιστώνει τα παρακάτω:

«Το θέατρο, στα πρώτα του βήματα, είχε στο ίδιο πρόσωπο και το συγγραφέα του και το σκηνοθέτη του και τον ηθοποιό του. Και η Αντιγόνη Μεταξά το δούλεψε και με τις δύο πρώτες ιδιότητες και θα μπορούσε να το πλουτίσει και με την τρίτη, αν το είδος χρειαζόταν πρωταγωνίστρια που να μην είναι παιδί, γιατί προτίμησε ιδρύοντας το «θέατρο του Παιδιού» (1932) ν' ακολουθήσει τη σεβαστή όσο και συζητήσιμη άποψη, πως η παιδική θεατρική λειτουργία πρέπει να γίνεται από νεαρότατους «ηθοποιούς». Και δεν όρμησε καθόλου «άνευ μανίας Μουσών». Μαζί, την ξεχωρίζει και την ενισχύει και η πλατύτερη λογοτεχνική της μόρφωση η σχετική με την ξένη και μάλιστα με την Ελληνική παραγωγή».

4.1.2 Πίνακας των έργων της από το 1932 έως το 1940

Ο πίνακας που ακολουθεί είναι βάσει χρονολογικής σειράς των έργων που ανέβασε από το 1932 ως το 1940.

Χρονολογία	Τίτλος έργου
18-12-1932	<i>Αχ! αυτά τα δουλικά, Ο καινούριος χρόνος, Το όνειρο της Τιτίνας, Τα ανθρώπινα λουλούδια, της Ιωάννας Μπουκουβάλα- Αναγνώστου</i>
12-3-1933	<i>Ένα παράξενο όνειρο, Ο θεός από τον Αχλαδόκαμπο</i>
26-3-1933	<i>Η μικρή πριγκίπισσα</i>
23-4-1933 4-6-1933	<i>Ο μικρός Λόρδος, της F.Burnet Η Κοκκινοσκουφίτσα, σε διασκευή Σ.Καζαζή Το τραγούδι της φτώχειας</i>
19-11-1933	<i>Η πεντάμορφη και οι 7 νάνοι</i>
24-12-1933	<i>Παραμονή πρωτοχρονιάς</i>
21-1-1934	<i>Ο Κοντορεβυθούλης</i>
4-2-1934	<i>Μια αχτίδα ήλιου</i>
22-4-1934	<i>Τα δυο αδελφάκια</i>
18-11-1934	<i>Ο παπουτσωμένος γάτος, Οι τρεις μικροί βασιλείς των ορέων, του Γ.Τσουκαλά</i>
16-12-1934	<i>Χριστουγεννιάτικο δώρο</i>
31-3-1935	<i>Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ, του Σουίφτ</i>
19-1-1936	<i>Η βασιλοπούλα με τη ρόκα</i>
13-12-1936	<i>Η μαγεμένη βασιλοπούλα</i>
3-1-1937	<i>Άγιος Βασίλης έρχεται</i>
6-6-1937	<i>Ο τυχερός περιβολάρης, Όπου δεν πέφτει λόγος</i>
30-1-1938	<i>Η Σταχτομπούτα</i>
2-12-1938	<i>Το άκαρδο βασιλόπουλο»</i>
26-12-1938	<i>Το πρώτο του θάμμα</i>
5-3-1939	<i>Η νεράιδα των λουλουδιών, Το μαγεμένο βασιλόπουλο</i>
24-12-1939	<i>Σαν τον Άγιο Βασίλη, Τα Χριστούγεννα του πρίγκηπα, Το κατσικάκι και ο λύκος</i>

11-2-1940

Δαβίδ Κόπερφιλντ, του Κ. Ντίκενς, σε διασκευή
Μ.Μαυράκη

Πίνακας 1. Έργα της από το 1932 έως το 1940. Όπου δεν αναγράφεται το όνομα του συγγραφέα ή του διασκευαστή, τα έργα είναι γραμμένα ή διασκευασμένα από την ίδια την Αντιγόνη Μεταξά.

Κεφάλαιο 5

Επίλογος

5.1 Συμπεράσματα

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την ενδεδειγμένη προσέγγιση του θεατρικού έργου της Αντιγόνης Μεταξά είναι δυνατόν να εξαχθούν τα παρακάτω συμπεράσματα:

Η προσωπικότητα της υπήρξε πολύπλευρη όπως και το ευρύτερο καλλιτεχνικό της έργο, με κεντρικό σημείο αναφοράς την αγάπη της προς το παιδί.

«Πλησίασε» τον κόσμο των παιδιών με ποικίλους τρόπους, ώστε να τα παρακινεί σε ωφέλιμες δραστηριότητες και ταυτόχρονα να τους μεταδίδει ηθικά μηνύματα. Το έργο δηλαδή που επετέλεσε συνδύασε τις παιδαγωγικές μεθόδους της εποχής της και τις γνώσεις και την εμπειρία της από τον κόσμο του θεάτρου. Γι αυτό το λόγο απέρριπτε τον άμεσο σωφρονισμό των ανήλικων θεατών της ,μέσω καθημερινών σκηνών, αλλά εμπλούτιζε τις θεατρικές της παραστάσεις μ'έναν ιδιαιτέρως προσεκτικό συγκερασμό από τον κόσμο της φαντασίας και της πραγματικότητας. Άξιο λόγου είναι ότι έδινε ιδιαίτερη σημασία και πρόβαλλε τα θετικά στοιχεία της παιδικής ψυχής και όχι τα ελαττώματα που συνήθως εμφανίζονται κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας. Οπότε οι μικροί θεατές μπορούσαν να αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα που παρουσίασε στη θεατρική σκηνή της όχι ως ένα πεζό θέμα, αλλά ως μία μορφή ποίησης ενταγμένη στο φαντασιακό γίγνεσθαι.

Η Αντιγόνη Μεταξά αντιλαμβάνεται πλήρως τις ανάγκες που έχουν τα παιδιά, όπως και τον σημαντικότερο ρόλο του παιχνιδιού για την περαιτέρω ανάπτυξη και διάπλαση των προσωπικοτήτων. Μέσα από το σύνολο του θεατρικού της έργου διακρίνεται η σχολική επίδοση από το κομμάτι του παιχνιδιού, όπου το δεύτερο είναι άμεσα ταυτισμένο με την παιδική ευτυχία. Η ίδια ως παιδαγωγός του θεάτρου χρησιμοποιεί το θρησκευτικό στοιχείο με έμμεσο τρόπο, δίχως να κουράζει τα παιδιά. Αυτό επιτυγχάνεται είτε μέσω

κάποιας προσευχής που μπορεί να ακουστεί στα έργα, είτε μέσω σύνδεσης του έργου με κάποιο μεγάλη θρησκευτική γιορτή.

Παράλληλα το ανθρωπιστικό στοιχείο διαφαίνεται με την προβολή ιδιαίτερων συγκεκριμένων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών και τον τρόπο που τις βιώνουν τα παιδιά. Όταν λοιπόν γίνεται λόγος στα έργα της για ορφάνια ,πείνα ,φτώχεια και στέρηση αυτόματα καταλήγουν οι μικροί θεατές σε συμπεράσματα που έχουν επίκεντρο τον άνθρωπο.

Επίπροσθετα, δεν παραμερίζει τις υποχρεώσεις που πρέπει να έχουν τα παιδιά προς το ευρύτερο περιβάλλον της οικογένειας ή του σχολείου.Σκοπός της είναι, μέσα από την παραγωγή των θεατρικών της παραστάσεων, όπως και τη θεατρική της διδασκαλία, να φανερώσει την αναγκαιότητα του αμοιβαίου σεβασμού για την επιτυχημένη προσαρμογή των παιδιών στο κοινωνικό πλαίσιο, οπότε χρησιμοποιεί και την έννοια της τιμωρίας, εμμένοντας όμως στην πτυχή της συμμόρφωσης και όχι της εκδικητικότητας.

Ως συγγραφέας θεατρικών έργων αναφέρεται συχνά στους πατριωτικούς αγώνες και την μεγάλη και έντονη δράση των Ελλήνων αγωνιστών. Με συγκεκριμένους τρόπους, λοιπόν, στρέφει τα παιδιά προς τη φιλοπατρία. Χαρακτηριστική είναι η παραμυθιακή μορφή που έχουν όλα της τα κείμενα, δηλώνοντας τη δραματουργική της ικανότητα. Ένα ακόμη στοιχείο των θεατρικών της έργων είναι η παρουσίαση εξωπραγματικών στοιχείων, όπως και το στοιχείο του ανιμισμού, ώστε οι μικροί θεατές ευχάριστα να μπορούν να παρακολουθούν τις παραστάσεις της. Συνεπώς με ευκολία διασκεύσε γνωστά παραμύθια και τα παρουσίασε στη σκηνή, αλλά και δημιούργησε νέα πρωτότυπα θεατρικά κείμενα. Με τη θεατρική διδασκαλία της ολοκληρώνει πάντα τα κείμενα της , καθώς δεν αφήνει τίποτα στην τυχαιότητα της στιγμής, αλλά οι σκηνοθετικές της οδηγίες είναι πάντα σαφείς και στοχευμένες. Εχει βέβαια την ευθύνη του θεατρικού – καλλιτεχνικού αποτελέσματος και γι αυτό προσπαθεί να μειώσει τις πιθανότητες λανθασμένων επιλογών. Καθοδηγεί με μεγάλη προσοχή και σχολαστικότητα τους ανήλικους πρωταγωνιστές, ώστε να οδηγηθούν σε ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα. Δεν είναι οπότε τυχαίο ότι οι αφηγήσεις της και οι διάλογοι διακρίνονται για το κατάλληλο μέγεθος, την οικειότητα και ρυθμό στο λόγο. Ταυτόχρονα η γλώσσα είναι η απλή δημοτική, ώστε οι ρόλοι για τα παιδιά να είναι εύκολα κατανοητοί, αλλά και εύκολα απομνημονεύσιμοι, καθώς αποφεύγονταν οι δυσνόητες και λόγιες λέξεις. Ο προφορικός λόγος αποτελεί την πηγή από την οποία

αντλεί τις θεατρικές φράσεις, ενώ υπάρχουν πολλά επιφωνήματα που ζωντανεύουν τους διαλόγους της καθώς και πολλά υποκοριστικά. Κάθε φορά δεν παραλείπει να δώσει έμφαση στο ελληνικό στοιχείο, σε συνδυασμό με το εκάστοτε θέμα που παρουσιάζει. Η εργασία της θεωρείται μοναδική γιατί είχε την ικανότητα ως δραματουργός να συνδυάσει την καλλιτεχνία με το προσωπικό της ταλέντο για να μπορέσουν τα παιδιά να λάβουν πρότυπα, ώστε να διαμορφωθούν ακέραιες συνειδήσεις.

Ο ρόλος της Αντιγόνης Μεταξά είναι μετασχηματιστικός, γιατί παρεμβαίνει, μέσω του θεάτρου, σε μια κεντρικά ηθική διάσταση, με στόχο την αλλαγή και εμπέδωση των ήδη υπάρχουσών στάσεων απέναντι στη ζωή, τον κόσμο, τις αξίες, το περιβάλλον.

Το έργο της ως παιδαγωγού- δασκάλας θεάτρου είναι πρωτότυπο για την εποχή της. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα δραματουργικά στοιχεία του έργου της δίνουν το έναυσμα για την αξιοποίησή του από το σύγχρονο θέατρο στην εκπαίδευση. Κρίνεται επίσης ότι το έργο της μπορεί εφαρμοστεί γόνιμα στις τεχνικές του σύγχρονου θεάτρου στην εκπαίδευση.

Η εργασία αυτή αποτελεί μια πρώτη, αλλά ενδελεχή, προσέγγιση του έργου της Αντιγόνης Μεταξά ως θεατροπαιδαγωγού, ο πλούτος του οποίου, αξίζει περαιτέρω ανάλυση και εμβάθυνση από σύγχρονους και μελλοντικούς μελετητές.

Παράρτημα

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ : Εκδότης, συγγραφέας, κριτικός θεάτρου. (4-3-2016)

Το 1988 γράψατε άρθρο στον *Ταχυδρόμο* για την Αντιγόνη Μεταξά.

Θυμάμαι όταν δημοσιεύθηκε το κείμενο που είχα γράψει στον *Ταχυδρόμο*, πήρα γράμματα πολύ συγκινημένων ανθρώπων, ένα από την Αυστραλία και ένα από την Σκανδιναβία, που ήταν τακτικοί ακροατές της « Ώρας του παιδιού» και είχαν αυτή την ιδιαίτερη λατρεία που έθρεψε η Αντιγόνη Μεταξά «Θεία Λένα» για την δική μου γενιά, γενιά της Κατοχής.

Είχατε γνωρίσει προσωπικά την Αντιγόνη Μεταξά και με ποιόν τρόπο;

Αποτελώ μία μειονότητα, όσον αφορά το θέμα της Αντιγόνης Μεταξά, μια μειονότητα ολιγάριθμη ανθρώπων, δεδομένου ότι δεν ζούμε πιά τόσοι πολλοί, που να είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν τα παλιά χρόνια την Αντιγόνη Μεταξά, που αποτελεί, όπως και να το κάνουμε και όσο και εάν μειώνουμε την υπερβολή, ένα θρύλο.

Ασφαλώς την είχα γνωρίσει. Ήταν μια γυναίκα λεπτή, σχεδόν μικρόσωμη, νευρώδης αεικίνητη. Είχε μια εκπληκτική φωνή, η οποία ώρες- ώρες γινόταν και τρυφερή. Δεν μπορώ να πω περισσότερα γιατί την γνώρισα την περίοδο της Κατοχής και είναι συγκεχυμένες οι αναμνήσεις μου. Επίσης, συνδέθηκα πολύ με την κόρη της.

Πρέπει να πω δηλαδή ότι εγώ είχα την ευκαιρία να γνωρίσω την Αντιγόνη Μεταξά, να την συναναστραφώ, κατά κάποιο τρόπο, να δώ και παραστάσεις των έργων των παιδικών που έκανε.

Τι θυμάστε ως παιδί από το θεατρικό της εργο;

Στο θέατρο δεν την είχα δει βέβαια ως ηθοποιό αλλά την ακολουθούσε η φήμη της καλής ηθοποιού. Η Αντιγόνη άφησε το θέατρο πολύ νωρίς και στράφηκε στο παιδικό θέατρο και στη συνέχεια στη Ραδιοφωνία..

Παρακολούθησα μια παράστασή της στο «Θέατρο της Κυβέλης», στην πλατεία Συντάγματος που για ένα διάστημα λειτουργούσε και ως κινηματογράφος ΟΥΦΑ. Δεν θυμάμαι ποια παράσταση ήταν, θυμάμαι όμως ότι έπαιζε μια πρώτη μου ξαδέλφη μου και γι αυτό είχα πάει και έκανε ένα βασιλόπουλο. Ήταν λοιπόν ένα παραμύθι προφανώς και θυμάμαι και πολύ ωραία κουστούμια. Τώρα αυτό στην Κατοχή, θα πρέπει να ήμουν οκτώ, εννιά ή δέκα ετών το πολύ.

Στο παιδικό θέατρο είναι από τους πρωτοπόρους. Υπήρχε και η Ευφροσύνη Λόντου-Δημητρακοπούλου, οποία έκανε ένα θέατρο πολύ λιγότερο ποιητικό και ποιοτικό, ενώ η Α.Μ με τα παραμύθια και τις παραστάσεις που έκανε ήταν αυτή που ουσιαστικά καθιέρωσε το ποιοτικό παιδικό θέατρο, με πολύ ωραίες παραστάσεις και πολύ δουλεμένες, γιατί ήταν και ηθοποιός.

Ο άντρας της επίσης ήταν ένας αρκετά καλός ηθοποιός, είχε τελειώσει μια καλή σχολή και η ίδια είχε μια οικογενειακή αγωγή θεατρική, δεδομένου ότι- όπως έχω σημειώσει και σ αυτό το κομμάτι μου του *Ταχυδρόμου* και σε άλλα που είχαν δημοσιευθεί κατά διαστήματα αλλού- η σχολή του πατέρα της, η σχολή Μεταξά, γειτόνευε με το θερινό «θέατρο της Κυβέλης». Και η Αντιγόνη από μικρή σκαρφάλωνε σε ένα ειδικό σημείο της μάντρας του τοίχου ή κάποιου μπαλκονιού, δεν μπορώ να θυμηθώ λεπτομέρειες, και παρακολουθούσε τις ερμηνείες όλων των μεγάλων ηθοποιών, τις συζητήσεις τους, τις πρόβες τους και έτσι είχε ποτιστεί από το θέατρο και, κυρίως, από τους μεγάλους ερμηνευτές που είχε τότε η Κυβέλη στο θίασο της, Βεάκη, Λεπενιώτη κ.α.

Αργότερα, όταν πήγε στη δραματική Σχολή γνώρισε τον Κώστα Κροντηρά, ερωτεύτηκαν και παντρεύτηκαν με την εξής προϋπόθεση: να αναλάβει ο Κροντηράς ρόλο στη σχολή και να απαλλαγεί η Αντιγόνη.

Είχατε προσωπική εμπειρία από τις καλλιτεχνικές δραστηριότητές της;

Η επόμενη φάση στην οποία μπορώ να αναφερθώ και, όπου είχα την ευκαιρία εκεί να έρθω σε επαφή μαζί της, ήταν η «Ώρα του Παιδιού». Η «Ώρα του Παιδιού» είχε το εξής προνόμιο, το εξής ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, αυτό που θεωρούμε ότι είναι απόκτημα και έμπνευση μεταγενέστερων εποχών της Ραδιοφωνίας. Είχε μια συμμετοχή στα

κοινωνικά δρώμενα, δηλαδή οργάνωνε εκθέσεις ζωγραφικής των παιδιών, διοργάνωνε εκδρομές, διοργάνωνε ειδικά θεάματα με τον κ. Πολύτιμο, ο οποίος είχε μια ώρα στην εκπομπή «Ελάτε να παίξουμε». Πολύ σημαντική προσφορά της «Ώρας του παιδιού» εκείνη την εποχή είναι ότι ο Γιάννης Λιγνάδης, ο αδελφός του Τάσου Λιγνάδη, συνεργαζόμενος με την «Ωρα του Παιδιού», έκανε πολύ ωραίες διασκευές των επών, δηλ της «Ιλιάδας» και της «Οδύσσειας».

Και έτσι η «Ωρα του Παιδιού» δεν ήταν πια μια ώρα για τα παιδιά ήταν, μια ώρα πολύ σημαντική για μεγάλη μερίδα ακροατών, δεδομένου ότι είχε ένα μεγαλύτερο εύρος απεύθυνσης.

Τι θυμάστε από τις εκπομπές της;

Ήταν τότε που γνώρισα την Αντιγόνη Μεταξά. Επίσης, την ίδια εποχή δέχθηκα μέσα σ' αυτόν τον αγορίστικο ρομαντισμό, την επιρροή της κόρης της Αντιγόνης Μεταξά, της Μαρίας- Λήδας Κροντηρά, η οποία για όλα τα αγόρια λειτουργούσε, έτσι σ' έναν υποφόσκοντα, ας πούμε, ερωτισμό. Έτσι, λοιπόν, πολλά αγόρια εκείνης της εποχής, εκείνης της ηλικίας της προεφηβικής, είχαμε ερωτευθεί, σε εισαγωγικά, την Μαρία-Λήδα Κροντηρά, ένα όνομα μαγικό, που ήταν κι αυτή από τα βασικά στελέχη της «Ώρας του παιδιού».

Αυτό το διασταύρωσα και με αυτούς τους ανθρώπους, που μου στείλανε γράμματα από την Αυστραλία, από την Σκανδιναβία και από άλλες χώρες, ότι ασκούσε η Μπούλη- αυτό ήταν το ραδιοφωνικό της ψευδώνυμο – ένα είδος απροσδιόριστης και ακαθόριστης ερωτικής σαγήνης μέσα από τα ερτζιανά και τα ακούσματα.

Όταν την γνώρισα Αντιγόνη Μεταξά, κατέληξα ότι επρόκειτο για μια ισχυρή προσωπικότητα, δραστήρια, πολυσχιδή. Οργάνωνε εκδρομές, οργάνωνε θεατρικές παραστάσεις, το κουκλοθέατρο “Μπάρμπα- Μυτούσης” και άλλες εκπομπές.

Πώς επηρέασε με το έργο της τη δική σας γενιά, τη γενιά της Κατοχής; Θυμάστε κάποιο περιστατικό;

Ήταν και μία εκπομπή στο πλαίσιο της Ώρας του Παιδιού, που έκανε ο Σπύρος Βασιλείου, ο ζωγράφος με το ψευδώνυμο “Μπάρμπα Σπύρος”. Του έστελναν τα παιδιά τα έργα τους και τα καθοδηγούσε και τα διόρθωνε. Τότε προκήρυξε κι ένα διαγωνισμό με θέμα το «πιάτο του συσσιτίου». Το συσσίτιο ήταν καθιερωμένο την περίοδο της κατοχής, σε κάθε γωνιά και με κάθε τρόπο, αφού ο κόσμος πεινούσε. Υπήρχε πείνα και

στέρηση. Έτσι ο Μπάρμπα- Σπύρος έκανε ένα διαγωνισμό ,για το ποιο παιδί θα ζωγραφίσει το καλύτερο θέμα για την διακόσμηση του πιάτου. Μέσα σε μια ατμόσφαιρα εθνικής έξαρσης , Κατοχή γάρ, εγώ ζωγράφισα την ελληνική σημαία ,περιβεβλημένη με ένα δάφνινο στεφάνι, γύρω-γύρω στα χείλη του πιάτου και δάφνες και πήρα το πρώτο βραβείο.

Και το πήρε ο Σπύρος Βασιλείου το σχεδιά μου ,πήγε στο Μαρούσι, το ζωγράφισε ,το μετέφερε δηλ.κατά κάποιο τρόπο. Ε, βέβαια άλλη μεταφορά, άλλη η δεξιοτεχνία του παιδικού μου χεριού και άλλη η ικανότητα του Σπύρου Βασιλείου. Ωστόσο, ζωγράφισε την ελληνική σημαία περίπου όπως την είχα φτιάξει εγώ και έγραψε “στον Γιώργο Χατζηδάκη. Μπάρμπα Σπύρος”. Αυτό έχει δημοσιευτεί και στα κείμενα τα δικά μου και στην τελευταία έκδοση που έγινε για την ραδιοφωνία. Και θεωρείται ένα πολύ σοβαρό, χειροπιαστό κειμήλιο, ντοκουμέντο της «Ώρας του παιδιού» και της δραστηριότητας που ανέπτυξε και της ανταπόκρισης που είχε στον κόσμο των παιδιών την περίοδο της Κατοχής.

Γιατί πιστεύετε ότι η Αντιγόνη Μεταξά παραμένει σημείο αναφοράς σήμερα; Ποια χαρακτηριστικά της θεωρείτε ότι την έκαναν ιδιαίτερα πετυχημένη;

Ξέρω ότι η Αντιγόνη Μεταξά ασκούσε μια ιδιαίτερη γοητεία και μια ιδιαίτερη μαγεία και ότι η « Ωρα του παιδιού» που την διήθυνε και την οργάνωνε ήταν ανεπανάληπτη προσφορά εθνικής αξίας, εθνικού μεγέθους στη διάρκεια της Κατοχής.

Άκουγα την «Ωρα του Παιδιού» και κάποια χρόνια αργότερα και δεν μπορώ να πω ότι διατηρώ από τις μεταγενέστερες ακροάσεις ιδιαίτερες αναμνήσεις. Εκείνο που μου έχει εντυπωθεί ειδικά είναι η ξεχωριστή προσφορά μορφωτικής , εθνικής και αισθητικής αξίας διαπαιδαγώγησης που ασκούσε η «Ωρα του Παιδιού» την περίοδο της Κατοχής και των αμέσως επόμενων χρόνων δηλ.την περίοδο του Εμφυλίου, μέχρι το '50, ας πούμε.

Μια πετυχημένη γυναίκα, πολύ πετυχημένη, απόδειξη ότι αφού διαλύθηκε η ΑΕΡΕ ,η Αντιγόνη Μεταξά και στην επόμενη φάση -του ΕΙΡ- έπαιξε έναν πολύ σημαντικό ρόλο και ήταν καθιερωμένη για πολύ μεγάλο διάστημα και τις εκπομπές της, όταν αποσύρθηκε τις ανέλαβε η κόρη της Λήδα Κροντηρά.

Έβγαλε και πάρα πολλά βιβλία. Έχει δηλαδή μια προσφορά συγγραφική πολύ σημαντική.

Ακολούθησε την τεχνολογική εξέλιξη της εποχής της. Από το θέατρο πέρασε στο ραδιόφωνο και αργότερα στην τηλεόραση.

Όταν επί Κατοχής και επί ΑΕΡΕ ο Βουλπιώτης σκέφτηκε με βάση την εμπειρία που είχε από τα γερμανικά δεδομένα να δημιουργήσει μια «Ώρα του Παιδιού», όπου μια θεία Λένα, ανάλογο ψευδώνυμο της θείας Μπέρτα βρέθηκε κατάλληλο πρόσωπο η Α.Μ και και μαζί της η Στέλλα Κουτσουρέλη- Γεωργιάδη, γυναίκα αργότερα του μαέστρου Γεωργιάδη Όλοι όσοι υπήρχαν στα πράγματα πριν από την καθιέρωση της ραδιοφωνίας και πριν από την καθιέρωση της τηλεόρασης δεν καθιέρωσαν οι ίδιοι με επιλογή τους την εξέλιξη της τεχνολογίας, αλλά τους «πήρε» η τεχνολογία μαζί της.

Πιστεύετε ότι το έργο της ήταν για τα παιδιά ένα ανοιχτό παράθυρο σε έναν καλύτερο κόσμο σε δύσκολες εποχές;

Τα παιδιά κατά βάσιν ονειρεύονται. Σε όποιες συνθήκες και αν βρεθούν τα παιδιά ονειρεύονται. Και στις ιδανικότερες κοινωνικές συνθήκες να βρεθούν, ονειρεύονται. Σαν ένα είδος διαφυγής ονειρεύονται κόσμους καλύτερους, όταν ζουν σε κόσμους χειρότερους. Εφόσον, λοιπόν, ζούσαμε την περίοδο της Κατοχής όλα τα παιδιά ονειρευόμασταν ότι θαρθούν κάποιοι καλύτεροι κόσμοι. Η Αντιγόνη Μεταξά και όλοι οι άλλοι καλλιτέχνες που εμφανίζονταν ή ακούγονταν στο ραδιόφωνο την εποχή εκείνοι σίγουρα επενεργούσαν θετικά για τα όνειρα και τα οράματα ενός καλύτερου κόσμου. Πόσο μάλλον όταν -όπως στην περίπτωση της Μεταξά- υπήρχε αυτή η πρόθεση, η προπαγάνδα προς το όνειρο και προς το άνοιγμα της φαντασίας. Η Αντιγόνη Μεταξά έκανε θέατρο στην «Ώρα του παιδιού», αλλά και ο άντρας της ήταν ο πρώτος ραδιοσκηνοθέτης.

Η πολιτιστική αξία-σημασία του ραδιοφώνου, δεν έχει εκτιμηθεί όσο θάπρεπε να έχει εκτιμηθεί σε μια χώρα η οποία είχε 82% αναλφαβητισμό και το ραδιόφωνο έφτασε καθώς επεκτεινόταν η ηλεκτροδότηση στα απώτατα σημεία της επικράτειας, όπου δεν υπήρχε δυνατότητα ούτε εφημερίδα να φτάσει και πολύ περισσότερο βιβλίο, θιάσος ή ο,τιδήποτε άλλο είχε να κάνει με την κουλτούρα.

Ο Λεβίδης που ήταν ο συνθέτης της «Ωρας του Παιδιού» και όλες οι συνθέσεις ήταν δικές του, επίσης αποτέλεσε ένα σημαντικό στοιχείο όσον αφορά τη μουσική καλλιέργεια των παιδιών που παρακολουθούσαν την «Ώρα του Παιδιού».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ: Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών- Ακαδημαϊκός (9-3-2016)

Είχατε γνωρίσει την Αντιγόνη Μεταξά προσωπικά και με ποιον τρόπο;

Την είχα γνωρίσει την Αντιγόνη Μεταξά, ήταν ο πατέρας μου διευθυντής της Ραδιοφωνίας από το 1947 μέχρι το 1950. Έτσι είχα γνωρίσει την Αντιγόνη Μεταξά στενά.

Ήμουν μαθητής της Τετάρτης και της Πέμπτης Δημοτικού στη «Σχολή Μεταξά». Τότε ήταν στον πλατεία Ρηγίλλης, στη γωνία Βασιλίσσης Σοφίας και Ηροδότου το πρώτο κτίριο και τα δεύτερο ήτανε ένα κτίριο μετά τη γωνία. Μεσολαβούσε δηλαδή μεταξύ του γωνιακού κτιρίου, ένα άλλο και μετά ήτανε το σχολείο. Η Σχολή Μεταξά ήτανε δηλαδή στο τρίτο σπίτι στην οδό Ρηγίλλης. Στο πρώτο ήτανε το Οικοτροφείο και η οικία, όπου έμενε η Αντιγόνη.ν έξι τάξεις το Δημοτικό και έξι τάξεις το Γυμνάσιο. Κάνανε μαζί δύο τάξεις συνδιδασκαλία. Η Πέμπτη και η Έκτη, η Τρίτη και η Τετάρτη, η Πρώτη και η Δευτέρα. Τότε ήταν «Σχολή Μεταξά».

Η Αντιγόνη Μεταξά δεν ενδιαφέρονταν για το σχολείο, δεν ησχολείτο, είχε αναθέσει την επιμέλεια στον άντρα της τον Κροντηρά. Αυτός είχε μια ευρεία πρωτοβουλία. Ο πατέρας της ήταν αφανής την εποχή που πήγαινα εγώ στο σχολείο, δηλαδή στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '40, είχε αποσυρθεί. Δεν τον γνώρισα τον πατέρα της. Πιστεύω ότι θα ήταν καλύτερα εάν είχε η ίδια ασχοληθεί με το εκπαιδευτικό έργο. Θα ήταν καλύτερο από πλευράς ποιότητας και θα είχε προσφέρει περισσότερα. Ετρωγα μαζί τους το μεσημέρι συνήθως, γιατί ήταν ημισίστιο το σχολείο. Με την Αντιγόνη Μεταξά ,τον Κροντηρά και την κόρη τους τη Μαρία- Λήδα, η οποία ήταν μεγαλύτερη από μένα. Την εποχή που εγώ ήμουνα δέκα ετών, ήτανε κοπέλα μεστωμένη, μεγαλωμένη 16-18 χρονών.

Ήταν μια γυναίκα γλυκεία, μικρόσωμη, μάλλον κοντή. Δεν είχε το χαρακτήρα αυστηρής, ήτανε προσηνής. Προσέγγιζε τα παιδιά όχι με αυστηρότητα, με τρυφερότητα.

Τι θυμάστε ως παιδί από το θεατρικό της έργο;

Θυμάμαι χαρακτηριστικά μια θεατρική παράσταση που έγινε στο σχολείο σε μικρή αίθουσα και όπου οι θεατές μάζευαν τα πόδια τους για να κάνουν χώρο στους ηθοποιούς να παρουσιαστούν.

Είχα μετάσχει σε σε ορισμένες εκπομπές και έχω απαγγείλει και σε μια εκπομπή της – έχω και φωτογραφία μάλιστα- κάποιο ποίημα για τον Εξάγγελο του Μαραθώνα.

Άκουγα και «Την Ώρα του Παιδιού» και μου έχει αφήσει μια γλυκειά ανάμνηση, θα μπορούσα να πω.

Τι την έκανε νομίζετε να περάσει στη σφαίρα του μύθου;

Ήτανε εργατική και είχε αφιερωθεί στο σκοπό αυτόν. Είναι η εποχή που έχτισε το μύθο, αλλά πιστεύω ότι και σήμερα θα ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις της εποχής και ενός σύγχρονου κοινού.

ΤΙΤΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ: ποιητής (18-4-2016)

Είχατε γνωρίσει προσωπικά την Αντιγόνη Μεταξά και με ποιον τρόπο;

Ήμουν ένα μικρό παιδί που πήγαινε στη σχολή Μεταξά, έτσι λεγόταν το σχολείο. Ήταν Κηφισίας 11 (τότε δεν λεγόταν Βασιλίσσης Σοφίας) και είχε μπροστά ένα μεγάλο κήπο. Επί «4ης Αυγούστου» το Δημοτικό έγινε τέσσερα χρόνια και το Γυμνάσιο οκτώ. Και πήγα μέχρι την Τετάρτη Δημοτικού. Αυτά όλα στην περίοδο από το 1935 έως το 1938-39. Τότε εγώ ήμουνα 7 χρονών , 8 χρονών. Εννιά χρονών τελείωσα. Εκεί γνώρισα την Αντιγόνη Μεταξά.

Τι θυμάστε ως παιδί από το θεατρικό της έργο;

Την Αντιγόνη τη βλέπαμε κάτι σαν θεά. Ήταν η ιδιοκτήτρια του σχολείου. Καταλαβαίνετε τι κύρος είχε και με τι δέος τη βλέπαμε. Αυτό το δέος σιγά- σιγά μεταβλήθηκε έγινε θαυμασμό και τελικά έγινε αγάπη, διότι δεν ήταν μόνο η παρουσία της στο σχολείο που κυριαρχούσε ήταν το παιδικό θέατρο που είχε οργανώσει ,που το είχε εμπνεύσει και που τα έργα αυτή τα διάλεγε και τα σκηνοθετούσε και τα παιδιά που είχε πάρει για να παίξουν ζούσαν μια παράλληλη εμπειρία, που δεν ήταν η απλή σχολική εμπειρία. Δεν έχει σβήσει ποτέ η εικόνα αυτής της γυναίκας και των πραγμάτων τα οποία μας πρόσφερε. Για μένα ήταν μια εμπειρία καθοριστική.

Έβλεπε τα παιδιά και επέλεγε για τις παραστάσεις. Κρυφή επιθυμία όλων των παιδιών ήταν να τα καλέσει η κύρια Αντιγόνη να παίξουνε στο θέατρο. Και κάποια στιγμή

κάλεσε και μένα. Οι γονείς μου ήταν φίλοι με τον Κώστα Κροντηρά, ο οποίος ήταν και ηθοποιός προηγουμένως, οπότε υπήρχε και αυτή η σχέση, ήμουν και παιδί ηθοποιών ...

Ποια ήταν η προσωπική σας συμμετοχή στις θεατρικές της παραστάσεις;

Στα οκτώ μου χρόνια θυμάμαι έπαιξα στα *Ταξίδια του Γκιούλιβερ*. Ήταν ένας ηθοποιός ψηλός που έκανε τον Γκιούλιβερ και εμείς οι μικροί κάναμε τους λιλιπούτειους και τις λιλιπούτειες που κάνανε οι κοπέλες.

Έτσι άρχισε αυτή η παράλληλη ζωή: σχολείο από τη μια μεριά, θέατρο από την άλλη. Οι πρόβες, οι οποίες γινόντουσαν και στο σχολείο, αλλά όταν ετοιμαζόταν η παράσταση, τότε γινόντουσαν ,εκεί που γινόταν και η μεγάλη γιορτή της Αποκριάς, στο «θέατρο Αργυπούλου» που ήτανε στην αρχή της οδού Ιπποκράτους. Είχαμε κοστούμια, μας έντυναν. Στο θέατρο είχε μουσική και μας μάθαιναν να χορεύουμε.

Μου έχει μείνει γλυκειά ανάμνηση των « Ταξιδιών του Γκιούλιβερ» και της διδασκαλίας της. Η ίδια μας δίδασκε. Ήτανε πολύ γλυκειά με τα παιδιά, έχω αυτή την ανάμνηση. Έκανε αυτό που νόμιζε ότι πρέπει να γίνει, αλλά όχι με τρόπο αυταρχικό. Είχε το ενδιαφέρον, το πρόσταγμα. Για αυτό και τα προγράμματα αναφέρουν : Καλλιτεχνική διεύθυνση Αντιγόνης Μεταξά.

Ποια ήταν η εμπειρία σας από τις παραστάσεις που λαβατε μέρος ως μικρός ηθοποιός;

Για μένα το ωραιότερο απ'όλα το πιο ευχάριστο, το πιο συναρπαστικό ήταν οι πρόβες, γιατί εκεί βρισκόμασταν όλα τα παιδιά μαζί. Εκεί ακούγαμε και προσπαθούσαμε να αποδώσουμε αυτό που μας δίδασκε η κυρία Μεταξά και αισθανόμαστε και εμείς ότι φτιάχνουμε κάτι. Ταυτόχρονα μαζί με το έργο, μαζί με τους ρόλους φτιάχναμε και τις δικές μας φιλίες, γιατί ήμασταν πιο ελεύθεροι την ώρα της πρόβας και έτσι τα παιδιά συνδεόμασταν μεταξύ μας περισσότερο.

Από τα παιδιά που παίζαμε στις παραστάσεις θυμάμαι την Μπούλη. Η κόρη της Αντιγόνης, η Μαρία-Λήδα, εμείς της λέγαμε Μπούλη χαϊδευτικά, ήταν το αστέρι το παιδικού θεάτρου και τη βλέπαμε με θαυμασμό. Αργότερα πήρε εκείνη τη σκυτάλη και συνέχισε το έργο της μητέρας της, νομίζω πολύ καλά, πάντα με αυτή την αγάπη για το θέατρο, την οποία αγάπη κληροδότησε και στην κόρη της , η οποία τώρα είναι μια εν δράσει σκηνοθέτης. Τα τελευταία χρόνια που κάναμε πάλι παρέα και καμμιά φορά την έλεγα Μπούλη στενοχωριόταν, αλλά και ευχαριστιόταν.

Θυμάστε κάποιο συγκεκριμένο περιστατικό;

Εγώ ήμουν στο σχολείο σε ένα καθεστώς ημισίστιο. Πήγαινα το πρωί με ένα καλάθκι με το φαγητό μου και είχε ένα χώρο εστιατορίου και εκεί τρώγαμε το μεσημέρι. Το απόγευμα είχαμε τη μελέτη, δηλαδή το σχολείο ήταν όλη την ημέρα, ολοήμερο. Γυρίζαμε στο σπίτι αργά το απόγευμα. Όποτε εγώ στο σπίτι διάβαζα άλλα βιβλία, δεν διάβαζα τα σχολικά. Αλλά παίζαμε κιόλας, παίζαμε τους «ντέντεκτιβ» και τρέχαμε να πιάσουμε ο ένας τον άλλον, σαν «κλέφτες και αστυνόμους». Και μια μέρα δεν βλέπω έναν καθηγητή που έβγαινε, και πέφτω πάνω του με όλη μου τη δύναμη και τον σπρώχνω, οπότε θυμώνει εκείνος και γυρίζει και μου δίνει ένα χαστούκι που γύρισα κορώνα-γράμματα. Όταν γυρίζω σπίτι, μέναμε στο Σύνταγμα κοντά, το σημάδια ήταν ακόμη στο πρόσωπό μου και η μητέρα μου έγινε έξω φρενών και με παίρνει από το χέρι και με ξαναπάει σχολείο. Πήγαμε στο γραφείο του Κροντηρά, που ήταν και η Αντιγόνη, και λέει : « κοιτάξτε!» Και γίνεται ο Κροντηράς έξω φρενών και τον καλεί τον καθηγητή αυτόν και τον κάνει σκουπίδι. Του είπε: «Πρόσεξε! Θα σε απολυσω εάν το ξανακάνεις». Το θυμάμαι ακόμη αυτό.

Σας επηρέασε το έργο της και η προσωπικότητά της;

Εγώ ως πολύ μεγάλος πλέον, αισθάνομαι την οφειλή που έχω προς την Αντιγόνη Μεταξά για την αγάπη που μου έδωσε για τα γράμματα και για το θέατρο και για την τέχνη και ακόμα τον θαυμασμό για έναν άνθρωπο που δεν έπαψε ποτέ να είναι δημιουργικός

ΜΑΡΙΑ ΗΛΙΟΥ: Εγγονή Α.Μεταξά, Σκηνοθέτις-παραγωγός (23-5-2016)

1. Η Αντιγόνη Μεταξά ήταν η γιαγιά σας. Πώς ήταν η σχέση σας;

Υπέροχη. Από πολύ νωρίς μοιραζόμασταν την αγάπη για τις ιστορίες. Για πολλά χρόνια καθυστερούσε στα δείπνα που ήταν καλεσμένη γιατί κάθε βράδυ πριν κοιμηθώ, ερχόταν και μου έλεγε ένα παραμύθι. Ζήσαμε υπέροχα πράγματα μαζί. Εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία, παραστάσεις, αλλά και ατελείωτες μέρες στο σπίτι μας στη θάλασσα. Ήταν πολύ τρυφερή. Το «χρυσό πάπλωμα» έλεγε η μητέρα μου γιατί πάντα με υποστήριζε ακόμη και στις αταξίες μου!

2. Τον Ιανουάριο του 1970 σε συνέντευξή της στην Αλίκη Ξένου τονίζει ότι πήρε σύνταξη, αλλά ότι συνέχιζε να παρουσιάζει κάθε Παρασκευή στις 6.30 το απόγευμα την εκπομπή « Η Συντροφιά της Θείας Λένας». «Συνεργάζομαι με την Μανίνα», λέει χαρακτηριστικά. Είναι η εγγονούλα μου. Βλέπετε δεν είμαι μόνο «θεία», είμαι και γιαγιά! Σ' αυτήν αφιέρωσα τελευταία και ένα βιβλίο μου με παραμύθια για πολύ μικρά παιδιά.

Πώς ήταν ως συνεργάτης; Τι θυμάστε από την περίοδο που κάνατε μαζί την εκπομπή

Η συνεργασία ξεκίνησε από πολύ παλιότερα, από τη ραδιοφωνία από την ηλικία των 4 ή 5 χρονών για μένα. Μου ζητούσε να πω τραγούδια και ποιήματα στη ραδιοφωνική εκπομπή της «Καλημέρα Παιδάκια». Η συνεργασία θύμιζε παιχνίδι, παιχνίδι με κανόνες. Ήξερε να εμπνέει και να σε κάνει να νοιώθεις άνετα μπροστά στο μικρόφωνο ή τον τηλεοπτικό φακό, να ξεχνάς το μικρόφωνο και τον φακό και να αφήνεις τη φαντασία σου ελεύθερη. Σε βοηθούσε κάνοντας σε να νοιώσεις άνετα να είσαι ο εαυτός σου και να χαιρέσαι την ιστορία ή το τραγουδάκι που έλεγες. Αν έκανες ένα λάθος ή ένα σαρδαμάκι δεν σε σταματούσε γιατί καταλάβαινε ότι πιο σημαντική ήταν η ροή σε αυτό που διηγείσαι, η αμεσότητα, η συγκέντρωση. Σου έδινε όμως ένα πλαίσιο ή κανόνες. Ένας από τους βασικούς κανόνες ήταν ότι έπρεπε να θυμάσαι το ποίημα καλά και να το λες με άμεσο τρόπο, να μην μιμείσαι αλλά να είσαι ο εαυτός σου. Επίσης, να μπορείς να το πεις τη στιγμή που θα έπρεπε γιατί ακόμα και αργότερα οι εκπομπές γινόντουσαν σε απευθείας αναμετάδοση. Επίσης, κάτι άλλο πολύ σημαντικό. Σε μάθαινε να συνεργάζεσαι, τόσο χρήσιμο για τα επόμενα χρόνια της ζωής σου.

Έχει επηρεάσει τη διαμόρφωση του χαρακτήρα σας;

Πολύ. Ένα από τα βασικά πράγματα που με έμαθε είναι να ξεπερνάω τα εμπόδια, να αντιμετωπίζω αισιόδοξα τη ζωή και όταν τα πράγματα πηγαίνουν άσκημα μετά τη στεναχωρία να βρίσκω έναν τρόπο να προχωρώ δημιουργικά και να τινάζω από πάνω μου φόβους και στεναχώριες. Με έμαθε να απολαμβάνω την περιπέτεια της μόρφωσης και της δημιουργικότητας. Ήξερε να αγαπάει και να αγαπιέται και ήξερε να το περνάει αυτό σαν ατμόσφαιρα στους αγαπημένους της, ήξερε να σε μαθαίνει να ζεις με τον ίδιο τρόπο. Με έμαθε από πολύ νωρίς πόσο σημαντικές είναι οι ουσιαστικές φιλίες, τι είναι σημαντικό στη ζωή και τι όχι.

4. Πώς περιγράφετε το έργο της;

Τεράστιο. Και όχι μόνο επειδή είναι τεράστιο σε όγκο. Ήξερε να διασκεδαζει τα παιδιά αλλά συγχρόνως να τα προετοιμάζει για τη ζωή και να τα μαθαίνει πολύ σημαντικά

πράγματα χωρίς να γίνεται διδακτική. Πρωτοπόρος, εκείνη ουσιαστικά ξεκίνησε το παιδικό θέατρο αλλά και τις ραδιοφωνικές εκπομπές. Επίσης είναι η μόνη παιδαγωγός στην Ελλάδα που χρησιμοποίησε κάθε μέσο για το έργο της. Παιδικό Θέατρο, Ραδιόφωνοι, Δίσκοι, Βιβλία, Τηλεόραση. 4.000 ραδιοφωνικές εκπομπές και περίπου 60 βιβλία!

Ποια στοιχεία του χαρακτήρα της θεωρείτε ότι «έχτισαν το μύθο της»;

Τόλμη- φαντασία- δημιουργικότητα- εργατικότητα

“ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ,,

ΜΟΝΙΜΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: **ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ**

ΜΟΛΙΣ ΕΞΕΔΟΘΗ

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ “ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ,,

της κ. **ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ**

Εἰς τὴν καλλίτερον θεατρικὰ παιδικὰ ἔργα ποδ ἐπιείχθησαν με καταπληρωτικὴν ἐπιτυχίαν κατὰ τὴν τρίτην περιόδον τοῦ «ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ», τοῦ γενομένου καθεαυτοῦ θεάτρου τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Τρίτος Τόμος περιέχει :

τὴν «ΚΟΝΤΟΡΕΒΥΘΟΥΛΗ»
«ΤΟ ΚΑΤΕΙΚΑΚΙ ΚΑΙ Ὁ ΛΥΚΟΣ»
«ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΠΟΥΛΙΩΝ»
«ΤΑ ΔΥΟ ΠΟΝΗΡΙΑ» καὶ
«Ἡ ΜΠΟΥΛΗ ΕΣΧΕΙ ΔΙΚΗΝ!»

Καὶ τὰ πέντε αὐτὰ θεατρικὰ ἔργα, διακρινόμενα διὰ τὴν παιδαγωγικότητα καὶ τὴν χάριν αὐτῶν, εἶναι τὰ κατελλήροτερα ἔργα τοῦ αἵθους διὰ **ΣΧΟΛΙΚΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑΣ ΚΟΡΤΑΣ**

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΧ. 25

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΟΜΟΣ “ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ,, ΠΕΡΙΕΧΕΙ :

τὴν «ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΠΤΑ ΝΑΝΟΥΣ»
τὴν «ΓΥΧΕΡΟ ΠΕΡΙΒΟΛΑΡΗ»
τὴν «ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ»
«ΣΤΟΝ ΔΗ--ΒΑΣΙΛΗ» καὶ
τὴν «ὈΠΟΥ ΑΝΗ ΠΕΦΤΕΙ ΛΟΓΟΣ...»

Ο Β' ΤΟΜΟΣ ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΧ. 25

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ “ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ,, ΠΕΡΙΕΧΕΙ :

τὴν «ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΥΦΙΣΤΑ»
«ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ»
«ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΦΤΩΣΕΙΑΣ»
«Τ' ΟΝΕΙΡΟ ΤΗΣ ΤΙΤΙΝΑΣ»
«ΠΑΡΑ ΑΙΓΟ ΒΑΣΙΛΙΑΣ»
καὶ «ΤΟ ΓΑΥΚΟ ΤΗΣ ΜΠΟΥΛΗΣ»

Ο Α' ΤΟΜΟΣ ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΧ. 25

Οἱ δύο αὐτοὶ τόμοι τῆς παιδικῆς θεατρικῆς ἡγμεσίας τῆς κ. Ἀντιγόνης Μεταξά, διακρινόμενοι τόσοσιν διασθένεσιν ἀπὸ ἐλόλλητων τῶν Ἀθηναίων Τύχων καὶ ἐξυπηρέτησαν τόσοσιν πολὺ τοὺς κ.κ. Διευθυντὰς Δημοτικῶν Σχολείων καὶ Γυμνασιάρχας, ὥστε ἅπαντα σχεδὸν τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτοὺς ἔργα ἐπαύθησαν εἰς τὰ περισσότερα Σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος, ἀκόσιν δὲ τῆς Κύπρου, Αἰγύπτου καὶ Ἀμερικῆς.

Αἱ παραγγελίαι ἀπευθύνονται :

Κυρία **ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΜΕΤΑΞΑ**
ΚΗΦΙΣΣΙΑΣ 11—ΑΘΗΝΑΣ

Κάθε παραγγελία ἀπληρώνεται, εἴτε διὰ ταχυκῆς ἐπιταγῆς, εἴτε καὶ διὰ γραμματοσῶν. Εἰς τοὺς κ.κ. βιβλιοπώλας αἱ παραγγελίαι ἐκτελοῦνται ἐπὶ ἀντικαταβολῆ, με ἐκπτώσιν 20 οἶο διὰ 10 ἀντίτυπα κατὰ ἀνω. Τὰ ταχυδρομικὰ βεβήνεσιν τῶν παραγγέλλοντων.

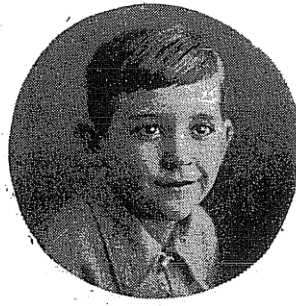

Μαρ. Σπανοπούλου
(Φωτ. Ξανθάκη)

ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΟ-
ΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Α.Μ. ΤΟ ΠΑΙΔΙ

ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ =
= = = ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Τίτος Πατρίκιος
(Φωτ. Ξανθάκη)

Μεγάλη είναι η εντύπωση που δημιουργεί στην παιδική φαντασία το θέαμα. Γι' αυτό δεν είναι δουλειά του καθενός να προσφέρει στο παιδί το κατάλληλο έργο για να το τέρψη και να το διαπαιδαγωγήσει μαζί. Χρειάζονται άνθρωποι που να έχουν συναίσθησι της λεπτής και σοβαρής αυτής εργασίας, να ξέρουν δε τόσο το θέατρο, όσο και την ψυχή του παιδιού. Δεν είναι τυχαία συμπτώσεις το ότι σ' όλα σχεδόν τα πολιτισμένα κράτη, σε γυναίκια χέρια έχουν εμπιστευθεί το παιδικό θέατρο, γιατί μόνο η λεπτή διαίσθησι της γυναίκας κατορθώνει να βρῖσκη τον παλμό που δίνει τις παιδικές ψυχές. Στη Μπόλσεβικική Ρωσία έχει γίνει η σοβαρότερη ως σήμερα συστηματική οργάνωσι παιδικού θεάτρου υπό την γενική διεύθυνσι της Natalia Sats. Στη Γερμανία, η ήθοποιός Renée Stobrawa έχει προσφέρει έκλεκτες παραστάσεις στα παιδιά του τόπου της. Στη Βιέννη στο θέατρο «Josefstadt» δίδονται οι καλλίτερες παραστάσεις του είδους αυτού. Στη Γαλλία, στα χρόνια του Ρακίνα, αναφέρονται οι πρώτες συστηματικές παιδικές παραστάσεις που οφείλονται στις προσπάθειες της κυρίας de Maintenon. Σήμερα το θέατρο του «Petit monde» με κωμωδίες της Jenestoux, το θέατρο του «Bon petit Diable» που δίνει χαριτωμένα sketches της Therese Le notre, κόρης του γνωστού ακαδημαϊκού, και τόσα άλλα παιδικά θεάματα σκορπίζουν τη χαρά στους μικρούς Γάλλους. Στην Άγγλία στα μεγάλα θέατρα Lyceum, Palladium Janty κ. ά. συχνά δίδονται παιδικές παραστάσεις, δίπλα δε στους μικρούς ήθοποιούς δεν άπαξιούν να παίζουν ήθοποιοί φήμης.

Ανεβάζουν συνήθως διασκευές από παραμύθια του Άνδερσεν ή του Γκρίμμ, το «Peter Pan», το «Water Babies» και άλλα. Τέλος στην Ελλάδα στα 1932 ή κ. Αντιγόνη Μεταξά κατόρθωσε με το πολυσχιδές ταλέντο της να ιδρύση το πρώτο μόνιμο παιδικό θέατρο, το «Θέατρο του Παιδιού» που από τότε προσφέρει συνεχώς επί τριετίαν στα Έλληνόπουλα, τη χαρά και το γέλιο. Είναι μιὰ εργασία σοβαρή, μιὰ εκδήλωσι καλλιτεχνική που τιμά τον τόπο μας και που θα μείνη στην ιστορία του Νεοελληνικού Θεάτρου μας.

ΚΑΤ. Ι. Κ.

ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

πρέπει να διαβάσουν τους δύο έκδοθέντας τόμους του

«ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ»

Πωλούνται εις όλα τα Βιβλιοπωλεία

ΣΧΟΛΗ ΜΕΤΑΞΑ

ΜΕΤΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΥ

ΛΕΩΦ. ΚΗΦΙΣΣΙΑΣ 11 - ΕΝΑΝΤΙ ΕΘΝ. ΚΗΠΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: Κ. Α. ΚΡΟΝΤΗΡΑ

Ἡ Σχολή Μεταξά, κειμένη εἰς τὴν ὑγιεινοτέραν τοποθεσίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ διαθέτουσα ἄριστον καὶ πεπειραμένον προσωπικόν,

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ :

ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΝ — ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ — ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

ΜΟΝΟΤΑΞΙΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΙΔΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΛΛΗΝΟΠΑΙΔΑΣ

ΚΑΙ

ΠΑΙΔΙΚΗΝ ΕΞΟΧΗΝ

λειτουργοῦσαν κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας.

(◦ ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥΣ ◦)

ΤΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΤΟ "ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ,"

ΠΩΣ ΑΡΧΙΣΕ Η ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΟΣ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΟΙΑ ΕΡΓΑ ΕΠΙΛΕΞΕ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΦΕΤΕΙΝΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΟΥ.

Μαρία Βαρβάτη

Απομακρόν από θεάματα που δηλητηριάζουν την άγνη τους ψυχή, πρωτόγινε τας παραστάσεις του στο θέατρο Κεντρικόν, στις 18 Δεκεμβρίου 1932 κατ'από την καλλιτέχνη κ. Αντιγόνη Μεταξά. Η πρώτη άκλειη παράσταση είχε δοθεί υπέρ των ομιωμοπαθών παιδιών της Χαλκιδικής και με την συμμετοχήν τριών ιδιωτικών σχολείων.

Παίχθηκαν τὰ μονόπρακτα της κ. Αντιγόνης Μεταξά «Τ' όνειρο της Τίννας», «'Αχι σάτα τὰ δουλικά!» και «Ο Καινούργιος χρόνος». Έπαιξε επίσης τὸ μονόπρακτο της δ. Γ. Μπουκουβάλα «Τ' ανθρώπινα λουλούδια» και χορεύτηκαν πολλοὶ ρυθμικοὶ χοροί. Κιότι τὴν παράστασιν αὐτήν, πρὸ ἐπιτυχίως ἀκριβῆ ἐπιτυχία, σὲς 12 Μαρτίου, Κυριακῇ πρωί, στὸ θέατρον «Γρανάν» δόθηκε ἡ δεύτερη παράστασις μετὰ τὴν πρωτότυπην κωμῶδιαν τοῦ κ. Βελ. Φέρη «Ἐνα Παράξενο Όνειρο», μετὰ ἄλλα μονόπρακτα, μετὰ ρυθμικοὺς χορούς, ὡς τὴν διδασκαλίαν τῆς κ. Βαζιά και μουσικὰς ἐκτελέσεις και ἀπαγγελίας.

Στὰς 26 Μαρτίου και στὸ ἴδιον θέατρο ἐδόθη και ἄλλη παράστασις μετὰ τὴν ἴδιαν μονόπρακταν και ἐπὶ πλέον μετὰ τὴν Μικρὴ Πραγκήπισσα κωμῶδιαν μονόπρακτὴν διδασκουμένην ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ ἀπὸ τὴν κ. Αντ. Μεταξά. Τὸ Παιδικὸ θέατρο εἶχε πάρα πάλι τὸ δρόμο του. Στὰς 23 Ἀπριλ. 1933 ἐδόθη στὸ Κεντρικόν τὸ περίφημον παιδικὸ ἀριστοῦργημα «Ο Μικρὸς Λάρδος» τῆς Fr. Barnett, πρὸ ἐπιτυχίως τόσο ὥστε ἐπανελήθη τρεῖς φορές ἀκόμη κατὰ σειράν, σὲς 30 Ἀπριλίου, σὲς 14 Μαΐου και σὲς 18 Μαΐου. Καὶ κατόπιν, σὲς 4 Ἰουνίου 1933 στὸ «Παλλάς» ἡ τελευταία παράστασις ἐπισημοῦσα μετὰ τὴν ἀληθινὴν πραγματικὴν ἐπιτυχίαν τῆς τῆς πρώτης περιόδου τῆς λειτουργίας τοῦ Παιδικοῦ Θεάτρου. Σ' αὐτὴν ἐπαίχθησαν δύο μονόπρακτα τῆς κ. Μεταξά, «Ἡ Κοκκινωσκουφίτσα» κατὰ διδασκίαν τοῦ κ. Σπ. Καζάκης και ἔλαβε μέρος ἡ Παιδικὴ Ὀρχήστρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁδείου.

Τὴν ἄλλη χρονίαν, σὲς 19 Νοεμβρίου τοῦ 1933 τὸ «Θέατρο τοῦ Παιδιοῦ» ἀρχίσε τὴν παραστάσιν

Ἡ μικρὴ Μαρία-Ἀλβα Κροντήρα (ἑστ. Βασιλῆ)

Βιολέττα Γούτου

τοῦ στο θέατρον Ἀργυροπούλου μετὰ τὴν μεγαλύτερην τὴν ἐπιτυχίαν, τὴν «Πεντάμορφη μετὰ τὸς ἐπὶ Νάνους» πρὸ ἐπανελήθη τρεῖς φορές μετὰ πολὺ κόσμον, σὲς 26 Νοεμβρίου, 10 και 17 Δεκεμβρίου, τὸ «Θέατρο τοῦ Παιδιοῦ» προσέφερε στὰ παιδιὰ του και Χριστουγεννιάτικην παράστασιν μετὰ λαγέτο και δάρα. Σὲς 27 Δεκεμβρίου 1933 ἀκόμη πάλι τὴν χαρὰν στὰ ἑταίρα παιδιὰ τοῦ Παιδιοῦ, στὸ Δημοτικὸ θέατρο, μετὰ τρεῖς ἐπίκαιρα μονόπρακτα. Καὶ ἀμέσως κατόπιν σὲς 21 Ἰανουαρίου 1934, τὸ ἀγαπημένον μας θέατρο εἶδεν τὸν «Κοντορεβουόλην» πρὸ ἐπανελήθη τρεῖς φορές. Στὰς 22 και 29 Ἀπριλίου 1934 ἔβασε τὸ παραμῦθον «Τ' ἀδελφάκια».

Τὴν τρίτην περίοδον, σὲς 18 Νοεμβρίου 1934, ἀρχίσε τὴς παραστάσεις τοῦ στο θέατρο Κοτοπούλη μετὰ τὸν «Παρουσιασμένον Ἰάσον» πρὸ ἐπιτυχίως δύο φορές, ἀπὸ τρεῖς παύθηκε ἐπίσης και ἡ ὁραία κωμῶδιαν τοῦ κ. Γ. Τσουκλά «Οἱ μικροὶ Βασιλεῖς τῶν ὄρφανων» και κατόπιν ἐδόθη, σὲς 26 Δεκεμβρίου 1934, στὸ Κεντρικόν, ἡ καινούργια κωμῶδιαν τῆς κ. Αντιγόνης Μεταξά «Χριστουγεννιάτικον Δῶρον» ὑπὲρ τῆς Φιλανθρωπικοῦ Ἐταιρείας «Ἄγιος Ἀντώνιος». Στὰς 28 τοῦ ἴδιου μηνὸς στὸν Πειραιά και ἄλλη παράστασις μετὰ τὸν «Κοντορεβουόλην» ἀπὸ τὸ Πατριτικὸν Ὁδεῖον, και σὲς 24 Φεβρουαρίου 1935 ἐπανελαμβάνεται ἀπὸ τὸ Κοτοπούλη ὁ «Κοντορεβουόλης» γιὰ νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέαν τοῦ στο θέατρον «Ταξίδια τοῦ Γκιούλιερ» σὲς 31 Μαρτίου και 14 Ἀπριλίου 1935. Ἐν τῷ μεταδὸς εἰς τὸ Δεῖμα ἐδοῦσαν οὐκ ὀλίγοι ἀποκριτικὸν χοροὶ τοῦ «Θεάτρου τοῦ Παιδιοῦ» σὲς 17 Φεβρ. και 24 Μαρτίου, Ἐβραβεύθησαν αἱ καλλίτεραι ἀμφότεραι και ἐπενεμήθησαν εἰς μικροσκοπικὰ χορευτικὰ ζεύγη ὄρασι και χροῖμα ἔδρα. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὤπηξε και λαχείον μετὰ ἐπαθλοῦν μετὰ τρεσσάτις τούρα τοῦ «Πατριαρχεικοῦ» καθὼς και διάφορες ἀτραξίον, μετὰ μπιλιτὰ κατὰ διδασκαλίαν τῆς κ. Τ. Βαζιά, μονολόγους, τραγωδίαν και ἀπαγγελίας.

Ἡ κ. Tilde Vajda και τὸ θ. Κοτοπούλη, Ἄλλα δύο παραστάσεις ἐπίσης ἐδοῦσαν μετὰ τὴν σύμφρασιν τοῦ Ἑλλαν. Ὁδείου.

Πίτσα Καραμεζάνη

Στὰς 24 Δεκεμβρίου τοῦ καὶ Χριστουγεννιάτικην παράστασιν μετὰ λαγέτο και δάρα. Σὲς 27 Δεκεμβρίου 1933 ἀκόμη πάλι τὴν χαρὰν στὰ ἑταίρα παιδιὰ τοῦ Παιδιοῦ, στὸ Δημοτικὸ θέατρο, μετὰ τρεῖς ἐπίκαιρα μονόπρακτα. Καὶ ἀμέσως κατόπιν σὲς 21 Ἰανουαρίου 1934, τὸ ἀγαπημένον μας θέατρο εἶδεν τὸν «Κοντορεβουόλην» πρὸ ἐπανελήθη τρεῖς φορές. Στὰς 22 και 29 Ἀπριλίου 1934 ἔβασε τὸ παραμῦθον «Τ' ἀδελφάκια».

Τὴν τρίτην περίοδον, σὲς 18 Νοεμβρίου 1934, ἀρχίσε τὴς παραστάσεις τοῦ στο θέατρο Κοτοπούλη μετὰ τὸν «Παρουσιασμένον Ἰάσον» πρὸ ἐπιτυχίως δύο φορές, ἀπὸ τρεῖς παύθηκε ἐπίσης και ἡ ὁραία κωμῶδιαν τοῦ κ. Γ. Τσουκλά «Οἱ μικροὶ Βασιλεῖς τῶν ὄρφανων» και κατόπιν ἐδόθη, σὲς 26 Δεκεμβρίου 1934, στὸ Κεντρικόν, ἡ καινούργια κωμῶδιαν τῆς κ. Αντιγόνης Μεταξά «Χριστουγεννιάτικον Δῶρον» ὑπὲρ τῆς Φιλανθρωπικοῦ Ἐταιρείας «Ἄγιος Ἀντώνιος». Στὰς 28 τοῦ ἴδιου μηνὸς στὸν Πειραιά και ἄλλη παράστασις μετὰ τὸν «Κοντορεβουόλην» ἀπὸ τὸ Πατριτικὸν Ὁδεῖον, και σὲς 24 Φεβρουαρίου 1935 ἐπανελαμβάνεται ἀπὸ τὸ Κοτοπούλη ὁ «Κοντορεβουόλης» γιὰ νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέαν τοῦ στο θέατρον «Ταξίδια τοῦ Γκιούλιερ» σὲς 31 Μαρτίου και 14 Ἀπριλίου 1935. Ἐν τῷ μεταδὸς εἰς τὸ Δεῖμα ἐδοῦσαν οὐκ ὀλίγοι ἀποκριτικὸν χοροὶ τοῦ «Θεάτρου τοῦ Παιδιοῦ» σὲς 17 Φεβρ. και 24 Μαρτίου, Ἐβραβεύθησαν αἱ καλλίτεραι ἀμφότεραι και ἐπενεμήθησαν εἰς μικροσκοπικὰ χορευτικὰ ζεύγη ὄρασι και χροῖμα ἔδρα. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὤπηξε και λαχείον μετὰ ἐπαθλοῦν μετὰ τρεσσάτις τούρα τοῦ «Πατριαρχεικοῦ» καθὼς και διάφορες ἀτραξίον, μετὰ μπιλιτὰ κατὰ διδασκαλίαν τῆς κ. Τ. Βαζιά, μονολόγους, τραγωδίαν και ἀπαγγελίας.

Βέρτα Σακελλαροπούλου

1934

1935

ΘΕΑΤΡΟΝ "ΠΑΝΘΕΟΝ,"

ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 55

ΠΑΙΔΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΕΟΡΤΗ

ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΙΚΡΟΥΣ ΑΚΡΟΑΤΑΣ

ΤΗΣ ΩΡΑΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΥΠΟ ΤΗΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ

Κυριακή 12 'Απριλίου 1942, Ώρα 10,30' πρωινή

ΕΙΣΟΔΟΣ ΔΩΡΕΑΝ ΔΙΑ ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΩΝ

THEATER PANTHEON

Kindervorstellung für die jugendlichen Rundfunkhörer
veranstaltet von der Griechischen Rundfunk Aktien-
gesellschaft Eintritt frei.

TEATRO PANTHEON

Festa teatrale infantile per i giovanissimi ascoltatori
della «Ora dei bambini» offerta della Radio Diffusione
Hellenica S. A.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

«ΜΙΑ ΕΚΠΟΜΠΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΩΡΑΣ»

Ραδιοφωνική Σύνθεση της κ. ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ
Με εκτελεστάς τη Χορωδία Σπ. Καψάκη, τὸ Κοιλο-
θέατρο Γ. Ράτα, τὸν κ. Δ. Μοναστηριώτη, τὴ Δ)δα Στ.
Κουτσορέλλη, τὸν μπάριμα—Σπύρο τὸ ζωγράφο, τὴ
Μπούλλη, τὸν Φουντούκο κ. ἄ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. «Η ΧΙΟΝΑΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΦΤΑ ΝΑΝΟΙ»

Ἐμμετρὴ ραδιοφωνικὴ ἀπόδοση τοῦ γνωστοῦ παραμυ-
θιοῦ με ζωντανές εἰκόνες, τραγούδια καὶ
χορωδιακές ἐκτελέσεις.
Συμμετοχὴ τῆς ΧΟΡΩΔΙΑΣ ΚΑΨΑΣΚΗ

Β'. Η ΧΟΡΩΔΙΑ ΑΙΝΙΑΝ

σὰ τραγούδια 1) Ὁ Μπάτης, 2) Ἡ Ἄλεπου
3) Στὸ χορό.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

«Ο ΨΕΥΤΟΡΟΒΙΝΣΩΝΑΣ»

Κωμῶδια σὲ δύο εἰκόνες τῆς δ. ΣΤΕΛ. ΚΟΥΤΣΟΥΡΕΛΛΗ
Λαμβάνουν μέρος οἱ μικροὶ Γίτα Καραμερτζάνη, Δ.
Παπακονιόμου, Λίος Δημόπουλος, Λίλα Παπαντω-
νίου, Κ. Δημοπούλου, Ἄθ. Καποδίστρια, Ἴσ. Ἡλιά-
σκου, Ἐλ. Σερρίζη κ. ἄ.
καὶ ὁ κ. Γ. ΡΩΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΟΠΟΥ ΔΕΝ ΠΕΦΤΕΙ ΛΟΓΟΣ...

Κωμωδία μονόπρακτη

Παίζουν οι Μικραί Μάρω, Κροντηρά, Γ. Καραμεριζάνη, Κ. Πάνου
Α. Χρηστίδου, Μ. Βαρθάκη, Μ. Σκανοπούλου Ρ. Γούδα, Ν. Αδάμου

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟ ΑΚΑΡΔΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥ

Παράγεται σε 5 πράξεις

ΠΡΟΣΩΠΑ

Βασιλιάς της Βιόλας	Χρίστος Μπαρμπουνάκης
Βασίλισσα	Ναταλ. Μιχαηλίδου
Τήλ, γυιός τους	Γιάν. Πολίτης
Βάβω, νταντά	Θεώνη Παπαρηγοπούλου
Ροδιά) κοπέλες του παλατιού	Καίτη Πάνου
Χρυσή)	Σμ. Δημητριάδοπούλου
Μοίρα της 'Ωμορφιάς	Φ. Μορφίνη
> > 'Ανδρείας	Π. Χατζηκαλονάνου
> > Καλωσύνης	Α. Παπαναστασίου
Κόκκινος Νάνος	Γίτσα Καραμεριζάνη
Νάνος της Βροχής	Μάρωλ. Κροντηρά
Νάνος της 'Αστραπής	Δωρίς Χρηστίδου
'Αζό	Μαρία Βαρθάκη
'Ακόλουθος Α'	Ντίνος Φίλιος
> Β'	Β. Χάρμαν
Βασιλοπούλα 'Ελκα	Ε. Ράικου
Φέντο	Κ. Δημοπούλου
Ράλ	Ι. 'Ανδρονίκου

'Ακόλουθοι, Παιδόπουλα, Νάνοι

'Η α' και β' πράξεις στο Βασίλειο της Βιόλας

'Η γ' και δ' πράξεις στη χώρα των Νάνων

ΘΕΑΤΡΟΝ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

— Οδός Ἰπποκράτους 7 —

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΜΟΝΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

Καλλιτεχνικὴ Διεύθυνσις :

ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 Δεκεμβρίου - Ὥρα 10 3/4 π. μ.

ΕΠΑΡΕΙΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΟΠΟΥ ΔΕΝ ΠΕΦΤΕΙ ΛΟΓΟΣ...

Κωμῳδία τῆς κ. ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟ ΑΚΑΡΔΟ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ

Παραμῦθι γραμμένο γιὰ θέατρο ἀπὸ τὴν
κ. Ἀντιγόνη Μεταξά — Εἰς εἰκόνας πέντε.

ΤΙΜΑΙ ΜΕΤΑ ΦΟΡΟΥ

Πλατεία Δρχ. 25 — Ἐξώστης Δρχ. 15

“ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ,”

ΜΟΝΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ : ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑ

• ΚΗΦΙΣΣΙΑΣ 11

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΗΛΕΦ. 20-205

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Α Π Ο Σ Π Α Σ Μ Α

της ἐκθέσεως τῆς συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως
κ. Ἀναστασίου Κ. Ὀρλάνδου καὶ ἀναγνωσθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ Πενη-
γυρικῇ Συνεδρίᾳ τῆς Ἀκαδημίας τῆς 30ῆς Δεκεμβρίου 1965
περὶ τῶν ἀπονεμομένων μεταλλίων, βραβείων καὶ ἄλλων
τιμητικῶν διακρίσεων

.....
Μετὰ γνώμην τῆς Τάξεως τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν
καὶ μετ' ἀπόφασιν τῆς Ὀλομελείας:

.....
Βραβεῖον ἀπονέμεται εἰς τὴν κ. Ἀντιγόνην Μεταξᾶ-Κροντηρᾶ, ἣτις
ἐργασθεῖσα καθ' ὅλον τὸν βίον ἀόκνως διὰ τὴν ψυχαγωγίαν καὶ τὴν μόρφω-
σιν τοῦ ἑλληνόπαιδος, προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν
παιδείαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν νεότητα, συνέβαλε δὲ μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυ-
ξιν τῆς λογοτεχνίας τοῦ παιδιοῦ, δημοσιεύσασα πρὸς τοῦτο 34 τόμους,
προοριζομένους διὰ τὰς ἑλληνίδας μητέρας καὶ τοὺς ἑλληνόπαιδας.
.....

Ἄκριβές ἀπόσπασμα

ἕνεκα τῆς 30ῆς Δεκεμβρίου 1965

ὁ Γενικός Γραμματεὺς

Handwritten signature of K. Orlandos

ΑΝΑΣΤ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

ARTS · SCIENCES · LETTRES

SOCIÉTÉ D'ÉDUCATION ET D'ENCOURAGEMENT (LOI DU 1-7-1901 — DÉCRETS
DES 16-8-1901 ET 6-11-1920)
COURONNÉE PAR L'ACADÉMIE FRANÇAISE (PRIX THORLET)
MÉDAILLE D'ARGENT DE LA VILLE DE PARIS
SUR LE RAPPORT DE LA COMMISSION SUPÉRIEURE DES RÉCOMPENSES
LE CONSEIL D'ADMINISTRATION DÉCRÈME

DIPLOME DE MÉDAILLE

Yvonne
A
Yvonne

Madame *Mlle Yvonne Indigoni*

Écrivain femme de lettres
à *Paris*

PARIS, le *23 Avril 1973*

LE PRÉSIDENT DE LA COMMISSION
SUPÉRIEURE DES RÉCOMPENSES

Yvonne Indigoni

DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE

LE PRÉSIDENT GÉNÉRAL,
Le Docteur Roger PRIOTEAU
Officier de la Légion d'honneur

Roger Prioteau

HONNEUR ET RECONNAISSANCE AUX HOMMES DE VALEUR

HOMMES DE VALEUR

LE PREMIER VICE-PRÉSIDENT DÉLÉGUÉ,

Yvonne Indigoni

A6658

Βιβλιογραφία

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Ηλιού Μ. (23-5-2016)

Πατρίκιος Τ. (18-4-2016)

Σβολόπουλος Κ. (9-3-2016)

Χατζηδάκης Γ. (4-3-2016)

Από τα θεατρικά της έργα

Μεταξά Α (1933), *Θέατρο του Παιδιού*, τόμος Α', Αθήνα, εκδ. Θέατρο του Παιδιού

Μεταξά Α (1933), *Θέατρο του Παιδιού*, τόμος Β', Αθήνα, εκδ. Θέατρο του Παιδιού

Μεταξά Α (1936), *Θέατρο του Παιδιού*, τόμος Γ', Αθήνα, εκδ. Θέατρο του Παιδιού

Μεταξά Α (1946), *Θέατρο του Παιδιού*, τόμος Δ', Αθήνα, εκδ. Θέατρο του Παιδιού

Μεταξά Α (1971), *Θέατρο του Παιδιού*, τόμος Α', Αθήνα, Δωρικός

Μεταξά Α (1982), *Θέατρο του Παιδιού*, τόμος Β', Αθήνα, Δωρικός

Θεατρικό Πρόγραμμα

Πρόγραμμα «Το Θέατρο του Παιδιού», Περίοδος Τέταρτη 1935-1936

Βιβλία

Γραμματάς Θ. (1996), *Fantasyland. Θέατρο για Παιδικό και Νεανικό Κοινό*, Αθήνα, Τυπωθήτω

Γραμματάς Θ. (1997), *Θεατρική Παιδεία και Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών*, Αθήνα, Τυπωθήτω

Καγγελάρη Δ. (1999), *Θέατρο για Παιδιά. Ένας πρακτικός οδηγός*, Ελληνικό Κέντρο Θεάτρου για το Παιδί και τα Νιάτα, επιμ Καλογεροπούλου Ξ., Αθήνα

Παπαδόπουλος Σ. (2010) «*Παιδαγωγική του Θεάτρου*», ιδιωτική έκδοση, Αθήνα

Πάτσιου Β,(1995) «*Η Διάπλασις των Παίδων*» 1879-1922. Το πρότυπο και η συγκρότησή του» Καστανιώτης, Αθήνα

Από το Διαδίκτυο

<www.theduarte.org/09092013-μαρία-δημάκη-ζώρα-το-σύγχρονο-ελλην/>12-5-2016,18:00

ΑΠΚΥ (2016): Power point ΘΣΠ61: Θεατρική Αγωγή,ΘγΠ.Εβδ.pdf-AdobeReader

Διδακτορική Διατριβή

Λεκκάκου Ι. (2006), Διδακτορική Διατριβή: *Το ελληνικό θέατρο για παιδιά. Από τα πρώτα βήματα στην καθιέρωση (1896-1972)*

Από εφημερίδες και περιοδικά

Καραγιάννης Θ. (2002), «Χρονολόγιο» στο περιοδικό *Διαβάζω*. «Αφιέρωμα στο Βασίλη Ρώτα, τεύχ.434, Αθήνα

Καραντώνης Α. (1965) , *Ραδιοπρόγραμμα*. «Η θεία Λένα έφυγε από την Ραδιοφωνία», Αθήνα

Ξένου Α.(1970), *Γυναίκα*, «Συνέντευξη από τη Θεία Λένα»,Αθήνα

Παλαιολόγος Π, (1942),. «Στο περιθώριο της ζωής», *Το Βήμα*, Αθήνα

Πλωρίτης Μ, (1958), *Ελευθερία*. «Ταξιδεύοντας με τα παιδιά κι ανακαλύπτοντας την Ελλάδα», Αθήνα

Από το περιοδικό του Αρσακείου Δημοτικού Σχολείου Ψυχικού

Αρσάκειο Δημοτικό Σχολείο Ψυχικού, Αφιέρωμα στην Αντιγόνη Μεταξά, 30 χρόνια από το θάνατό της

Τσουκαντάς Γ. Α.(2002), «*Αντιγόνη Μεταξά, 1972, Η Πνευματική και Καλλιτεχνική της Προσωπικότητα*», Αρσάκειο Δημοτικό Σχολείο Ψυχικού, Αφιέρωμα στην Αντιγόνη Μεταξά, 30 χρόνια από το θάνατό της

Σβολόπουλος Κ.(2002), περιοδικό από το Αρσάκειο Δημοτικό Σχολείο Ψυχικού, Αφιέρωμα στην Αντιγόνη Μεταξά, 30 χρόνια από το θάνατό της)

Χατζηδάκης Γ. (1988), *Ταχυδρόμος* «Η τρυφερή Θεία Λένα», Αθήνα

Από περιοδικό Κασταλία

Κασταλία.Τιμητικό αφιέρωμα στην Αντιγόνη Μεταξά- Κροντηρά (Θεία Λένα (1972), ΔΕΛΤΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΙΑΤΡΩΝ -ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ ,τευχ.7, Ιούλιος-Σεπτέμβριος

Ζακόπουλος Ι.Ν., (1972)«Η Αντιγόνη Μεταξά και το πολύπλευρο παιδαγωγικό και θεατρικό της έργο»

Τουτουτζάκης Ν. (1972) « Θεία Λένα Η ιέρεια της παιδικής ψυχής».

Από το περιοδικό Κριτικά Φύλλα- Ομιλίες

Ταρσούλη Γ, ομιλία κατά τη διάρκεια φιλολογικού μνημοσύνου προς τιμήν της Αντιγόνης Μεταξά, στον Φιλολογικό Σύλλογο «Παρνασσό» :13-2-1973

Π. Χάρης Π, ομιλία κατά στο φιλολογικό Σύλλογο Παρνασσός, 13-2-1973 από τα *Κριτικά Φύλλα (1973)*, «Αφιέρωμα στην Αντιγόνη Μεταξά- Κροντηρά»,τόμ. Β', παράρτημα τεύχους 11,Οκτώβριος

Από το Αρχείο Αντιγόνης Μεταξά

Φωτογραφικό υλικό παρατίθεται στο Παράρτημα

Κροντηράς Κ (1975), χειρόγραφο

Λάσκαρης Ν, χειρόγραφο

Ρηγοπούλου Π, (διευθύντρια προγράμματος ΕΙΡ)- Χειρόγραφο από το αρχείο της Αντιγόνης Μεταξά

Συνέντευξη Κροντηρά Λ.